

БІБЛІОТЕКА

ИП 22658

1904

З БІБЛІОТЕКИ
НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА

Імени

ШЕВЧЕНКА

у ЛЬВОВІ

~~8767~~

Ч. _____

5,50 p

07

№ 239/11

ИП 22658/1904

НИВА

часопись посвячена справам церковним і суспільним.

— П Р І К 1904. —

Під редакцією:

ЯРОСЛАВА ЛЕВИЦКОГО.

ТОМ I.

~~8767.~~

Радг. 145-25/II-50

Л Ї В І В

З друкарні Народової Манецких 1904.

ЛНБ ім. В. Стефаника
АН України

З М І С Т.

За цвітень.

(Ч. 1.) Від Редакції. — Станиславівський Єпископ. — Народна господарність а клер (о. І. Негребецкий). — Сьвященик в відношеню до Спасителя (о. Амврозий Полявський). — З церковного життя. — Наука на Томину неділю (о. М. Кінаш). — Наука на неділю Мироносиць (о. М. Кінаш). — Наука на неділю о розслабленім (о. М. Кінаш). — Хроніка і бібліографія.

За май.

(Ч. 2.) Борба о школу. — В народ. (С. С. С.). — Наука на неділю о Самарянині (о. М. Кінаш). — Наука на неділю о Слоци (о. М. Тупиць). — Християнство в Японії. — Бібліографічні замітки і рецензії. — Хроніка.

(Ч. 3.) Ратуймо ся. — В народ (конець С. С. С.). Наука на Вознесенє (о. М. Тупиць). — Наука на неділю св. Отець (о. М. Кінаш). — Чи не зворот? (о. Т. Лежогубский). — Новочасне поганьство (о. К. С.). — Хроніка і бібліографія.

За червень.

(Ч. 4.) Причини неморальности і єї наслідки (о. Ф. Щ.). Ювілей британського і заграничного біблійного товариства. — Наука на 2 неділю по Сош. [Пресв. Євхаристії] (о. М. Кінаш). — Наука на неділю всіх святих (о. М. Кінаш). Причинок до „сїчової“ дискусії — Хроніка і бібліографія.

(Ч. 5.) Причини неморальности і єї наслідки (о. Ф. Щ.). — Наука на неділю III. по Сош. св. Духа (о. М. Тупиць). — Наука на неділю IV. по Сош. св. Духа (о. М. Кінаш). — Спир Франції з Ватиканом (о. Ф. Щ.). — Спиритизм, реферат о. Т. Дуткевича. — Хроніка і бібліографія.

За липень.

(Ч. 6.) Вітай нам Владико! — Наука на Рождество св. Івана Хрестителя (о. М. Кінаш). — Наука на неділю VI. по Сош. св. Духа (о. М. Тупиць). — Наука на свята св. АА. Петра і Павла (о. М. Тупиць). — Начерк науки на свята св. АА. Петра і Павла (о. М. Тупиць). — Начерк науки на неділю 7. по Сош. св. Духа (о. М. Кінаш). — *Medice cura te ipsum!* — Хроніка і бібліографія.

(Ч. 7.) Під розвагу рускому духовенству. — Причини неморальности і єї наслідки (о. Ф. Щ.). — Наука на неділю VIII. по Сош. св. Духа (о. М. Тупиць). — Наука на неділю IX. по Сош. св. Духа (о. М. Кінаш). — Слово над гробом учениці (о. Т. Лежогубский). — Про Станиславівське свята (Учасник). — В справі руского краевого господарского Товариства у Львові. — Хроніка і бібліографія. — Епархіяльні відомости.

За серпень.

(Ч. 8.). Де жерело зла? (о. К. Селецький). — О християнським пості — (відчит о. В. Потучка). — Наука на нед. X. по Сош. св. Духа (о. М. Кінаш). — Наука на нед. 11. по Сош. св. Духа (о. М. Кінаш). — Совість і грижа совісти враз з інтерпретацією псалму 50 (о. М. Тупись). — Руский „учений“ проти Церкви. — Хроніка — Переписка Редакції.

(Ч. 9.). Япанofільство Європи (о. Ф. Щ.). — Совість і грижа совісти враз з інтерпретацією псалму 50 (о. М. Тупись). — Проповідь в празник Преображення Господа (о. В. Куницький). — Наука на нед. XII. по Сош. св. Духа (о. Данило Бодревич). — Начерк проповіді на 13. нед. по Сош. св. Духа (о. М. Кінаш). — Польський св'ященик до руского Єпископа. — Духовна місяця в Печеніжині (о. Йосиф Дженджера). — Хроніка і бібліографія. — Епархіяльні відомости.

За вересень.

(Ч. 10.). Япанofільство Європи (о. Ф. Щ.). — Совість і грижа совісти враз з інтерпретацією псалму 50 (о. М. Тупись). — Проповідь о Відсуті (о. Пл. К.). — Начерк проповіді на нед. 15. по Сош. св. Духа (о. М. Кінаш). — Церковні відносини в Франції. — З життя Русинів в Америці. — Св'ященик господар. — Хроніка і бібліографія. — Епархіяльні відомости.

(Ч. 11.). О позитку місяї (о. В. Левицький). — Япанofільство Європи (о. Ф. Щ.). — Проповідь на Рोजдество Пр. Богородиці (о. М. Кінаш). — Проповідь на Рोजдество ч. і ж. Христа (о. М. Кінаш). — З життя Русинів в Америці. — З радикальної преси. — Хроніка і бібліографія. — Епархіяльні відомости.

За жовтень.

(Ч. 12.). Чи наша суспільність склерикалізована? — О позитку місяї (о. В. Левицький). — Цінне признание (Миролюб.). — Проповідь на Покров Пр. Богородиці (о. Корнило Кузик). — Проповідь в день св. Йоана Єв. (о. Данило Бодревич). — Організація деканальної духовної місяї (о. Петро Яцишин). — Невмістні напасти. — Хроніка і бібліографія. Як додаток: Проповідь в день Покрова Пр. Богородиці і 200. літнього ювілея св. Унії (о. Крил. Б. Пюрко).

(Ч. 13.). Голос католицкого єпископа. — Цінне признание (Миролюб) — Необходима потреба руского семинара учительского (о. Єв. Роздольского). — Розважане о страстях Христових (о. Николай Кумановский). — Історія хр.-кат. Церкви для середних шкіл о. Ал. Стефановича (рецензія о. Т. Л.). — Проповідь о потрійній смерті (о. Данило Бодревич). — Хроніка і бібліографія.

За падолист.

(Ч. 14.). Потреба організації. — Св'ященик а політика (о. М. Тупись). — Св'ятий Кирил і Методий перед трибуналом Дра Брік-

нера за Др. Гуриком (о. К. Селецкий). — Задача священства на поли соціально-політичнім (після А. Вейса — о. О. М. Г.). — Важне розпоряджене. — Проповідь на неділю 24. по Сош. св. Духа (о. Стефан Донарович). — Хроніка і бібліографія. — Епархіальні відомости. — Відозва.

(Ч. 15). Потреба організації. — Джон Вілїям Дрепер і его Історія Боротьби Віри з Наукою (о. Др. Щепкович). — Священик а політика (о. М. Тупись). — Святий Кирил і Методий перед трибуналом Дра Брікнера (за Гуриком — о. К. Селецкий). — Проповідь на нед. 25. по Сош. св. Духа (о. М. Кінаш). — Проповідь на нед. 26. по Сош. св. Духа (о. Стефан Донарович). — Конгрес вімецьких католиків в Регенсбургу (Лев Сембратович). — Хроніка і бібліографія. — Епархіальні відомости. — Переписка.

За грудень.

(Ч. 18.). Замітки двох російських професорів духовної академії про наші церковні відносини (6). — Джон Вілїям Дрепер і его Історія Боротьби Віри з Наукою (о. Ф. Щепкович). — Задача священства на поли соціально-політичнім (після А. Вейса — о. О. М. Г.) — Христ. Кат. Етика для висших клас шкіль середних о. Д. Дорожинського (рецензия о. Т. Л.). — Статистика католицької церкви. — Проповідь на празник Введеня в храм Пр. Б. (о. М. Тупись). — Проповідь на нед. 28. по Сош. св. Духа (о. М. Кінаш.) — В справі сецесійного фонду. — Хроніка і бібліографія. — Епархіальні відомости.

(Ч. 17.). Глупота чи цивізм (Священик). — Причинок до історії почитаня Матери Божїї на Руси. — Джон Вілїям Дрепер і его Історія Боротьби Віри з Наукою (о. Ф. Щепкович) — Наука на празник св. о. Николая (о. крил. Б. Пюрко). — Під нашою адресою. — Хроніка. — Від Редакції.

НИВА

ЧАСОПИСЬ ПОСВЯЧЕНА СПРАВАМ ЦЕРКОВНИМ І СУСПІЛЬНИМ.

Виходить 1-го і 15-го кожного місяця.

Передплата виносить до кінця р 6 кор.
Кожде число 30 сот.

Адрес редакції і адміністрації:
Львів, площа св. Юра ч. 5.

Від Редакції.

Потреба часу і бажанє многих предплатників, як взагалі свьящеників, спонукали нас перемінити дотеперішній кварталник „Богословский Вісник“, на церковно-суспільний двотижневник. Наша програма є продовженєм програми „Б. Вісника“, з сею тільки ріжницею, що „Нива“ буде займати ся також справами суспільними. В сих справах будемо йти разом з прочим католицким свѣтом.

Розпочинаємо видавництво в Імя Боже і числимо на поміч моральну і материяльну наших Братів-Свьящеників. Будемо працювати по нашим силам і змозі, не обіцюємо нічого надзвичайного, запевняємо тільки, що нашим щирим старанєм поставити „Ниву“ на висоті свого завданя

У кождім числі будемо містити науки на слідуєчі неділі і свьята.

А тепер прийміть ласкаво Дорогі Братя, отсю „Ниву“ і заопікуйтесь нею. Від Вас залежить єї жите, єї зріст та єї успіванє,

Львівська бібліотека
АН УРСР
№ ИП 50822

Хто сего числа не зверне, уважає ся предплатником.

Станіславівским Епископом

іменовано

Всесвѣтлїйшого і Високопреподобного Отця Ректора рус. дух. семинарії

Дра Григорія Хомишина.

Отсею радісною вісткою розпочинаємо видавництво нашої часописи. По довгих очікуванях дістала нарешті станіславівска епархія свого Пастира.

О. Др. Григорій Хомишин походить з селянської родини, з Гадиноквець коло Копичинець. До гімназії ходив в Тернополи. По укінченю гімназії в р. 1888 записав ся на богословский виділ у Львові. Ординований р. 1893 був о. Др. Хомишин кілька літ сотрудником при станіславівській катедрі, відтак завідателем Коломиї, а від двох літ ректором духовної семинарії.

Достойна Особа новоіменованого Епископа впевняє нас якнайсильнійше, що ми дістали на Князя Цевкви чоловіка вибраного самим Провидїнем божим.

Дайже-ж Боже Достойному Номінатови сповнити вповні всі надії, які покладає в Нїм наша церква і народ!

Многих літ!!

Народна господарність а клер.

Під народною господарністю (економією) розуміємо всякі чияности господарчі (економічні), що мають на метї всесторонно поліпшити материяльне положене народа. Материяльний бит, як одиниць, так і народів, се річ не припадкова. Він залежить від занеханя, або використаня тих природних законів божих, яким підлягає ціле господарче жите людей. Проте конечно ті закони пізнати і порозуміти засадничі умовини народного добробиту; а до сего точно стремить наука про народну господарність, що займає ся також і плянам для піднесеня і поліпшеня материяльного положеня народа. Так бачимо, що наука про народну господарність се знанє для інтелігентних членів народа необходимо потрібне; а тим більше повинен сим знанєм займатися руский клер, сей найголовнійший стан в народї, на яким лежить обовязок уподібненя Господу і в дбалости о малотерпяльні добра народа.

Найголовнійші средства, якими множить ся маєток, се: земля і праця. Господь яко стрійтель свїта, віддав людскости землю з нагромадженими в нїй скарбами, яко маєток, котрим вона має орудувати і его вартість множити, під строгою одвічальностию за її ужиткованє. І не віддав землі цілій людскости в суміш; а порядкуючи розумно все, розпаював землю межі народи, даючи на нїй кождому з них місце, привязуючи кождий народ до даного его місця, яко до вітчини унаслідженої по предках, доведеної до культурного стану працею довгого ряду поколінь, освяченої терпіннями і зноєм, кровю і попелами минувших родів. І наш народ має

свою батьківську землю; а нею віддав стрітедь сьвіта рускому народови талант, котрим народ, яко такий, має управляти і добувати з него матеріальний свій доробок. під строгою одвічальністю І в тім ділі обов'язаний руский клер пильнувати народної господарности, аби приватна господарка на батьківській землі була дійсно господарною, аби набуванем господарского знаня кождий поодинокий господар умів господарно множити суму народного маєтку. А передовсім обов'язаний руский клер пильнувати сего, аби земля дана рускому народови, сей народ кормила і збогачала, аби маєток добуваний з неї був уживаний для народу господарно, т. е. множив его власну економічну силу, а головно, аби з батьківської землі жадна єї пядь не перейшла в руки чужинця, а і ся, що зістала запропащена, аби господарностию народа вертала, бодай угодою, назад в руки народа. Сеж-бо є постулятом народної господарности, аби батьківську землю утримати руским поколінням, а давним недбалством або насильством запропащену, аби накладом праці на ново відступити рускому племени. Що за величне, що за широке і вдячне тут поле для провідників народа: дбати о належите орудованє талантом батьківської землі, розділеним поміж приватних властителів, а таки належачих разом до одной великої рускої рідні; навчити їх добре упорядкованої любови, дбалої о добро рідні, спмагаючої господарними дорібками бит цілого руского роду через господарне ужиткованє тих дорібків (своя торговля, свій промисл, свої економічні і фінансові інституції — що дають хлб своїм, помагають розгосподарити ся своім, доробляти ся на своїй землі). Які то інші, величні, веселі горизонти відкривають ся людскому духови, коли притчу Господню о „талантах“ взяти в буквальнонім, економічнім змислі, не спускаючи з ока її головної цілі: заповіту о одвічальности за наші учинки. Як то виглядає тоді широка одвічальність, чи одиниці в клері допускають марнованє національного маєтку через невіжу і занедбуванє мас, чи учать ті маси доробляти ся економічно, чи одиниці в клері з замкненими очима відносять ся до запущеного понятя мас про взаїмну самопоміч, чи навчають ті маси розуміти постуляти добре упорядкованої любови, що лежать в глибоко економічнім оклику: свій до свого; чи одиниці в клері складають свої оцадности в економічні інституції свого народа, аби ними скріпити его економічний поступ, чи віддають їх для дорібку чужинцям, що ненавидять руский народ, аби мали ще більшу змогу сей народ гнести економічно; чи одніиці в клері свій маєток, своє знанє і свою працю, уживають на помноженє економічної сили народа дорогою взаїмної економічної самопомочи, чи ті таланти, значить знанє і працю, закопують, марнують, знаня не помножуючи, праці над економічним піднесенем народа жадуючи... Брата, земля руска нас живить, тяжко з сеї землі добутий гріш, даний нам на утриманє, вкладає на нас поважні обов'язки шіетизму і для сеї землі і для її народа — хочби і не промовляла до наших сердець амбіция, приказуючи нам соромити ся за себе самих, що ми виховали народ кругом запущений...

У нас — не знать яким чином — утер ся погляд, що справи економічні, се справи виключно живота, що не мають жадного ідеального підкладу, жадного етичного значіня. І тому интересуємо ся всім (наипаче політвкою, якої на жаль не робимо і не зробимо самі), н лише до справ економічних відносимо ся згїрдно. Не давні то ще часи, коли мало не весь наш загал уважав перші сьвідомі кроки народної економії: заснованє „Народної Торговлі“ і „Дністра“, мало-що не достарченем гроша на

розкражу. Сей факт свідчить сам собою, як низко цінили ми до недавна себе самих, власну нашу націю; в порі, коли підготовлювано введене „Дністра“ в жите, я приневолений ворогованем проти того-ж, мусів спитати публично: — чи те, що раз упав т. зв. руский банк (рольн. кред. Заведеніє), має бути вічним свідомством, що Русин уміє лише красти? Одже-ж не розкрадено би тоді і руского банку, як би Русини хотіли були наглядати в нім національного маєтку; невіжа і лїнь, се були причини розкражі фондів банку і економічного знищеня соток руских хліборобів. Невіжа і лїнь там, де треба було знаня і праці. Сю то невіжу і лїнь треба у нас картати і викорінювати всякими способами. Вони, наче гангірина, затроюють організм руского народа. А точно найпевнішим средством на знищене сеї гангірини на народнім організмі, се широка і своїх цілий свідома економічна праця. Се праця не для живота, се не низка праця для заспокоєня буденних потреб, се не молочене політичної соломи, не безцільне гарцьоване партийними спорами, не буфонада літерачкого пера — се праця праця, основа будинку, се робота серця у живім тілі, се чисельний результат математичної задачі. Се, сказав би я, ся праця, про яку каже Господь: „хто не працює, їсти не повинен“. В сих словах треба чей-же розуміти справдішну, продуктивну працю, що до таланта приробляє другий талант, що спонукує чоловіка уподобляти ся Богу і в розумнім твореню нових вартістних предметів з достарченої Богом матерії при помочи спекуляції духа. Ми образ і подібність божу носимо і в тім, що можемо, а тому і повинні бути творчі в обмежених границях з подібною енергією, як творчий є Отець наш в своїй могучій безконачности; що як Отець наш творить з матерії різнородні нові форми, які свідчать про Ёго силу, а є позиточні в своїй цілі, так і ми можемо і повинні в обмежених границях нашої сили, з достарченої нам матерії творити різнородні нові форми, що булиби заявою наших сил, а позиточні нам і нашим ближнім. Поняте Бога відпочиваючого в ліни, Бога-Нірванни, є нонсенсом; єство Бога дасть ся поняти лише яко вічно творче, вічно чинне, вічно відбиваюче ся в найрізніродніших формах всякої креатури, вірно нею управляюче своїм „промислом“, своїм „смотренієм“. А ся „праця“ божа се не мус, се розкішна заява божого єствования, се поважна забава гри божої сили. Тож і наша „божа подібність“ вимагає від нас чинної заяви нашої умової сили, вимагає від нас творчости, що свідчилаби про наше єствоване — праці; але праці не з мусу, а з розкоші, що жиємо, що маємо силу. Тому і сказана нам осторога: коли не „працюєш“, то ти не гідний і жити, бо марнуєш синівство боже, подібність божу... І якже-ж нікчемна перед Богом і власним почутем всяка одиниця і всякий народ, що не шукає божого синівства, божої подібности в праці, подібної до божої праці, до божого промислу, до божого предвидженя і запорядкованя вєсього. Як нікчемним мусить почувати ся перед власним сумлїнем всякий, що образ і подібність божу в знаню занедбає і заморочить завиненою невіжею, не просвічаючи свого розуму, не збираючи тих природних правд про продуктивність і землі і праці, які розумовій праці других удало ся дійти і відкрити. Як ми самі, члени руского народа, мусимо почувати ся у власнім сумлїню нікчемними, що ми не навчені до заяви нашої богоподібности розвитком умової нашої енергії і відданем себе продуктивній праці, що ми в тій праці не розкошуємо, як в найкрасшій забаві нашого духа... Тому і народ ми прибитий, уполісджений собою самим.

Але ні! І в нас будить ся вже самопочуте і стремління до богоподібности через громаджене практичного знання і охоту до продуктивної, неустанно творчої праці. І в нас зачинає вже свитати в народі розумінє про вагу народної господарности, стремління до задержаня народови вітцівскої его землі, якою наділив его Бог, аби мав з чого живити ся і добробляти ся, стремління до помноженя її доходів через ширене знаня природних прав, від яких залежить її видайність, стремління громадженя народного маєтку в руках народа, аби ним, яко талантом, добробляв ся народ чим раз більше, аби живив свої діти творенем щораз то нових жерел прожитку і доходу — стремління до спільної економічної самопомочи ріжнородними спілками, що мають на цілі культурний поступ і змагане економічної сили народа. А в тих всіх стремліннях просьвічають нам слова Спасителя: „Милосерджу ся над народом, бо не має що їсти“. Отже цілє взнесла, цілє заяви упорядкованої любови до тих, що з нами однокровні і одновірні.

А всі ті стремління не дадуть ся осягнути балаканєм, а вимагають помноженого знаня і щирої, продуктивної, математично урядженої праці, котра є нічим иншим, як веселою охотою уподобити ся в творчости Богу. Як Він, стріотель сьвіта, неустанно а ріжнородно є чинний — так і в народі нашим свитає охота до устроєня вітчизни чинної, то є працюючої продуктивно власними средствами і власними силами, — охочо наробляючої материяльними талантами, які дані їй до розпорядимости, і які будуть ще дані, коли ся охоча праця взможе ся. Всяка инша праця сприкрить ся, може устати; праця однак економічна є так тягла, як тяглим є послідоване одной по другій пір року, як тяглим є відживане природи з весною і дозріване збіжа в літі, як тяглою є робота хлібороба, яка мимо свого зноу єсть ему мила, без якої він замучив би ся, з туги за нею.

Велике однак, безконечно обширне поле всякої економічної праці стоїть у нас відлогом. Се, що на сім поли у нас доси зділано, се дрібка лише, і то зникаюча дрібка економічної праці, яка жеде на робітників. Форми биту материяльного є найріжнороднійші; а кожда з них вимагає господарної, людскої чинности, енергічного її відмеженя, упорядкованя, і постійного змаганя до всякого можливого усовершеня.

А і в тій безконечній ріжнородности форм материяльного биту, що ждуть на розмежаючу, порядкуючу і усовершаючу чинність людску, є очевидне „смотреніє“ боже, що дозволяє кождому вибрати собі ту пайку з навалу економічних, неполаджених єще праць, яка иайбільше відповідає его склонностям, его силам, его знаню, его кругови діланя.

Тож і учім ся розглядати ся в єстві високо етичної, єство чоловіче високо убагородняючої економічної праці! Учім ся розуміти величезну вагу народної господарности у всіх формах материяльного биту, розуміти всесьвітну господарність божу і в материяльнім її напрямі, аби її, яко „богоподібні“ наслідувати в межах нашої ограничености: і добуванем потрібного до того знаня і добуванем потрібної до того енергії наших сил. Не закопуймо повірених нам талантів, а приспорюймо нашому духови сеї розкоши, яку він мати ме з уподібненої Богу творчости. Повірмо у власні сили, поблагословені ласкою Господа, скоро хочемо їх ужити богоподібно: на порядкуючу, продуктивну працю, що має стати ся документом вдячности Богу за те, що нам дав, і документом запобігливої, упорядкованої любови до наших однородців і одновірців. Ми-ж сіль, землі; нехай про нас ніхто не скаже, що ми в народі не сіль, що дає смак до всякого позиточного почину і смак до множеня і громадженя позитків, як духо-

вих, так материяльних, — що ми не сіль, а каста в народі, бюрократично мертва, галапасна каста, що не має змислу до порадкуючої творчости. Збудім в собі і між собою гідну мужеску гордість; не сю, що дме ся на урвні прикмети, а сю, яку відчуває послідний фабричний робітник з уда-ного великого діла, до котрого і він приложив пайку щирої своєї праці; — гордість гідну, мужеску, що ми не камінь, о який потикають ся многі, а діти небесного Отця, що Ёму уподобляють ся і в розкошанню всякою продуктивною працею, яка має на меті заяву енергії наших сил і учинну любов до тих, що звязані з нами одним походженем і одною вірою.

І. Негребецкий.

СВЯЩЕНИК В ВІДНОШЕННІ ДО СПАСИТЕЛЯ.

Людська мисль і людські стремління, хотьби як вони різнородно формували ся і розвивали ся, лучать ся в однім огніві, яке єсть виходом і кінцем всіх обявів життя.

Подібно як ріка засичена дощевою водою, що походить із моря, — точить свої філі назад до моря, — так і всі події історії народів і обяви життя одиниць, находять своє вияснене і ціль в... Провидінню божім!

Володінє Провидіння божого однако концентруєть околом великого діла спасеня рода людского і діло тое — зглядно Христос Спаситель, єсть огнівом, в котрім скупляють ся всі лучі краєшої людскої мисли і всі барви благородніших стремлінь.

Се відносить ся особливо до життя християнських народів. А що індивідуальне житє одиниць є частиною життя народа і яко таке, має свою, більше або менше знану і важну історію — то з того слідує, що Христос Спаситель є вихідною і кінцевою точкою нашої індивідуальної історії, осередком нашого земского бити і нашої діяльности.

А в як великім степені відносить ся се до свьашчеників, котрі є проповідниками Слова божого, сторожами Ёго заповідей і котрі близько стоять Ісуса — так близько, що є майже Ним Самим в хвили, коли на св. Літургії голосять: „сіє єсть тѣло мое — сія єсть кровь моя“!

Жадна центрифугальна сила, т. є. жадні світові згляди, перошкоти, неудачі і гоненя, не сьміють спинити нашої неустанної гравітації до Спасителя, яко осередка нашої індивідуальної історії і нашої діяльности.

Но пробуймо розвинути тую мисль!

1.

Кождий з нас, яко чоловік зрілий і на виднім становищи, має свою індивідуальну історію — значить, має свою минувність, свою теперішність і свою будучність.

Запитаймо ся отже, чи Христос був основним змістом нашої минувности, наших минувших літ?

Обективно річ беручи, так! Уже бо через тое, що ми дітьми християнських родичів і що дістала ся нам в участи християнська вітчизна, попали ми в область хр. духа, звичаїв і обичаїв; попали ми, одним словом, в круг, котрого осередком є Спаситель.

Привязане до вітця і любов до матери, були першим змістом наших дитинних і хлопячих літ. Но і ті елементарні чувства вязали ся що раз виразнійше з іменем Христа, перед іконою котрого виділи ми клячучу матір і самі молилі ся.

При зростаючій самосвѣдомості, ми що раз більше освоювали ся з іменем Спасителя — яко якимсь невидимим, но ідеально ласкавим добродієм. Подумаймо тільки, як радувались ми памяткою Ёго різдва, чаром навечеря, деревцем, колядами... Пригадаймо собі всі утіхи в свѣтлих днях Ёго воскресеня!... То були справді хвилі наших найкрасших гадок, наших найліпших почувань, наших найблагороднійших стремлінь! Дійсно, Спаситель був нашим первоідеалом добра, краси і правди, а Ёго наука стала ся безперечно першим ситним кормом душі.

Всі змаганя нашого вихованя мали не що иншого на цілі, як удержати в первiснiм блиску і чистоті той пречудний ідеал в Христi, заховати в свѣжості пориви любови до Спасителя і зділати корм Ёго науки що раз ситнійшим, таким, щоби з него плинули животворні соки в нашу природу.

Виховане отже і шкільне образоване скріпляли поступенно в нашій свѣдомості любов до родичів, до народа, до рідної землі, вітчизни і мови. Но як родичі, так і народ, котрих ми полюбили, є християнськими; християнською земля, що нас живить і християнською вітчизна, за котру ми готові віддати майно і кров!

А в виду того, чи можлива щира любов до родичів, до народа, до вітчизни и пр. без любови до Спасителя?!...

Зваживши еще, що від першої хвилі жита стали ся ми через Тайну Крещеня членами всемірної духовної держави, званої Церков Христовою; що так часто живили ся ми свѣ. Тайнами і заховували Християнські заповіді, — то не парадоксом буде тверджене, що Спаситель був головним змістом нашої минувшости.

Тут і є ключ до психології нашого свѣященства. Думаю бо, що іменно тая від дитинних літ в нашу душу всякаюча любов до хр. народа, вітчизни, мови, церкви і Спасителя детерміновала нас до вступлення на богословеский факультет. А богословескі студії, всесторонно розяснивши наше відношенє до Спасителя, детерміновали нас стати ся апостолами Ёго правди і слугами Церкви.

2.

Но липіш минувшість а перейдім до теперішности.

Теперішність се хвиля, що замикає в собі послїдну частину минувшости і рiвночасно висуває ся до будучности.

В якім отже відношеню стоїмо в тій хвилі до Спасителя?...

Передовсім ми і тепер не перестали бути дітьми, християнських родичів, синами хр. народа, членами, хр. Церкви, — а що найважнійше, не перестали бути: вибраними слугами Спасителя і робітниками в Ёго винограді.

Принявши факт сей до повної свѣдомості, трудно мимоволі не запитати, чи і тепер любов наша до Ісуса позістає рівно-чистою, як була в літах дитинних і хлопячих?... Чи не запятвилась сумнівами наша віра, якої ми борцями по званию?... Чи і нині привязане до Спасителя і Ёго правди, є рівно інтензивне, як було в красивих днях минувшости?... Чи і в тім моменті і посеред хаосу доктрин і соціальних переворотів, переходуємо незапорочений ідеал особи Ісуса і чи божественне Ёго слово,

подаване вірним, є рівночасно перворядним кормом нашої душі?... Чи уділяючи яко сьвященики другим сьв. Тайни, самі жаждучо черпаємо з животворного жерела Бго благодати, о котрій сказано: „...аще кто пієть отъ воды, юже азъ ему дамъ... будетъ въ немъ источникъ воды текущія въ животъ вѣчный“?... Чи і в тій мінуті ми серйю розуміючи наші обовязки, прямуємо до високої ціли життя і чи поступаємо на дорозі моральної совершенности після заповіді: „будете убо совершенны, яко и Отець вашъ совершенъ єсть“?... Чи нарешті поступаємо взагалі так, щоби ми стали ся горючими сьвітільниками, просьвічаючими всім „иже въ храминѣ“?!...

В таких питаннях збігаєсь історія нашого життя, знаходить ся сума нашого вихованя і образованя, містить ся весь результат праці над собою і праці душпастирської.

У всім тім лежить також задаток нашої будучности. Що до тої послідної, то союз наш з Спасителем мусить продовжати ся і повинен скріпити ся. Ослабляти єго не вільно жадними зглядами, ні зміною обставин, бо ту ходить о те, що Апостол розуміє під словами: „теченіє совершихъ,“ отже о успіх діяльности і о вінець життя.

* * *

Ми — сьвященики Христові!

Ми вирости з Ісусом. З Бго іменем сплетені найкращі хвилі життя і если нам дороге власне „я“, стан і званє, праця і честь, если любимо родину, вітчину, історію, нарід і ближних, — то Спаситель позістане осею нашого життя, щоби і в найкритичнійшій злобі дня одушевлено закликати можна з Апостолом:

„Мнѣ бо еже жити — Христосъ... и съ Христомъ бити и съ Христомъ умрети.“ (Фил. 21. 23.)

Сьвящ. Америкъ Полянський.

3 церковного життя.

Культурна борба в Франції.

Отверте переслідованє Церкви в Франції розпочало ся вже від кількох літ заілою борбою з конгрегаціями. Закони французкі на скрізь ворожі християнській релігії, викопали глибоку пропасть між Церквою а державою, та довели до сумних наслідків в житю моральнім французкої суспільности. Вистарчить вказати хочби лиш на те, що доси еще не усталено, котрий день в тижни має бути призначений на відпочинок, а магістрат париский лишеа вибір такого дня до волі підприємцям, з тим однак застереженем, що не може ним бути неділя. Над єпископатом розтягає закон строгу контролю, а парохів назначає ряд в порозуміню з єпископом, з тим однак, що немилых собі парохів може в кожній хвили усеунути.

Церков, що має берегти науку Христову та накликувати до життя після тої науки, мусіла проте статись зненавидженою всім тим, що не

хочуть мати нич спільного з Церквою Христовою і з релігією взагалі. Між тим розвинули конгрегації монаші так велику діяльність передовсім в області просвітній і гуманітарній, що в останніх роках під їх проводом учила ся осьма часть всьої молодіжи шкільної мужескої, а половина женьської. В їх захоронках та шпиталях знаходило приют майже пів міліона старців, калік і сиріт. І саме тепер, коли діяльність апостольська конгрегацій прекрасно розвивала ся, та віщувала упавшій суспільности ліпшу будучність, розпочала ся люта нагінка на монахів і на монахині під претекстом, що конгрегації скрито працюють над знищенням республіканського ладу, виховуючи в своїх школах ряди монархістів. Ліберальна праса розтрубила по цілім світі, що конгрегації — то найбільші вороги „поступу і свободи“ і тому співчуте для кривджених і переслідуваних обявляє ся скрізь по Европі лиш дуже слабо. Не можна однак сказати, що всі конгрегації пособляли змаганням монархістів, бо і між ними многі є рішучими прихильниками республіки, але правительство потребувало такого претексту, щоби могло виступити нібито в обороні республіканського ладу. Сумно лиш те, що й у самій Франції католики не встигли ще доси утворити сильно зорганізованої партії, яка могла би рішучо і з успіхом виступити в обороні гнобленої Церкви. От тим то треба пояснити дотеперішнє захованє єпископату французького і апостольського престолу: поки єще не можна числити на сильну піддержку католицької партії, мусять конгрегації вдоволити ся пасивною резистенцією, бо нема певности, чи Церков в Франції змогла би в теперішніх обставинах вийти так само побідоносно, як католики в Прусах в зв'язі з культуркамфі.

В Німеччині рішила ся вкінці Рада звязкова (Bundesrat) затвердити знесенє §. 2. закона про Єзуїтів. Закон сей звучав так: Членів чина Єзуїтів, або чина чи конгрегацій з ним споріднених можна видалити з краю, наколи є чужинцями; колиж є крайнами, то їм можна заказати побуту в деяких округах і місцях.

В Швейцарії люте шалена агітація проти католицької церкви. Десятки тисяч розкидуваних річно брошурок, численні віча, зібраня, відчити і диспути — отсе збруя, якою послуговують ся протестантські пастори до відорваня якнайбільше душ від римської церкви. І на жаль, ся агітація не лишає ся без успіху. — Як Швейцарія понимає свободу, видно з едикту, силою якого замкнено край для видалених з Франції конгрегацій, що просили о позволенє на тимчасовий побут. І так вільно перебувати в Швейцарії всяким анархістам, масонам і иншим того рода людям, не вільно лише католицьким монахам і монахиням.

НАУКА

на Томину неділю.

Коли я, Возлюблені в Христі, застановляю ся над змістом нинішнього св. Євангелия, то побоюю ся в моім серцю, щоби ви не схотіли повернути до давного, грішного житя. От бащите, Апостоли, котрі три літа були співбесідниками і невідступними товаришами Ісуса, — котрі вірили, що Христос — то правдивий Син Божий, котрі були запевнені о Єго воскресеню, а прецінь, скоро тільки тіло Ісуса до гробу зложили, сейчас

якась боязнь прошибає їх серця. Віра в Христове воскресенє починає маліти і они, з боязни перед жидами, замкнувшись в хатчині, зачинають недовіряти словам колишнього Учителя. — Хто зна, може не воскресне!? — кажуть.

Трома днями занаптали діло трилітньої праці Спасителя: не з'уміли три дні задержати в своїх серцях тої віри, яку набули трилітньою наукою Христа. Бачите — Возлюблені в Христі — мала на око дрібниця заколебала основами віри, знищила цілу працю над душею, занаптали найкрасші стремління Апостолів. Маю отже оправдану причину побоювати ся, щоби ви, Возлюблені, по тих спасенних розважаннях о Христових страстях, по пасхальній сповіди не упали на дуєі, не змінили ваших постанов, тай не повернули до давного грішного житя. Тим то, яко ваш пастир, дбаючий о спасенє повірених мені душ, хотівбим нині скріпити сьвяті ваші постанови і перестеречи вас перед поворотом до давних гріхів.

* * *

Передовсім мусите — Возлюблені — тямити, що коли хочете вести побожне жите, мусите бути приготованими на борбу зі самим собою. Манити вас будуть давні сьвітові розкоші, старі пристрасти, а кромі того і диявол не заспить своєї справи. Борба буде, і то велика, але чи она довго потреває? Скажете певно — довгі, довгі літа — ціле житя — аж до смерти! Отже тревожити вас буде тая гадка, що за довго треба буде бороти ся зі своїми злими склонностями. Та чи ви побоюєте ся справедливо? Звідкиж можете знати, що ваша смерть не стоїть за плечима? А коли оно так є дійсно, то якжез болілоби вас серце, колиби ви, повернувши до давних гріхів, за місяць мусіли розпрацати ся з тим сьвітом і стратили небесну заплату, над котрою ви працювали літами?

Пригадайте собі тих Ізраїльтян, що їх Мойсей провадив до обіцяної землі. По довгій і утяжливій мандрівці добили ся аж під гору Сінай. На божий розказ, лишив Мойсей нарід у підніжю гори, а сам іде прийняти з божих рук таблиці з 10. заповідями. Терпеливо чекають Ізраїльтяне десять, двацять, трицять п'ять днів на поворот Мойсея, наконець сприкрито ся їм довше і що роблять? Вибирають собі нового проводира, покидають правдивого Бога, а на Єго місце ставлять золотого тельця і віддають єму божу честь. Підчас того сходить з гори Мойсей, а на вид балвохвальства попадає в велике обуренє, кидає таблиці на землю, розбиває тельця, узброє ціле покоління Левія і в короткім часі кладе трупом 2.300 людей. Ще пять двів потребували заждати, а булиби уникнули кровавої кари!

Возлюблені — якже подібна судьба того народа до вашої судьби. Трудно вам бути постійними в ваших постановах, кажете, що за довго, що ви не годні, але якжез то легко той рахунок може вас обманити. В кількох днях, в кількох тижнях готово вебо покінчити ся, смерть може вже з гори сходить, може вже наміряє перетяти нитку вашого житя, а ви малиби тратити терпеливість, коли конець може наступити так скоренько? Возьмім однак случай, що ще довго поживете на тім сьвіті, то чому якраз маєте коротати свій вік в гріхах? Всякі трудности, які би они не були, з кожним днем маліють. Як мрака щезає зі сходом сонця, так при божій ласці зникнуть мало помало всі ліхі налоги, всі ними перешкоди і ви з кожним днем будете сильніші і кріпші в ваших постановах. Пригадайте собі історію о кріпкім Самсоні, що то зрадливим підступом

попав в руки Филістинів. Аж жаль подумати, як той силач став ся посьміховиском ворогів. І очи єму вилупили і посторонками звязали, а він такої не стратив надії, а молив Господа, аби на ново привернув єму колишню єго силу. І стало ся як собі бажав. Давна сила вернула і він дав почути єї своїм ворогам Так з вами — Возлюблені. На разі здає ся вам, що ви маєте за мало сили опирати ся покусам злого духа, однак коли ви будете щиро просити о божу поміч до поборюваня покус, то зараз поверне ваша сила, віджигє віра, зацвите надія, розжарить ся любов, одним словом, зійде на вас сьвятий дух і ви ободрите ся і зміните ся в постійних в добрім людий. — Ви станете такі бодрі, такі відважні, що не побоїте ся, перешкод хотяйби їх було не знати кілько. Зверніть і на се вашу увагу, що легше є здержати ся зовсім від гріха, як двиннути ся по угадку в гріх. Коли згрішите на ново, будете вже знеохочені. Чому? Позаяк може опустити вас охота до сьвятої справи, може Господь відмовити вам ласки своєї, а злий дух тим пильнійше буде слідити, щоби ви не виикнули ся з єго сїтій.

Се зовсім проста річ. Представте собі, приміром, Русина-невольника, котрий попав ся в турецьку неволю — тюрму. Поставлена сторожа що зорким оком слідить кроки молодця, але не підозриваючи єго о зрадливї заміри, від часу до часу ласкавійше відносить ся до него. І на подвірє вийти позволить і ласкавійше заговорить і не в однім поможе. Між тим молодець користає зі спосібности, розбиває кайдани, отвирає браму і утікає на море і на човно. Радіє душею, бо вже вільний. А нехай би погане ше раз дістали єго в свої руки, о то певно наложать они подвійні кайдани на него, скріпять сторож і звяжуть не лише ноги, але і руки і шию жєлізами. Точнісенько так само пступає диявол з чоловіком.

Ви були у него в неволи, але через св. сповідь видістали ся ви щасливо на свободу. Колиж тепер дістав би він вас на ново в свої руки, то звяже вас оковами так, що не рушите ся. Усі брами позамикає, усі вікна позаслонює так, що не дасть вам навіть побачити ясного сонця не позволить вам поглянути на небо. Він — той відвічний наш ворог, знеохотить вас до слуханя божого слова, відтягне вас від церкви, задурить роботою коло хахайства, словом, ужигє всіх способів, щоби вас задержати при собі.

Стережіть ся протє, Возлюблені, повороту до неволі, до гріха. Ой! стережіть ся; бо сумна ваша доля, як ще раз попадете в руки диявола. Нема часу надумувати ся, нема що довго зволікати, треба собі і труду і праці завдати, бо спасеня душі не вільно виставляти на небезпеку. За божою помічю дивинули ся ви з неволі гріха, а тепер кріпко постановіть більше туди не вертати, хотяйби вас тоє стояло много труду. Боріть ся за свою душу, бо маєте єї лиш одну — а будьте певні, що Господь допоможе вам до тої сьвятої справи. Бодріть ся — Возл. — і моліть ся все щиро: Боже, допоможи нам поборювати щоденно покуси злого духа — за молитвами Пречистої Діви Марії — Амінь. *О. М. Кінаш.*

НАУКА

на Неділю Мироносиць.

Минувшої неділі зауважали ви — Любі братя — що Апостоли котрі повинні були передувати відвагою, упадають зі смертию Спасителя

на дусі, укривають ся в замкненій хатині і боять ся виглянути на місто. Противно невісти, котрі по людському судячи, суть з природи боязливші, виявляють надзвичайну відвагу; бо не досить, що ідуть за Ісусом аж на гору Голгофту, але що більше, третього дня, скоро сьвіт, спішать до гробу, аби дорогоцінними олійками помазати тіло любого їх Учителя. Бачите, милі братя, — що то не може любов. Ведені любовию, не зважають на небезпеку зі сторони ворогів, але сьміло спішать виповнити діло милосердя, спішать, аби заспокоїти пориви свого серця, спішать — хочайби цілий Єрусалим мав против них виступити ворожо. Тепер зрозумієте, чому то св. Апостол Павло каже що; „ані смерть, ані жите, ані Ангели... ні висота, ні глупина, ні жадне инше сотворіне не в силі відлучити нас від божої любви.“

Слабі тілом невісти оказали ся сильні духом, сильніші від самих Апостолів, а все то було впливом горячої любви до свого Господа. — Бели же я тамтого разу перестерігав вас — Люб. бр. — перед поворотом до гріха, то днесь могу сказати що одиноким заборолом, одиноким средетвом против упадку єсть християньска любов до Господа Бога.

* * *

Щож то єсть християньска любов?

Любов христ., єсть то надприродна чеснота, Богом дана, котра накланяє нас любити Бога цілим серцем, понад усї добра сего сьвіта, а ближнього як самого себе.

Маєте отже зречи ся скорше маєтків, розкошей сьвітових, навіть радше утратити родичів, жену, діти, як оказати своє невдоволене, своє вороговане против Бога; радше тобі зійти на біду, стати ся сиротою, як важити ся гріхом окупити туземну щасливість. З того вже можна зрозуміти, що любов то найкрасша, найважнійша, Богу наймилійша чеснота, а для чоловіка найпожиточнійша. Правда, що і віра і надія суть конечно потрібні, але все такої не всякий, що має віру в Бога, мусить до неба дістати ся; много єсть і дуже таких, що з вірою в пеклі карати ся будуть. Тай надія не захоронить від вічних мук. Але хто має любов, той не пропаде, бо любов то основа щастя небесного, то саме небо. Конечно єсть віра, конечно надія, але любов над усїми горує, „надь вєтми сими стяжите любовь, яже єсть союз совершеньства.“ Віра то підвалина християньского житя, надія то донька віри, а любов то цариця усїх чеснот, бо з любви випливає все що добре, все що красне.

Вже то само, що Господь сотворив чоловіка на те, аби Єго любив. сьвідчить, що до властивої ціли приводить чоловіка лиш любов; вкінци і серце людске єсть наглядним доказом, що остаточною цілею нашою єсть Бог, бо серця людского не вдоволять жадні скарби сьвіта, оно не наситить ся, абись нагромадив незнать які маєтки, оно все буде бажати чогось більшого і більшого і доти не успокоїть ся, доки не осягне Бога і не спічне в Бозі. Тому то метою кожного чоловіка повинно бути: любовию небо на землю стягнути, Бога в серце своє вмістити, в любовнім союзі з Богом жити і оминати все, щоби мало той союз межи Богом а чоловіком прорвати, одним словом, оминати гріх, а творити волю Божу бо „аще любите мя, заповѣди моя соблюдите“ сказав сам Спаситель. Найпевнійшою запорукою праведного житя єсть правдива, щира любов до Господа Бога. Та не думай брате, що то легка річ придбати собі иравдиву хр. любов — о ні! Треба добре над собою попрацювати, треба добре себе зрозуміти і ціле жите своє; треба відорвати своє серце від земского, а взнести до небесного, до Бога. Бели я кого люблю, то часто

о нїм мишию; если я кого люблю, то охотно відступлю для него все, мого від мене зажадає, нарештє, если я кого люблю, то навѣть не одно перетерплю задля него. В той сам спосіб повинен оказувати чоловік свою любов до Бога. Найперше радо і часто о Бозї мислити, для Бога, для Христа, много жертвувати, а нарештє Бога ради — Христа ради, не одно перетерпіти.

Сказав я, що хто Бога любить, той має часто о Бозї мислити; бо нема нічо природнійшого, як думати о тїм, кого любить ся. Гляньте на скупаря! Він любить гроші, маєток, він тим вїчно занятий, тим жие і все продумує над тим, як би то свїй маєток побільшити. Чи він буде в товаристві, чи на проходї, чи в хатї, навѣть і в церкві его ум занятий одним, все мислєть о однім і від тих гадок жадна сила не годна его відтягнути.

Братя, еслиби ми лиш так Христа любили, як скупар гроші, то булиби ми Богом так заняті, що цілий свїт видавав би ся для нас марнотю. А наше серце занятє тисячними иншими рїчами, лише не Богом. А прецінь Господь Бог своєю добротою, своїм нескінченим милосердием зглядом нас, заслуге на те, аби о нїм як найчастїше роздумувати. Если християнин Бога правдиво любить, то повинен жертвувати Богу все, що лиш може. Як то — подумаете? Прецінь Бог не потребує від мене нич, бо і так все, що маю, від Бога маю. І правда і неправда. Правда о стїлько, що цілий свїт то власність Бога, але неправда о стїлько, що сам Христос сказав: що учинили ви одному з тих малих, з тих нещасливих в імїа Мое — Менї учинили.“ Отже всяка жертва, всяка милостиня бідному удїлена єсть жертва для самого Бога. А на свїті тїлько бїди, тїлько нещасливих, що куда повернеш ся, маєш нагоду оказати свою любов до Господа Бога.

Правда, люди не любять дивити ся на нужду ближнього, зі злостію відвертають свої очі від ран і лахманів, бо такий вид спричинює їм прикрїсть. — А чому се так? Бо не ма у них любови до Христа, бо побожність упала, бо великий закон любви ослаб між ними. Боже будь милостив для мене грїшного, щоденно просиш в молитві і жебраєш милосердия для себе, а не хочеш бути милосердним для ближнього; жадаєш любви від Бога, а нема у тебе любви до Бога.

Вкінци найкрасний доказ любви божої єсть, если ми за для Бога терпіня, крести зносимо. Если би ти, чоловіче, подумав о тїм, кїлько то Христос задля нас перетерпів, то не вагавбись ся найбільшу муку для Христа переболїти. Дивїть ся на св Теодора. Сеж був такий чоловік, як кождий з вас — а яка у него пламенна була любов до Господа, до Христа Спаса! Імператор Максиміліян казав ему виречи ся Христа, а жертвувати поганьским ідолам і загрозив, що в разї непослуху видаєть его на муки, страшні муки. Не убоаяв ся Теодор, але відважно відповів: „Хотайбись мое тіло огнем спалив, мечами посїк, звїрятам на корм викинув, то доки пушка духу в менї лишить ся, не виречу ся імени Христа мого.“ І муки терпів і жите поклав в жертву і щасливим чув ся, бо любов перенесе і найтяжші муки. Як бачите, мої бр. — що аби бути щасливим, то не маєтків нам треба, не дїбр земських, але потреба мати Бога в серцю, треба придбати собі божу любов. Любов поведе нас дорогою заповідей божих, любов осолодить нам найтяжші муки, любов улєкшить нам добити ся остаточної ціли — бо цїль житя нашого єсть злука з Богом. Не привязуйте ся до свїта сего, бо прийде хвиля, що все перейде в инші руки, прийде хвиля, що оставимо свїт і свїт нас оставить, але если будемо мати любов до Бога то не будемо лякати ся смерти авї божого

суду, противно радувати ся буде серце наше, що вже зможе оглядати того Бога, котрого за життя лише в любові бачило, наче в зеркалі. Бога любити, Єму одному служити і Єго одного бажати, се ціль наша, се щастє наше, котрого я всім вам днесь від серця желаю. — Амінь.

О. М. Кінаш.

НАУКА

на неділю о розслабленім.

„Се, здравъ еси: ктому не согрѣшай, да не горше ти что будетъ“.
(Іоан. V.).

Много літ перед приходом Ісуса була в Єрусалимі саджавка названа з жидівска „вितесда“, по нашому значило-би „овеча купіль“. Така назва походить звідси, що Ізраїльтяне, котрі в старім завіті приносили Господу Богу жертви з овець, ягнят, волів, або інших чистих звірят, заким призначене в жертву звіря закололи, найперше провадили до тої саджавки і умивали. З приходом Ісуса старозавітні жертви зістали знесені, але „овеча купіль“ лишила ся і славила ся многими чудами. Кожного року являв ся один раз божий ангел, порушував воду, а хто з недужих перший вскочив до води, той виходив здоров, хотяйби не знати на яку тяжку слабість хорував.

Не треба вам — мої братя — казати, кілько то різнородних калік з цілої Юдеї громадило ся около сеї саджавки і очікувало хвилі чудесного уздоровлення. А прецінь з многих соток нещасливців лише один в протягу цілого року міг користати. Як то муєли непокоїти ся всі каліки на саму гадку, що з помежи всіх них лише один виїде уздоровлений. А мимо того не бракувало людей і кождий жив надією, що може в сїм случаю доля буде для него ласкавою. Певно був там не один бідолаха, що вже пять, шість, або і більше літ приходив і неісцілений назад до дому вертав; по році знов будить ся в его серцю надія на боже милосердіє і бачимо его опять при саджавці. Навіть — як каже св. Євангелиє — був і такий, що 38 літ в недузї мучив ся і 38 разів волік ся до Єрусалиму, а за кождим разом калікою назад вертав. Трийцять вісім разів носила его родина до купели Єрусалимскої, трийцять вісім калік перед его очима перемінило ся в здорових людей, а він сердега такої не тратить надії в божу поміч, а жде уздоровлення. І діждав ся! По при тоє місце людскої недолі, плачу і стонів, переходив Христос, а знаючи терпіня 38 літ розслабленого, приступає до него і каже: „Хочеш бути здоровим?“

Боже милий! Яким то цілющим бальзамом для его душі муєло бути тоє питанє Христове. Він би не хотів бути здоровим? Він, що 38 літ двигав тяжкий хрест недуги; він, що вже навіть забув, як виглядає здоровле? То-ж добуває дослідних сил, аби витягнути благальні руки, боїть ся, аби Христос Спаситель не відвернув ся, не опустил его, а очи заблесли жаром надії, а лице раз за 38 літ випогодило ся, раз в житю прибрало веселий вираз, і він з плачем відповідає: Так... так... здоровля прагну, але, Господи, не маю чоловіка, котрий би заняв ся моєю долею,

котрий би вкинув мене в купіль, скоро вода порушить ся — а сам не маю сили.

Змилував ся Христос над розслабленим і каже: Встань! бери своє ліжко і іди! На ті слова хвороба опустила розслабленого, він встав здоровий і як би ніколи не хорував, поніс своє ложе домів. Пізнійше здибує Син божій того самого чоловіка, припоминає подяку, але zarazом напминає, а радше грозить: Тепер эси здоров, але не гріши більше, аби тобі щось гіршого не стало ся.

Любі братя! Сей розслаблений, то образ кожного християнина-грішника. Бо гріх, то тяжка хвороба для душі, навіть тяжша, як хвороба тілесна. Слабість тіле шкодить лиш тілови і може присинити лише дочасну смерть, але хвороба душі — гріх, шкодить цілому чоловікови так на душі, як і на тілі і стирчиняє смерть вічну. Крім того гріх дуже часто єсть причиною всяких кар і нещасть вже в тім житю. Кому не знана заглада Содоми і Гомори — за що? — за гріх нечистоти. А потоп — чи се не була кара за людські гріхи? А в нинішніх часах ріжні зарази морові, голод, пожарі — чи не суть то кари за наші беззаконія?

Розслаблений глядів помочи в купели Єрусалимській, а ви — люб. братя — маєте о много ціннійшу купіль до ісцїлення недуг ваших, а єсть нею св. Сповідь; до тої купели численно горнули ся ви, божа ласка порушила совість вашу і завдяки Христовому милосердю — вернули ся ви до своїх уздоровлені. Але не без причини читає днесь св. Церков Євангелиє о розслабленім, не без причини, бо тим хоче вас напмнути: чоловіче! нині ти здоров, але хоронись від гріха, бо можеш попасти в єще більшу хворобу!

Хоронись від гріха! Се дуже важна пересторога, важнійша як ти — християнине — собі думаєш, бо ціла твоя щасливість вічна і ціле щасте та мирне жите на тім сьвітї лежить в тім, чи будеш гріх оминати, чи до гріха назад повернеш. А щоби ви — люб. дратя — могли зрозуміти вагу Христових слів „Ктому не согрѣшай“, то найлучше буде, если я вам в нинішній науці викажу:

Яку велику зневагу наносить Господу чоловік своїми гріхами.

*

*

*

Щоби належито пізнати зневагу і кривду заповідяну Богови гріхом, то найперше треба нам представити собі, хто єсть Бог, котрого ми ображаємо, а хто єсть чоловік, котрий на гріх важить ся? Заглянувши в св. письмо, падиблемо майже на кожній картці слова: Господь — Господь Саваот — Господь сил. А сам Бог, кілько разів через своїх посланників голосив людям божу правду, то все іменував себе „Господом“.

„Азь єсьмь Господь Богъ твой... Сія глаголетъ Господь... а тим своїм іменем дає до пізнаня, що єсть Паномъ всего, що має власть над цілим сьвітом, що Єму всяке сотворіне має покорятися. Щоби єще досаднійше виразити могутість божу, то найчастійше стоїть при слові „Господь“ ^{Додаток до св. Писання} ^{на инішнім місці знайдеш} „крѣпокъ Господь“, або єще ^{Асиленъ} „Господь“, а через тоє виражає ся божу силу. Треба вам і тоє знати, що сила божа не мірить ся після сили людскої, бо сила божа єсть безконечна, умови людскому непонятна.

Для вас — люб. бр. — досить буде знати, що у Бога — хотіти а зділати — то одно. Схоче сей світ збурити, а натомість инший новий сотворити, то і то зможе; зможе безнайменшої трудности, одно слово „най буде“ і сей час стане ся. Такий то могучий, такий кріпкий єсть Господь наш. Подумай жеж тепер християнине, чим єсть сила і розум людський в порівнаню до Бога. Аби ти мав силу усіх імператорів, аби ти мав голос самого грому, аби ти мав розум філософів цілого світа, то мимо того єе не годен ти ані покликати до жита найменшу мушку, ані повернути жите найменшому заумерлому хробачкови.

А однак — дор. бр. — чоловік заедно бунтує ся, переступає божі постанови і громадить гріх на гріх. Певно чує в собі якусь силу в порівнаню з Богом, певно знає, що если вже не перевишає Творця свого в могучости, то бодай стоїть на рівні з ним?

Земля і попіл єси“ сказав сам Господь до Адама, а премудрий цар Соломон називає чоловіка послідним жебраком, а вінци кождий з нас відчував тую „ничтожність“ взглядом Бога. І єсть же тут чим гордити ся? Нині жиєш, а завтра і слід по тобі загине. А прецінь мимо того, що чоловік чує безсильність свою, такої важить ся на зневагу Бога, того Бога, котрий в одній хвили може єго на порох стерти. Знає добре, що Господь ангелів за один однісенький гріх в пекло сгунув на вічні муки. Знає, а мимо того на перекір своему розумови стає ся гордий, зухвалий і важить ся на гріх, на зневагу Бога.

Єще як би той гріх, тая зневага, була малозначна, а то зовсім противно. Змір но, чоловіче, велич злочину заповідяну хріхом, а побачиш, яка се тяжка провина тяжить на тобі. А як змірити? Зовсім не трудно! Кождому з вас відомо, що великість образи міримо після того. яку особу тая образа діткнула. Возьмім примір. Ти собі господар... ти образив свого сусіда. Кждий скаже, що ти зле поступив, бо поповнив на сусіді зневагу. Але дуже велика оца не єсть. Чому? Бо рівний обидив рівного. Нехай жеж ти образиш цісарского урядника — о то вже зовсім инша зневага, о стілько більша, о скілько той урядник стоїть становиском визше тебе. Лучило ся, приміром, що в розпуетнім товаристві очайдухів, ти давши язикови волю, образив цісаря. Се знов буде инша обида, обида дуже велика, і за се грубо відпокутуєш. А не дай Боже, прийшла тобі до голови диявольска гадка нарушити честь Христового намістника — Папу Римского. Такої провині подивує ся цілий світ християнський, бо ти поповнив обиду, за котру кромі вязниці чекає тебе клятва церковна і будеш вилучений з християнської громади. Прощуж тепер — люб. бр. — подумати, який то проступок, яка то страшна зухвалість, яка зневага велика, если ти, нужденний чоловік, важиш ся образити самого Господа і Пана свого. Ся зневага о стілько більша єсть від тамтих, о скілько більший єсть Бог від чоловіка. А що Господь Бог перевишає кожного з нас і розумом і силою і достоїнством безконечно, то і обида заповідяна Богу, хотий би лиш одним гріхом, єсть безконечна, а в слід за тим і кара, яка належить ся за безконечну зневагу, мусить бути безконечна — вічне пекло. Бачиш грішнику? Тепер вже повинно тобі бути ясно, длячого за один гріх карає Господь вічним пеклом.

Добре застановись тепер, душе християнська і роздумай, що все мине і добро і зло. чоловік забуде на обиду сусіда, забуде зневагу приятеля, але у Бога не піде в забуте і найменше діло, так єобре як і лихе. Перед лицем Бога не скриєш ся на дно моря, абись зійшов в ад, то і там знайде тебе божа рука. Стережи ся, брате, гріха, ой стережи ся, бо одним

смертельним гріхом зносиш усі свої давні заслуги, які-б они не були, на ніч не придадуться грішнику молитви его, без надгороди остануться усі милосердні вчинки, ніч не допоможуть пости, хотяй би як строги, если ти поповнив, най би лиш одну крадіж, если ти важив ся на чужолоство, если яким небудь гріхом тяжким обидив ти свого Творця і Пана, бо: „Праведникъ егда оставить правду и прилѣпитъ ся неправдѣ, вся правды яке сотвори не помянуть ся ему“ Чуеш чоговиче, „не помянуть ся ему“, значить, не почислять ся, бо Господь не мірять провини після більшої або меншої користи, чи там приємности, яка на око з гріха виходить, але карає переверотну, зухвалу волю чоловіка, карає тебе за то, що важиш ся противити божій волі.

Єще раз напоминаю вас, братя, іменем св. Церкви, не вертайте до гріха, кріпіть ся ласкою божою, яку при сповіди пасхальній набули, кріпіть ся помічю Опікунки вашої, Пр. Діви Марії, кріпіть ся в покусах молитвою щирою, бо если днесь ви на душі здорові, то уникайте гріха, аби не попали в які гірші нещастя. „Се здравъ еси: Ктому не огрѣшай, да не горшети что будетъ“ — Аминь.

О. М. Кінаш.

Хроніка і бібліографія.

Перехід Залучан на православє. В короткім часі вже друга руска громада переходить на православє. Що до переходу на угорській Русі, то се, обізнаного хоч трохи з тамошними церковними відносинами, ніраз не дивує. Інша цілком річ з переходом наших громадян. У нас про таку причину, як на Уграх і бесіди не може бути. А прецінь таки скоїло ся лихо..

Початки его — звісні з щоденних часописей. В Залучу був довголітнім сотрудником, а відтак завідателем, о. Юревич. Він зєднав собі своєю працею над Залучанами загальну в селі симпатію і через се став ся їх улюбленим кандидатом на пароха. Але у нас надають презенту люди, що з інтересами руского народа не мають нічо спільного. Тому то в дійсности зістав парохом хто инший, а сей „хто инший“, є сином нелюбленого в селі паньского економа. Ось звідси ціла хрія. Перехід цілої галицької громади на православє, се річ, як зазначено, знаменна в нашій церковній історії Галичини. Причини, що викликали отсей перехід, не такої вправді сили, як на Уграх, все-ж таки надто важні, надто загального значіння і на тепер і на будучність, щоби їх тут хоч коротко не обговорити.

Вперед придивімся особам сеї події. Які-ж се люди, сї Залучани? З радістю зазначаємо, що се люди просьвічені, сьвідомі своєї народної чести і належних їм, хоч не признаних прав. Відома річ, що з просьвіченими людьми треба инакше поступати, як з темними. Що добре й ви-старчаюче для темного, те зле й нетерпиме для просьвіченого. З уставою патронату, що дана темному населеню, удержувь і на дальше при змі-нених обставинах і відносинах, просьвічений чоловік буде бороти ся, доки єї не повалить. Нині надходить не той час, аби пан, ворожий інтересам нашій Церкви і громади, накидував прямо громаді небажа-

Львівська бібліотека
АН УРСР
№ 50822

ного чоловіка, громаді, з якою той чоловік має жити, для котрої має бути пастирем, всім громаді, котра вкінці має его удержувати. Наш нарід не стоїть на тім місці, що кількадесять літ тому взад. Просвіта ширить ся, свідомість будить ся. А право патронату все однакове... І отсе перша причина залучаньського лиха.

Чи єсть еще яка друга причина? Єсть і то майже рівноважна першій. Яка-ж се? Скажемо отверто й щиро, не думаючи сим нікого обиджати: причиною сею — се загадочне поступоване станиславівської консисторії.

Коли вже нового пароха не впушено в село, коли Залуче зарілось багнетами, коли відтак не раз і не два грожено переходом на православне (а грозьба по причині близького сусідства з православною Буковиною можлива до здійснення), то на те всею консисторія ні чичирк! Чи легковажила справу, чи бояла ся? Знаємо тільки, що консисторія сею своєю мовчанкою вправляла прямо кожного в подив. Як можна було, чули ми від неодного поважного священика, так легковажити цілу справу? Чому не показав ся хто в селі з Крилошан? Кілька розважних слів настоятеля епархії, було би повело цілу справу иншою дорогою. Але сего не зроблено.

Ся сумна подія повинна нас, священиків, спонукати до завзятої борби з правом патронату, а станиславівську консисторію до ревної опіки над своїми вірними.

Обіжник митрополичого Ординариату в справі зарібної еміграції. Змагаючий ся еміграційний рух наших селян до Німеччини, спонукав митр. Ординарият видати обіжник до духовенства (з 22. лютого с. р.). В сім обіжнику представляє Ординарият добрі і злі сторони зарібної еміграції та поучає духовенство, як має дбати, аби запобічи передовсім моральному злу, що грозить з такої еміграції. Повисший обіжник є першим того рода писемом, що виходить з канцелярії руского Ординарията і свідчить якнайліпше, що і наші Ординарияти починають ступати дорогою вказаною послідними папами, значить, дорогою не тільки чисто душпастирської праці, але також і суспільної.

Маніфест американських Русинів до руского духовенства і народа в Галичині, який наші часописи оголосили в другій половині лютого с. р. є новим доказом, що відносини рускої церкви в Америці вимагають радикальної, енергічної і скорої реформи. Чи доси зроблено що в тім згляді, реального — не знаємо; що щось такого му сить ся зробити, се річ очевидна. Всеке легковажене і проволікане з полагодою отсих відносин, може принести католицкій і рускій справі несподівану, а прикри наслідки. Маніфест кінчить ся отсими резолюціями: 1) (домагають ся), щоби „пропаганда“ відкликала всі некорисні розпорядженя для Русинів в Америці; 2) щоби звільнила нас з під юрисдикції римо-кат. єпископату, а апостольський престол, щоб іменував для нас руского єпископа; 3) той єпископ повинен бути Русин-Українець, відданий цілою душею своїй церкві і народови, незалежний від жадного правительства або ворожих нам партій і т. д.

Ювілеї. З нагоди пятьдесятьлітнього ювілею оголошеня догмату о непорочнім зачатю Пр. Д. Марії, уділив Папа Пій X. отей відпусти, важні тільки на сей рік: 1) 7 літ і 7 чотиродесятниць для всіх вірних, що возьмуть участь в набоженстві, відправлюванім за дозволенем своїх

Ординариятів на честь Непорочного Зачатя в якій небудь церкві або каплиці; 300 днів за кожним разом для тих, що відвіджують в день набоженства дотичну церкву або каплицю; 3) цілковитий відпуст для тих вірних, що принайменше три рази в році взяли участь в тім набоженстві і коли при тім висповідали ся і запричащали ся; 4) цілковитий відпуст для тих вірних, що в сім році звидять Рим і посітять по сповіди і причастію приписані базиліки.

Другий відпуст з нагоди вступлення Сьв. Отця Пія X. на апоетольський престол требає від 21. лютого до 2. червня 1904. Хто хоче доступити в часі сего ювілею повного відпусту, має звідіти по сповіди і причастію тричі одну з чотирох римських базилік і один день обмежити ся на пісні страви. Для тих, що поза Римом, приписано звиджати церкви катедральні, або парохіяльні.

Всі сповідники можуть замінити сі услівя доступлення відпусту на інші добрі діла.

Перегляд часописий. „Діло“ (в 26. ч.) порушило вельми важну для нас справу анальфаетизму руского народа. Руский нарід, се нарід анальфаетів, а ся єго „прикмета“ є рівночасно найбільшою єго ганьбою. Средством, що має стерти сю народну пляму, уважає дописуватель „Діла“ курса для анальфаетів, а друлий знова дописуватель (С. Озаркевич) дораджує попри се головню — шкільний примус. Як небудь — на нашім духовенстві лежить сьвятій обовязок заняти ся сею справою щиро і ревню.

— В тімже числі (26.) скаржити ся американський сьвященик о. Гривнак на Ставропігію, що вона не дбає про друковане потрібних церковних книг. Що жаль о. Гривнака оправданий, над сям годі спорити, а треба тільки постарати ся компетентним чинникам, аби було инакше. — Звертаємо також увагу читачів на фейлетони „Діла“ (чч. 34. і 35.), в яких Др. І. Копач передає зміст книжки Антона Менґера: *Neue Staatslehre*. Менґер, професор віденьського університета, соціяліст, в своїх не цілком критичних (бодя в рускій урєкладі) виводах і аргументах бачить одинокє спасєне людства в соціялістичнім устрою єуспільности. Фейлетоніст „Діла“, передаючи зміст першої части праці проф. Менґера, додає від себе при кінци такі уваги: „Ми, Русини, яко убогі, можемо лише зискати на тім, наколи річи пійдуть тою дорогою, яку вказує проф. Менґер (т. з. дорогою соціялістичною — Ред.). А здає ся, що пійдуть нею. І тому тим більше повиннісьмо заінтересувати ся єго — зовсім не у то шій ними (!) пропозиціями“.

„Руслан“ (ч. 32.) в статі п. з. „*Knowania Ukraińców*“ дає різку відправу польским часописям, передовсім „*Przegląd-owi*“ на закид єго, немовби се було виною Руснів, що Залучани перейшли на православе. — В числах 42. і 43. помістив „Руслан“ допись зі Станіславівщини, де в звичайний собі спосіб обкидає станіславівський дописуватель станіславіску консисторію болотом від ніг до голови. Ми розуміємо єго обурєне, але все таки думаємо, що і борба з найтяжшим ворогом повинна вєсти ся чесно і умірковано. А тут єще тим ворогом дописувателя і редакції є церковна єрархія. Чи редакція „Руслана“ поміщаючи такі дописи не підкопує, проти своєї волі, повагу церкви, а тим самим і віру?

— Про моральний занєпад теперішнього (розуміє ся з виїмками) дєвникарєства, сьвідчить найновіjšа „таємнича“ подія в сьвятоюрєских мурах. Приклучив ся нещасливий випадок. Часописи жадні сензаций роз-

трубили его по всім усядам, якби щось, що обходить цілий сьвіт. Але се ще нічого. Нехай там! Найпоганійше те, що до сего випадку приложили зараз без найменшої підстави політику. І ось маємо політичний злочин, задуманий ким? Розуміє ся, якимось соперником до станиславівського престола, отже особою духовною, правдоподібно високо поставленою. Одна з польських часописий загнала ся так далеко, що серед двозначних висловів умістила такі слова: „ks. kanonik Pakiż był nielubianu przez ks. metropolite, a silnie popierany przez rząd“...

Нові книжки. **Страстні проповіді** Дра І. Бартошевського, ціна 2 кор. (також на богослужбні інтенції). Сю книжку звісного автора можна набувати в Ставропігійській книгарни у Львові, або у автора (Львів, уліця Домса ч. 5). Крім *Страстних проповідей* є ще на складі також *Проповіди недільні*, а небавом появлять ся також *Похоронні проповіді*, які вже тепер можна замовляти на Служби Божі.

Блудний син, образ гріху і правдивого покаяня. Сім великопостних проповідей, написав по чеськи о. Франц Герцог, на руску мову переклав о. Плятон Карпинський. Весь чистий дохід на будову церкви в Струсові. Жовква, печатня оо. Василян, 1904, ст. 122, ціна 2 корони. Можна набути у Вп. о. Теодора Цегельського, пароха в Струсові, почта в місци.

Науки на неділі — зложив о. Теодор Савойка, руско-кат. парох в Селисках, Жовква, накладом автора 1903 р. ст. 483. „Науки“ о. Савойки, се вельми красний вклад в нашу проповідницьку літературу. Мова чиста, стиль легкий, зміст займаючий і поучаючий, уклад взірцевий — отже прикмети, що знаменують повнеше працю автора. Побажати-би лише, аби автор не поперестав на отсих „Науках“.

Проповіди на сьвята і неділі цілого року написав Петро Білинський, гр.-кат. парох в Зарваниці. Часть пера а. Жовква, печатня оо. Василян 1903, ст. 283.

НИВА

ЧАСОПИСЬ ПОСВЯЧЕНА СПРАВАМ ЦЕРКОВНИМ І СУСПІЛЬНИМ.

Виходить 1-го і 15-го кожного місяця.

Передплата виносить до кінця р 6 кор.
Кожде число 30 сот.

Адрес редакції і адміністрації:
Львів, площа свв. Юра ч. 5.

Борба о школу.

Школа — се найважнійша побіч Церкви інституція в державі Яка школа, така буває переважно й суспільність, бож школа сю суспільність виховує. Молоде покоління виховане в школі в певнім світогляді, сей світогляд задержує звичайно й надалше і вся его політична, суспільна та громадска діяльність, точно сему світоглядови відповідає. Доказом сего історія кожного народа.

І тут причина, чому тепер в деяких державах та краях веде ся така завзята борба о школи. Відповідно до різних відносин в різних краях та державах і ціль сеї борби може бути ріжнородна. Нині, в так званих культурних краях, ціль сеї борби буває переважно двояка, або „національна“, або „релігійна“. Називаємо борбу національною, коли в ній ходить о національність, о задержане або повернене суспільности єї народної ціхи. Такою борбою національною можна назвати нашу борбу о школи. О щож нам в ній ходить? Скажемо коротко, аби нашу суспільність задержати або зробити нашою, рускою, а не дозволити їй польщитись або московщитись.

В борбі знова релігійній, як се бачимо найліпше в Франції, ходить о релігію в суспільности, значить, чи релігією єї мати бути християнство, чи соціалізм. Очевидна річ, що та перша борба є лише місцевою, хвилевою і другорядною; вона устати колись мусить, бож кождий нарід, нині чи завтра, мусить з часом добити ся свого природного права. Інша річ з другою борбою. Судячи по нинішнім на-

строю умів, ся борба стане небавом загальною і перворядною, вона перейде з часом до кожної суспільности і по своїй природі не може бути ніяк хвиливою, але противно, може тревати довгі, довгі часи...

Спорячими сторонами є тут з одного боку католицка Церков, а з другого боку невірство, або скажім конкретно, соціялізм.

Такою релігійною борбою о школи — се, як ми вже зазначили, в перщій мірі — борба в Франції. З того, що висше сказано, кожний зрозуміє, що ся борба є знаменна й інтересна. Що нині бачимо в Франції, можемо в найближшій будучности мати і у себе. Тому не буде для нас без інтересу, коли ми ближше приглянемось теперішним подіям у Франції.

Найновіше право, яким рішено перемінити протягом десятиох літ школи конгрегаційні на світські, є четвертим рішаючим етапом в борбі „вільнодумців“ проти християнських шкіл. Насамперед змушено в р. 1901 до виходу з краю неавторизовані чини, відтак силою розвязано інші чини, що не внесли поданя о авторизацію, пізнійше всі вношені поданя о авторизацію en bloc відкидувано, а тепер навіть тим чисто навчаючим чинам, що вже від давна були авторизовані, заказано дальше уділяти науки і ухвалено розвязати їх протягом десяти літ. Дальший артикул забороняє приймати навчаючим конгрегаціям нових членів. Сим хоче правительство положити кінець конгрегаційним школам у Франції.

Так виглядає, як бачимо, в практиці та ославлена свобода поступових елементів, свобода соціялістів. Можна бути прецінь ворогом християнства, ворогом християнських інституцій, у сім разі ворогом конгрегацій, але яким божим правом можна збороняти комусь жити в таких конгрегаціях, яким далі божим правом можна комусь заказувати утримувати школи — школи навіть елементарні? Проти напряду конгрегаційного вихованя, взагалі проти діяльности католицьких конгрегацій, чи вже не було якогось більше культурного, конституційного средства, а тільки брутальне насильство, негідне європейської держави?!

Надармо боронив п. Derolle в своїй знаменитій бесіді свободи школи, надармо наводив історичні докази на те, кільки доброго зробили конгрегації почавши вже від 13. віку для шкільної науки. По революції, що позамикали всі школи, самі громади покликали назад шкільних братів, отже не самі

вони всунули ся до шкіл. Про успіхи їх діяльності слідно хочби з того, що в році 1900. ходило до їх шкіл не менше як 1,484.845 дітей.

Треба зазримити, що серед французского населеня конгреґаційні братя і сестри є люблені і популярні, та що ціла Франція відчуває насильство зділане народови й державному скарбови, насильство, аке відбирає родичам право виховувати свої діти відповідно своїм пероконанням.

Що конгреґації вели свої школи бездоганно, ба навіть взірцево, се признали навіть такі люди, як Quizot і Dugu. Але Combes і его однодумці хотять знищити християнську науку, аби учинити нарід цілковито неспосібним до всякого опору проти їх поступової господарки в державі. Єще перед двома роками заявив був Delpech на вільномулярскім конгресі, що мусить ся починати борбу проти католицкої Церкви зміною вихованя народа; і пляпу сего, як бачимо, придержуєть ся вірно теперішнє французске правительство.

Що така, а не инша є ціль закона проти конгреґацій, слідно і з сего, що палата відкинула додаткове внесене, аби проскрипцію розтягнути також на конфесійні школи протестантські і жидівські. Борба отже веде ся єдино проти католицкої Церкви та єї найосновнійших інституцій.

Як бачимо, то французска держава відділяє ся цілковито від Церкви. А в першій мірі хоче виймити з під впливу Церкви шкільну молодіж. В школах замість реліґії і християнської моралі маєть ся уділяти інтеркофесійну науку моральности і впоювати прямо атеїзм. Лише в вільні від школи четверги можуть родичі приватно посилати свої діти на науку реліґії.

Але сею проти-конгреґаційною уставою зробив Combes французскому населеню єще й другу приємність. Сею приємністю — то конечність наложєня міліонового податку на удержанє школи.

По обчисленням правительства треба видати 64 міліони франків на шкільні будинки, а 7 міліонів на платню учительского персоналу. Видатки кольосальні, передовсім тому, що непотрібні, бож так пожиточні і взірцеві конгреґаційні школи не коштували державу нічого. Але се правительственне обчисленє фалшиве. Тягар, який вложено на французский нарід через знесенє конгреґаційної науки такий великий, що правительство не важило ся навіть бодай в приближеню представити его в палаті перед голосованєм над своїм предложенєм.

Вперед треба завважати, що правительство виготовило своє обчислене по звітам, яких Combes зажадав перед кількома місяцями від префектів поодиноких департаментів що до стану конгрегаційних шкіл. Кожний префект знав, о що ходить Combes-ови і тому представив справу в своїм департаменті так, як сего Combes бажав би. Звідси то звіти відповідають вправді бажаню президента міністрів, але не годять ся цілком з правдою.

По офіціальним даним, приміром, має бути в однім департаменті (Seine-Inferieure) 36 женьських шкіл, до яких ходить 3.434 учениць. Але по виказам шкільного інспектора того департаменту єсть там в дійсности 189 конгрегаційних женьських шкіл, до яких учащає 18.519 учениць. Так отже виглядає правдивість і точність офіціальних виказів, на яких опирало ся правительство,

Але йдім дальше. Правительство думає, що 64 міліони вистарчить на шкільні будинки. Воно узглядняє тут лише 4.000 шкіл авторизованих конгрегацій, які мають бути замкнені і заступлені сьвітськими, а не зважає на те, що в Франції є також 10.000 шкіл неавторизованих конгрегацій, які вправді законом вже знесені, але ще по більшій часті функціонують. Так отже має Франція постарати ся о будинки не для 4 000, а для 14.000 шкіл і тому суму 64 міліони треба відповідно побільшити.

Рівнож не можливо, аби на удержане учительського персоналу вистарчило 7 міліонів, коли в р. 1900 конгрегацій видали на сю ціль 87 міліонів, а вимоги сьвітського учительства, здаєть ся, більші, як вимоги членів конгрегацій.

Так хоче Combes „зреформувати“ французьке шкільництво за всяку ціну, аби тільки очистити его від ненависного ему впливу Церкви. Що ся его диявольська „геца“ коштує населене міліярди, се его нічо не обходить..

На сю антицерковну і антирелігійну політику французького правительства не міг дивити ся байдужно голова Церкви, Пій X. і дня 18. марця с. р. в промові до кардиналів строго й рішучо виступив проти переслідованя конгрегацій у Франції.

У вступі сеї промови зазначив Сьвятійший Отець, що ему дуже лежить на серци єдність католицького єпископату з апостольським престолом та поступ католицької справи у всіх народів. За те сильно се его болить, що в теперішности провадить ся так завзята борба з католицькими принципами, як се дієть ся головно в Франції. Від свого винесеня на

апостольський престол давав він, подібно як его попередник, докази прихильности для Франції, тому тим більше засмучує его се гноблене конгрегацій, які не лише приносили славу католицькій церкві, але і французькій нації. Се переслідоване не тільки принесе згубу конгрегаціям, але також мати-ме сумні наслідки для християнського вихованя дітей. Тому він, Сьвятійший Отець, голосно осуджує таке поступованє, яке противить ся понятю правдивої свободи, основним законам краю, правам признаним Церкві і нормам суспільности, яке обходить ся ворожо з спокійними горожанами, що під охороною закона посв'ячають ся християнському вихованю дітей, не будучи через те освободжені від тягарів і обовязків, наложених на прочих горожан.

Мимо того всього однак Сьвятійший Отець не тратить надії на боже провидіне і бажає французским католикам найліпшого успіху в борбі о свої права.

Що сей голосний і поважний протест начальника католицької Церкви остане без впливу на хід подій у Франції, можна було передвидіти. Завзяте ворогів Христа не має звичайно границь...

В Н А Р О Д.

Ціла історія католицької Церкви, від єї заложєня, аж до нинішнього дня, се неначе наглядний доказ божого Провидіня та опіки над нею невидимої єї голови Христа. І так, коли в другій половині ХІХ. ст. католицька Церква в розгарі новочасних борб потребувала керманичів, якіби уміло і розумно, відповідно до потреб Церкви і часу, могли управляти єї кермою, з'являють ся папи римські, що вповні відповідають своїй задачі, піймають духа часу і відповідно кермують Петровим кораблем.

Таким папою Провидіня був вже Григорій ХVІ. Цілий час свого понтифіката працював він над направою внішних відносин Церкви, розбитих попередною заверухою і старав ся надати їм зворот як найбільше згідний з канонічним правом. Его наслідник, Пій ІХ., довгий час свого понтифіката використав на те, аби як найбільше зміцнити внутрішню єдність Церкви, а особливо скріпити узел між папством а єпископатом.

Новий наслідник на папскім престолі, Лев ХІІІ., не лише старав ся доповнити працю попередника, але відповідно до потреби Церкви і духа часу, випровадив католицьку Церкву з закриттії на нове поле діяльности, значить, на поле філософичної віри, природних наук, а особливо на поле суспільної праці — праці в народі, що має на меті его суспільно-економічне двигненє.

Се велике і широке поле суспільної праці лежало доси майже відлогом, мимо того, що конечно домагало ся пильної та інтензивної управи, або скажім по „ученому“, домагало ся свого розв'язання і то розв'язання зі сторони католицької Церкви. А час був пильний, бо знайшли ся вже за понтифіката Пія IX. люди з иншого табору, які взяли ся за сю суспільну працю; сими людьми були соціал-демократи.

Так як під суспільною працею і суспільним питанєм розуміємо управильнене відносин між всіма станами і верствами в суспільности, особливо між богатими і убогими, працьодавцями а робітниками, а головно двигнене материяльне і духове занедбаной та упавшой кляси робітницької, річ ясна що сї, так звані соціал-демократи, звернули передовсім свою суспільно-економічну працю на підупавший стан робітників, аби его двигнути з сеї грозячої ему руїни материяльної і культурної. В тій цілі уложили цілий програм праці, а над его здійсненем розвинули інтензивну акцію, головно пресою і організованем робітників в заводові-станові робітницькі товариства. В сїм напрямі розвинули за почином Лясаля так шалену агітацію, що в протягу кільканайцяти літ числили сї робітницькі товариства по кільканайцять, ба кількасот тисяч членів, що правильно платили вкладки. Таким з'організованем своїх сил стали вони в суспільности важним чинником так, що держави мусять з ними числити ся, а в деяких краях пороблено навіть в їх користь деякі уступства.

Ся так важна і хосенна суспільно-економічна праця соціалістів над двигненем робітницької кляси, від коли еманципувала ся від приватної акції кількох людей до важного політичного чинника в державі, ставала ся чим раз більше небезпечною для держави і Церкви деякими постулятами своєї програми та метою, до якої зміряла. Передовсім причиною конфлікту соціалістів з Церквою була не їх соціальна робота, але як раз деякі постуляти їх програми, як знесене приватної власности, що противить ся законови природному і божому, як постулят, що релігія е приватною річю, а навіть змагане і задушевне бажане — цілковито усунути всяку позитивну релігію, як річ негідну і понижаючу чоловіка розумного і культурного, як річ, що стоїть на дорозі всякому правдивому поступови і направі добробиту людскости. Від коли соціалісти в змогли ся в силу, виступили отверто до завязатого бою особливо з католицькою Церквою, яка своєю внутрішною і внішною силою та наукою стоїть на перешкодї скорому зреалізованю веїх постулятів їх програми. В тій цілі стали вони воювати пресою проти Церкви і видимих сї представителів, значить, проти духовного стану, а з другої сторони ширили в робітницьких товариствах ліберальні анти-релігійні ідеї та з усіх сил старали ся членів своїх товариств з'організувати в один ворожий католицькій Церкві табор.

Чим більше росло число сего ворожого табору, тим більше число робітників усувало ся від цілковитого впливу католицької Церкви і місто Христовою любовою кормило ся ненавистію до всего, що лише мало яку лучність з Церквою, або як кажуть соціалісти, що лише заносило клерикалізмом, ультрамонтаньством і пошівством, росло небезпеченство не так для Церкви, яку людска сила не переможе, як для цілої суспільности, небезпеченство, що могло знищити веї здобутки дотеперішньої культури.

Одним словом, соціялізм своєю борбою проти Церкви не лише не злагодив суспільної хвороби, але її збільшив, а само суспільне питане заострив.

Таким оплаканим відносинам могла хиба зарадити католицька Церква, впроваджуючи своєю наукою до сеї суспільно-економічної праці високі засади справедливости, етики і християнської любови. І дійсно, знайшло ся багато одиниць, членів католицької Церкви, так духовних, як св'їтеких, котрі зрозуміли сю конечну потребу католицької праці на суспільнім полі — в народі. Одним з перших піонерів сеї акції в народі був єпископ моґунцький Кеттелер. Вже 1848 р. виступає він під окликом „в народ“ і від тоді не устає католицька праця на суспільнім полі. Кеттелер перший формулує докладно католицькі постуляти, домагає ся ухилєня кривд робітників, підвищенєя заплати, зменшенєя годин праці, ограниченєя праці женцин, усунєня праці дітий і недолітків, недільного відпочинку, а в кінци стоваришень заводових — робітницьких.

Сю суспільно-економічну працю католиків прозваних в протиставленю до соціялістів, соціял-демократів — християнськими соціял-демократами, сильно, хоч посередно, попер Пій IX., звиваючи католиків до борби з ворогом християнства політичним і суспільним, лібералізмом та соціялізмом.

Великий примір Кеттелера знаходить всюди наслідників. Одні, як *gr. de Mun*, працюють особливо між молодіжю і клясами інтелігентними, інші, як *Decurtius*, стають правдивими провідниками народа. На тім кіпчить ся праця приготовавча.

По більшій часті зрозуміли католицькі суспільности потребу нової, суспільної праці, відчули потребу взаїмного зближенєя, получєня, виміни гадок і в тій ціли закладають 1884 р. в Фрибургу спільне огнище для всіх стоваришень католицько-соціяльних.

Папою в тих часах був Лев XIII., сей зв'їений „папа робітників“. Він вєвдовзі по заложєню фрибурґської унії видає першу енцикліку о робітничій справі „*Rerum novarum*“ 1891 р. 15. мая, де звертає увагу католицького св'їта на суспільне питане, вказує на єго причини, а також подає єредства, як можна се суспільне питане розвзяти.

Лев XIII. в згаданій енцикліці підносить, що соціяльне питане є не лише квестією материяльною, чисто економічною, але рівночасно етичною, моральною, реліґійною, і тому в розвзаню сєго питанєя, крім участі всіх верств суспільности, працьодавців, робітників і держави, не може бути виключена Церква. Противно, при переважачім і основнім елементі духово-реліґійнім в сїм суспільнім питаню, належить ся Церкві відповідне домінуюче становище, бо доперва під єї великим, духовим проводом, можна надїяти ся скорого єго розвзанєя і уникнути грозячої катастрофи, що вже від кількадесят лїт зависла над теперішню суспільностию мов меч Дамокля.

Тому Церква мусить піти до народа, взятись за працю в народі, унятись за покривдженими, бо в противнім разі упавший, особливо покривджений стан робітницький, зверне ся до соціялізму, який єму обіщєє поправу долі.

Крім енцикліки „*Rerum novarum*“, видав єще Лев XIII. в тій самій суспільній справі славні енцикліки: „*Quod Apostolici*

muneris“ з 27. грудня 1898 і „Graves de communi“ з 18. січня 1901 р. враз з коментарем інструкцією св. конгрегації надзв. духовних справ з 27. січня 1902 р. В сих енцикліках виразно і впрост санкціонує Лев XIII. найвищою своєю властиво і повагою сей новий напрям католицкої, суспільно-економічної акції, якої першими провідниками були Кеттелер, Манінг, гр. de Mun, Decurtins і и.

Окрім того знаходимо ще в тих самих енцикліках оклик „в народ“, — fuori de sacrestia, який запалює не лише усіх світських католиків до інтензивної праці над визволенням люду з пониження, над его культурним піднесенем, але також виразно заохочує клер, аби взяв діяльну участь в тій правдиво апостолській, культурній праці. Сей оклик звучить дословно так: „Очевидно, що взагалі ті, які пожертвували ся сій справі (значить: суспільно-економічній — авт) в Італії і за границею, працюють там зі шляхотним одушевленням і то в спосіб, який приносить досконали оwoчі; треба також зазначити, що тій справі прийшла з пожиточною допомогою слава молодіж. Ми заохотили також клер, аби він заховуючи певну осторожність, взяв участь на тім самім поли чинної праці, бо кожде справедливе і пожиточне підприємяте правдивої любови ближнього є згідне з покликанем католицького сьвященика. Бо чиж не є се ознакою правдивої і цілком відповідної любови, пожертвувати ся безкористно і пильно для поліпшення материяльної долі мас? Материньска любов Церкви обіймає всіх людей, яко боже вітцівство; вона прецінь вірна своїм початкам і памятаючи на божі приміри, завеігди звикла була зближати ся до менших, нещасливих і видідичених з чувством предилекції“.

Безперечно, ті вікопомні документи, яких вагу зможуть відповідно оцінити доперва слідуєчі віки, стали немов переломовим пунктом в розвою людекости і будучім укладі суспільностей. Оклик „в народ“, або як висказує ся Лев XIII. „fuori de sacrestia“, відбив ся тисячним відгомонам по цілій католицькій Церкві.

Дотеперішні змаганя християнських соціялістів набирають більшої сили і інтензивности, гуртують більше одиниць, а навіть в кождім краю знаходять єпископів і сьвящеників, що йдуть і працюють під сим окликом, беручи або самі участь, або даючи провід в сій суспільно-практичній роботі в народі.

А щоби не виглядав на фразеологію висказ, що сей оклик великого соціального папи Льва XIII. знайшов тисячу так світських, як духовних охочих до нової праці і приніє тепер вже надсподівані успіхи, змалюю вкоротці сей католицький рух в деяких краях, як в Німеччині, Франції, Іспанії, Португалії, Ірляндії, між Чехами, Хорватами, ба і Поляками.

Про успіхи сей практично-суспільної праці в Німеччині можемо мати понятя з тамтогорічного XIII. з'їзду католицьких стоваришень робітничих німецьких в Інгольстаді *).

На сей з'їзд прибуло 172 делегатів в заступстві 183 стоваришень, між ними делегати, хоча в меншому числі, духовні. Зі

*) З'їзд відбував ся 30., 31. серпня і 1. вересня 1903 р.

звіту, який зложив на з'їзді лише звязок полудневої Німеччини в Інгольстаді, довідуємо ся, що звязок числить 424 стоваришень, а 62.000 членів. Спільне майно вносить пів мільона марок, а 117 стоваришень мають каси ощадности.

На з'їзді рішено між иншим також отсю дуже важну резолюцію :

„З'їзд делегатів поручає усильно стоваришенням звязку поучати своїх членів о конечности заводової організації і наклоняти їх до вступлення до неї. Поручає ся усильно зарядови окружному, щоби звертав пильну увагу на стан заводових стоваришень. Однак звязок може своєю симпатією обдаровувати тільки такі організації, що стоять на християнським ґрунті“.

Рівнож сильний відгомон знайшов тут оклик Льва XIII. : „*fueri de sacrestia*“, увінчаний красними успіхами в такій самій католицькій суспільній акції, особливо зі сторони французкої молодіжи.

Французка молодіж, сильно з'організована в кількесот кружках під назвою : „*Association catholique de la jeunesse française*“ (стоваришене католицьке французкої молодіжи), працює майже виключно в напрямі ідей висказаних великим папою в енцикліці *Rerum novarum*. Найліпшим доказом сего руху було загальне віче в першій половині мая 1903 р. під протекторатом кардинала Perrand в *Chalon sur Saône*.

Чотири дні з ряду обрадували там делегати двайцятьтисячної молодіжи спеціально і науково над заводовою організацією робітників, аби потім овочі сеї духової праці рознести по цілій Франції, до своїх огнищ науки, поміж широкі круги інтелігенції, а особливо між людві верстви.

Рівнож і молодіж робітнича та реміснича, скуплена около редакції *Sillon* підняла ся під окликом „в народ“ правдиво культурної і апостольської праці через люд і серед люду. В сій практично-суспільній праці присьвічують всім великі оклики і ідеали енцикліки о християнській демократії.

Початок сего сильного релігійно суспільного руху по 1894 р. взяв ся від малого кружка молодіжи академічної, ремісничої і промислової, що збирав ся в домі бувшого офіцера в Парижі, кожного тижня, на спільні розговори та соціяльні виклади. Зібраня зачинали ся завжди молитвою.

Душею сего руху став сьвященик *Marc Songier*, а органом его згадана висше газета *Sillon*. Головно любові, праці і пожертвованю сьвященика Марка завдячує сей початок такий надсподіваний успіх.

Кс. Марко, як названо его популярно, се правдивий апостол XX. віку, котрий знає душу і потреби свого віку та уміє для будучности працювати. Тому і молодіж, яка жие для будучности, горне ся до него і рве ся до вказаних ним ідеалів.

В унесеню так пише один з его товаришів : „Щасливі наші товариші Парижани, що можуть з ним щоденно приставати і слухати его рад та наук“.

Сей рух, розбуджений енцикліками під впливом кс. Марка і французкої молодіжи, відбив ся відгомонам по цілій Франції. Кличі та ідеали голошені сими людьми знайшли апробату цілої

найвищої церковної єрархії, як кардинала Рамполі, архієпископа Lorenzell-i, кардинала Richarda, кардинала Perrand, єпископа de Chalons і кардинала Coullie, кардинала Lecot та кардинала Labouré.
[Далі буде].

НАУКА на Неділю о Самарянині.

Хотяй — дор. братя і сестри — великий піст уже минув, то св. Церков, тая печалива мати, перестерігає вас, аби ви не упадали в ревности і дальше продовжали працю над спасенем ваших душ; аби діло спасеня, котре в чаї посту так гарно розвивало ся, тепер не упало, аби ви — любимі — не вертали до давного грішного житя і не занастили ваших душ. Не дивуйте ся — любимі — що раз по раз чуєте перестороги перед поворотом до гріха, бо цілй св. Церкви єсть провадити свої діти до вічного щастя, душі хоронити, розпочате Христом велике діло дальше продовжати. Св. Церков в своїй ревности над спасенем ніколи не слабне, вічно чуває, аби диявол не запускав своїх сітей, а тепер з тим більшим запалом накликає до витревалости в добрім, бо євїжо єще перед єї очима стоїть той щасливий час, де ви — люб. бр. і сестри — очистивши душі насхальною сповідею, стали ся милими дітьми небесного вітця. Жаль було-б, коли-б той щасливий стан мав змінити ся на гірше, колиб ви з Божих синів мали стати ся синами диявола. Та якже нам — дорогі — не працювати над душами, коли цілий євїт зі своїми скарбами єсть нічим в порівнаню до вартости одної людскої душі. Нема золота, нема срібла, нема ціни, за котру можна би набути душу. Аби ти висипав стирту золота, як Черногора високу, аби ти стягнув усї мастки цілого євїта і хотів покласти в застав за утрачену душу, то Господь не прийме. Такої то незміреної вартости єсть людска душа. Тому то св. Церков так дуже печалить ся о людскі душі і накликає постійно, аби ніхто з вас не легковажив собі того великого спасеня, бо знає що:

Душа то надзвичайно дорогий скарб, то одинокє добро чоловіка.

* * *

Кождий з вас — любимі — знає, що вартість якоїсь річи цінить ся після того, який майстер тую річ спорудив, чи славний знаток, чи самоук, бо чим славнійший майстер, тим більше в гору іде ціна річи. Відтак вартість якоїсь річи зависить і від того, чи она старанно викінчена, чи так сказати-б, від нехочу, аби збути ся; а наконець много впливає на вартість річи і тоє, яку ціну кладе сам майстер, бо він свою працю зуміє найліпше оцінити. Після того познаваймо вартість нашої душі.

Колиби так — любі бр. і сестри — творене людских душ було приділене одному зі св. божих угодників, приміром, колиби св. о.

Николай був творцем твоєї душі, чи мала би она яку вартість у тебе? Певна річ, що вартість такої душі була-б доволі велика, о стільки більша від людського твору, о скільки св. о. Николай стоїть висше звичайного чоловіка. Єще більшої ціни була-б твоя душа, коли би так вмiсто св. Николая єї творцем був найстарший Хирувим. Тепер подумай християнине, що творцем твоєї душі єсть не св. угодник божий, не Хирувим, не ангел, але сам Господь, сам Всевишній Владика. Якої то незрівнаної вартости мусить бути людська душа, коли она вийшла з рук самого безконечного Бога?!

А прецінь люди обходять ся з душею так, якби се була річ малої ваги, поводять ся так, як би кожний мав до розпорядимости цілу сотню душ.

Дальше сказано, що вартість якоїсь річи ще і від того зависить, чи та річ викінчена старанно; чи творець ложив много часу і талану на єї викінченє?

Коби чоловік бодай раз призадумав ся над тим, як то старанно забирав ся Господь до сотвореня душі, коби чоловік хотів пізнати ту божу запопадливість, то доперва пізнав би, як треба єї хоронити від ушкодження. Роздумайте — дорогі бр. і сестри — що як небесний Владика захотів мати сьвіт, то сказав слово „нехай стане ся сьвіт!“ і сейчас повсталала ціла вселенна. „То й рече и быша, повелѣи создаша ся“. Говорячи способом людського понятя, то Господь при твореню сьвіта не завдавав собі много труда, бо хотіти і сотворити зливало ся в одну чинність, сама воля вiнчала ся успіхом.

При сотвореню чоловіка дiє ся зовсiм инакше. „Сотворім чоловіка на образ і подобу нашу“. Не каже Господь „сотворю“, не каже „нехай буде чоловік в душу живу“, але виразно говорить: „сотворім“. Виходить отже, що тут кромi Бога Отця мусiв бути єще хтось, без сумнiву Бог Син і Бог Дух св. Бачите — дорогі — ціла Трійця бере чинну участь в твореню людської душі. Сотворім чоловіка — але якого? На образ і подобу нашу. Деж тут шукати в чоловіці тої божої подоби? В тілі нi — отже безперечно в душі. Людська душа сотворена на божий образ, єсть — сказатиб — подiбна до самого Бога!! Що за достоїнство, що за вартість людської душі, коли она носить на собі відблеск самого божества. Вже той сам спосiб сотвореня, вже то саме, що Господь над одною душею трудив ся більше, як над цілим сьвітом, вказує, що одна душа стоїть у Бога понад усi скарби сьвіта.

Тим то не диво, що в св. письмі вартість одної душі цiнить ся визне скарбiв цілого сьвіта. Таке неоцiнене добро дістало ся чоловікови в удiлі, а люди не хотять пізнати, не хотять зрозуміти, що посiдають.

Лишає ся нам єще третє питанє, а iменно, яку цiну кладе сам Господь на душу, чи велику вартість надає свому творови? Вже з того самого, що Пан Бiг призначив для душі вiчне щастє в небi, можна догадуватись, що дуже високо цiнить чоловічу душу. За мало — видко — для неї мiсця на просторiй землі, за мало для неї краси сего сьвіта, за мало чула-б ся тут щасливою, коли аж в небi приготовав для неї вiчне жите.

Який то неоцiнений жемчуг, та людська душа, коли Господь коло кожної душі ставить опiкуна і сторожа — Ангела Хоронителя.

Зрозумій, християнине, як високо цінить сам Господь твою душу, коли аж свого єдинородного Сина дає на муку, аби лиш ті утрачені душі виратувати з погибелі.

Грішнику! почисли ті години в 33 літах, ті сльози, які полялись з очей божого Сина, ті єго каплі кровавого поту; почисли ті удари нагайками, ті рани на тілі, ті цьвоки на руках і ногах. Поглянь на той хрест тяжкий, претяжкий і подумай — ах подумай християнине, що то все стало ся, аби ратувати твою душу. Душе моя! Якаж то велика, дуже велика, незмірена єсть твоя вартість! Колиж сам Господь так цінить чоловічу душу, то о скількож більше повинен єї цінити християнин?

А може маєте які сумніви, може за мале сьвідоцтво навів я вам що до вартости душі, може Богу не хочете вірити, то спитайте диявола, спитайте свого ворога, що він скаже, як він оцінить ваше добро?

Пригадайте собі — мої дорогі — ту подію, коли то божий Син по своїм хрещеню 40 день і 40 ночий постив на пустини. Сорочкового дня станув перед Ісусом диявол, а знаючи, що чоловіка мавить маєток і гроші, стає біля божого Сина і так відзиває ся: Глянь на ті земські простори; дивись, тут під горою розложив ся цілий Єрусалим, а там села, а там поля, а там ліси — все то моя власність. Нині еще відступлю ті всі маєтки в твое посідане, тільки впадь передімною і поклони ся мені! Іншими словами, узнай мене за свого пана, віддай мені свою душу! Бачите? За одну одинісеньку душу не вагає ся відступити такі безмежні маєтки. Так високо цінить людську душу диявол, ворог чоловіка. А грішник так дешево відступає єї в руки відвічного свого ворога. За одну хвилику увеселеня, за одну ніч в поганім товаристві, за коротку хвилину сьвітових розкошій відступає свою душу.

Але бо — мої любі — не досить, що та людська душа представляє таку велику вартість, мусите еще і те взяти на увагу, що душа, то єдине добро, одинокий скарб християнина, так сказати б, перший і послідний

Возьмім бідного зарібника. У него здорові руки то цілий маєток; десять здорових палців удержують цілу родину, а про се, що не має сальонів, маєтків — єму байдуже, він вдоволений тим, що має. Та от схотіло нещастє, що при роботі зранив руку. Прокинулась рана, розятрилась, дійшло до кости і відтяли руку. Бідний, бо каліка, треба одною рукою на жите заробляти, а він мимо того волить жите, як смерть, бо хотяй одну руку стратив, то остала ся еще друга, а нею мусить собі давати раду і не загине межи людьми.

Двоє здорових очий, ясних, чистих, дав Господь чоловікови. А око — то сьвітильник тіла, бо як твое око чисте і веселе, то ціле тіло твое здорове. Стало ся — що ти стратив одно око: ніщо й казати, страта велика, але таки не пропадеш і жите не остогидло тобі, бо маєш еще друге око, котре мусить повнити службу за обое.

А з душею — мої любі — зовсім инша справа. Она у тебе одинока. Як би ти мав три душі, то стратиш одну — правда — жаль буде, але можеш себе розважити: еще дві душі маю, ті вже буду добре беречи. Стратиш другу — то таки еще трета лишася

ся — послїдна. Сеї вже будеш берїг, як зїнциї ока. Але бо ти брате не маєш три душі, ані навіть двї не маєш, у тебе єсть одна одинїсенька душа, а як єї затратиш, то ти стратив все; нової душі не добудеш, не відкупиш у нікого, бо душі не має жаден чоловік на збуте. А коли так річи стоять, то скажїть самї, як то нерозумно і легкодушно поступають собі такі люди, що не дбають про спасене своїх душ.

Ви — любимї — пізнавши нинї, чим єсть для чоловіка душа, не будете так нерозумними, аби виставляти душі на утрату, на небезпеку. Хоронїть єї — мої дорогі — перед ворогом людських душ, перед дияволом, хоронїть єї перед гріхами, бо вождий гріх то рана для душі; старайте ся, аби вашї душі були чистї і непорочнї, бо коли маєте старунок для тіла, майтеж бодай такий самий старунок і для душі. Шож би вам прийшло з того, коли тіло буде в достатках упливати, як душа в недостатку і гріхах мала би нидїти, що за користь для вас, коли би ви навіть цілий сьвіт позискали, а душу свою, безсмертну душу, затратили. Амінь.

М. Кінаш.

НАУКА

на недїлю о Слїпци.

„Человѣкъ, нарицаемый Іисусъ, брение сотвори и помаза очи мои, и рече ми: иди въ купель Сїлоамлю и умый ся; шедъ же и умився, прозрѣхъ“.
(Іоанъ IX. 34).

До певного лікаря прийшла одна красавиця на пораду, але не мала сьмілости сказати, за чим прийшла. Лікар однак старий та досьвідчений перший заговорив до неї: „Не бій ся дївчино, говори сьміло та з довірем, в чім потребуеш моєї помочи, — інакше не надїй ся єї від мене“. В дївчину вступив дух, набрала відваги і відозвала ся трохи засоромлена: „Менї нич вправдї не долягає, я дякувати Богу здорова, але сказали менї старї жінки, що ви маєте якийсь чарівний лік, від котрого дївчата все молоді і гарно тримають ся, то можеби я єго у вас дістала — нехайби се і не знати як дорого мало стояти“. На тое відповідає їй лікар: „Дитино, таких ліків нї я не маю, нї нїде у сьвітї їх не дістанеш, се мабуть хтось обдурив тебе, або зашуткував собі з тебе, та знай, що нїякі зїла взагалї та нїякі чари не мають чудотворної сили на те, аби красу і молодїсть скріпити або продовжити. Не вір людским поговїркам — бо се гріх тяжкий. Я знаю натомїсть инший спосіб на тое, аби ти не втратила краси і сьвїжости до смертї“ Дївчина зрадїла на єї слова, єї молоде личко запалило ся від втїхи і з нетерпеливостію ждала на єго дальші слова — надїючись чогось дуже дивного, незвичайного. А лікар сказав коротко: „тотї ліки єуть зовсїм простї і вєім добре відомї, а є они: непорочнїсть, побожнїсть і витревала праця — ось тобі і средства, що піддержують красу і молодїсть

не то у дівчат, але і у старих жінок; уживай і ти тих средств, а будеш гарною і милою для людей і для Бога“.

Правду, велику правду сказав сей лікар, та-й не нова она впрочім, бо вже пророк Давид перед віками то саме сказав: Господь не лишить благих ходящих незлобіємъ — (83. 13.), а де инде знов, в книзі Премудр. читаємо: Праведниці же въ вѣки живуть и въ Господѣ мзда ихъ и попеченіе ихъ у Вишняго — (5. 16.), і сам Хр. Спаситель поручив одно з тих средств тими словами: Прийдіте въ мнѣ вси труждающіи ся и обремененніи и азъ упокою вы.

I.

Таких, як тота дівчина, є чи мало цікавих між людьми, що раді би дізнати ся, яким би то способом осолодити і продовжити собі жите, поліпшити свою долю та взагалі якимсь чудотворним способом запобічи всякому лиху, а передовсім хоробам або старости. А найбільше таких людей буває між простолюдинами, котрі дають віру всяким знахорам і у них глядають помочи і поради у своїх нещастях. Для таких нема ивної розумнійшої відповіди, лиш тота сама, яку дав той лікар дівчині: „Працуйте, живіте з Богом і уцтиво, а будете Богу милі і щасливі“, а вже там і байдуже, чи ви будете довше чи коротше жити, сего годі передвидіти і предсказати, коби лиш заслужити собі на вічне щасте у Бога — бо се головна ціль чоловіка.

Мабуть многі люди не знають сего, що сказав Ап. Яков: (I. 15) „грѣхъ же содѣянь раждаєть смерть“, значить, що гріх буває головною причиною наших терпінь, недугів, ба-й предвчасної нераз смерти, а що многі власне несвідомі того, маємо на се багато доказів що днини. Дехто ходить по божім сьвітлі мов на пів мертвий, лице у него бліде, щоки запалі, згорблений, хоч в самій силі віку, все що других радує, манить, хоч би оно і як невинне було, ему одному остогидло; ему цілий сьвіт, вся природа і всі люди видають ся в его очах якимсь відражаючим трупом, сам будучи хорим, сумовитим і блідим, все дококола себе бачить таким самим. Его бере нудьга, тож удає ся до лікарів за порадою, але они ему не помагають, розпитує за всілякими зіллями, вивідує ся у баб — знахорок, що вміють відмавляти всяку погань, і не жалує їм гроша, а здоровле як не прибуває, так не прибуває, хроба стоїть на однім місци. Небога стає ся що раз більшим очайдухом і починає попадати в крайну розпуку, — тому, що ні він сам, ні другі не годні викрити причини гнізда его хробоби, ні средства проти неї. Тим часом его томить не хроба тіла, а далеко тяжша хроба душі: злість, зависть, захланність — тоті огірчують ему жите, відбирають сон, охоту до праці, до їди, до розмови і розривки. А на тогу хробу нема справді ніде ліку, тільки у одного Бога.

Другого знов мучить день і ніч кашель так, що аж заходить ся, тіло засіяне боляками, ранами, иншому доскулює хрипка, що аж давить его за горло. Кождий з них удає ся до найславнійших лікарів і робить все, що ему припишуть, започичує ся, випродує річи до послідної, виїздить на купелі, чей покине его як не ту, то там хроба. А однак поліпшеня ні сліду, понеже він уявив собі хробу в тілі, коли она противно таїть ся в его душі. Коби то ще

в однім місці було єї леговище, а то она розійшла ся мов ті підземні ями в кретовиню по всіх єго зміслах, заняла всі єго сили ріжнородними поганими похотями та пожаданнями. Для него також нема ратунку, тільки у Бога, в єго ласці належить єму конечно шукати помочи і поради, як каже Мудрець Божий: „Чада, вь болѣзни твоей не презирай, помоли ся Господеви, и той тя исцѣлитъ“ (Іс. С. Сирах. 38. 9.)

Не дивно проте. що одному сей або тамтой лік помагає в кожній хоробі, вилічить всяку, хочби і як заогнену рану, а другому не помагає, не дивно кажу, що так оно ріжно складає ся, понеже жаден лік, жадна штука і лікарська відомість, ніяке зіле нич не доваж, де сам Бог не приложить своєї руки, де Провидієне боже не прийде в поміч природним або людским силам.

Св. Лука розказує про невісту, котра 12 літ терпіла на „теченіє крови“ і аби себе ратувати, все майно роздала лікарям, а все надармо, аж вкінци удала ся до лікаря небесного і ледви діткнула ся края єго одежи — очевидно з сильною вірою в серци — то, як знаєте, сейчас поздоровіла, бо Христос сказав до неї: „держай дщи, вѣра твоя спасе тя: иди вь мирѣ“ (Лука VIII. 43.) Подібний случай наводить і нинішнє Євангелиє, оповідаючи о сліпородженім. На всяку хоробу найде ся лік, коли хорий вчас огляне ся за помічю, а навіть і задавненій хоробі можна бодай по довším часі, хоч і з немалими трудами та заходами зарадити; але вже на каліцтво з яким хтось трудить ся, не ма ніякої ради, ніякого средства в сьвітї. В такім то як раз нещаснім положеню находив ся сей „слѣпъ оть рожества“. На нїм хотїв Христос обявити чудо таке котре би всім людям по всі віки послужило яко доказ чудотворної божої сили. І дійсно, стало ся з ним предивне чудо. І Христос плюнув на землю, розмісив слину з землею, тим болотом помазав єму очи, казав єму удати ся до купели Сїлоамскої, в ній умити ся, і коли він сповнив все по приказу Христа, вернув з купелї видющим так, що всі, що знали єго від давна сліпцем, здвигали раменами і майже вірити не хотіли тому, що нараз побачили, а що сам той уздоровлений сліпєць признав і потвердив кажучи: „...умыхся и вижду“. — Якжеж проте повинен кожний, кому долягає яка небудь хороба, а хоче ся єї позбути, взяти собі до серця пересторогу Мудрця Божого „Чада вь болѣзни твоей моли ся Господеви“ (Іс. С. Сир, 38. 9.)

II.

Щасливим треба назвати сліпця Євангельского, о котрім сам Христос сказав, що анї він не винен своєму каліцтву, анї єго родичі не спричинили єму того каліцтва гріхами. Кілько то однак буває хоріб, що справді походять зі злости душі, з зіпсованого серця, викликаних лукавими учинками, обичаями! А з того власне рідко хто здає собі справу, рідко хто хоче признати правдиву причину хороби та тому часто хороба проволікає ся цілими літами, що люди місто взяти ся до радикального ліченя душі, перше всього дбають про тіло і єму догаджають. Чи оно так в дійсности не буває може? Занедужає хто в родиві, сейчас муж чи жена, отець або мати, біжуть по сусідах за ліками, розбивають ся за знахорами привозять їх десь аж з третого, де-

сятого села і ані їм при думці, що се є гріхом против першої заповіді божої, а тим самим всякі ради і вигадки людські не згідні з божою волею не тільки хорому не принесуть пільги, але противно погіршать его хоробу і етягнуть божий гнів. Питати вправних досвідчених лікарів о раду, тому і Бог сам не противить ся, бо так як священник, судия, або учитель, так само і лікар є від Бога покликаний для служби і потреби людей а навіть Дух Божий устали Мудрая Бож. поручає лікаріві: „Почитай врача противу потребъ честію Его, ибо Господь созда его: Отъ Вышняго бо єсть испълненіє, ... Господь созда отъ земли врачеванія и мужь мудрий не возгнушается ими (Іс. С. Сір. 38. 1—4.) всеж однак треба тямити, що найпершим лікарем від всяких недуг тілесних і душевних є Христос Бог. Він несе цілющу поміч в св. Тайнах, а головно в св. Т. Єлеопомазаня. — В тім однак біда, що маловіри скорше лікарєви, ба скорше навіть якому небудь недокликаному чоловікови, дурисьвіту повірять, чим тому всемогучому Лікареви. — Їх віра така слаба, що на саму згадку про сьвященника, котрого би треба вівзати до хорого з духовною потіхою, они дрожать, попадають в розтрій, бо мовлять, „сейчас буде треба умерти“. Що за негідний, що за безбожний пересуд! Чиж правдивий християнин може припускати, аби Церков Христова, тога незрівнано найпечаливійша мати наша, котра учить нас, що через св. Тайну Єлеопомазаня і молитви сьвященника хорий відзискує ласку Бога для добра душі, а часто і тіла, аби тая щира, прихильна мати мала заразом свої діти впроваджувати в блуд, аби їм місто помагати, шкодити? По щож би Апостол Яков мав накликувати вірних, аби користали з ласк божих, подаваних в тій св. Тайні, аби в хоробі призивали сьвященників. Коли би він сам не мав того переконаня, що тоті средства суть могучими, божими, а не якимись чародійними штуками? Боюсь сказати, але незмовчу, аби не маловажати поваги св. Церкви, і науки Христа і Его Учителів. — Так думати і такі негідні гадки, чи наміри підєувати Церкві і єї слугам, що стають в єї імени дітям божим в пригоді при помочи ласк божих — значило би — уважати Церков з всіми єї відвічними, сьвятими установами, яко склад підлого ремієла і збір самих підлих ремієників, що чигають на чужу шкоду, а на свою користь. Так думати годен хіба тільки чоловік маловірний, або впрост зловний. Правдивий однак син Церкви вірить сильно, що де Бог прибуває, там певна поміч, там певний поворот до здоровля, як о тім свідчать тисячні случаї від найдавнійших літ, ба численні случаї кождої майже днини

Найліпшим свідощтвом того суть слова неодного хорого, що дізнав пільги в тяжкій хоробі, висповідавши ся щиро і принявши св. Тайни: „Якжеж мені тепер на душі легко, здає ь мені, що можу і зараз повстати з моєї постелі — чую, що сили мені повертають, мов бим в друге народив ся“. І дійсно, чи мало таких, котрі в кілька днів по прийнятю св. Олію, або в тиждень, вертають до здоровля, починають ходити о власних силах, свобідно віддихати і тото відновлене здоровле тримає ся їх потому цілими літами.

І зовсім природно дасть ся оправдати тога дивна переміна у хорого. Коли совість чиста, тогди і душа весела, а коли душі відрадно, коли в ній наступить лад, супокій, о! тогди певно і здо-

ровле за волю божою мусить вернути, тогди чоловік на всякий случай забезпечений перед вічною смертю.

III.

Памятні проте на ту превелику любов Бога до нас, на той неоцінений скарб, який Христос переказав своїй Церкві по віки вічні в св. Тайнах, позбудьте ся вже раз мої дорогі — невдячності і нежичливости зглядом дорогих вам осіб. Не забувайте в тяжкій хоробі кривних, сусідів, приятелів, дітей, не виключаючи і ворогів, візвати їм на поміч найліпшого лікаря, Ісуса Христа, живого в св. Євхаристії. Не отягайте ся з тою християнською прислугою, инакше нема в вас правдивої любви ближних. — Памятайте, що тою самою дорогою, котрою нині направляють ся в полорож до вічності найблизші і найдорожші вашому серцю, прийде ся колись — може і не задовго — кожному з вас іти. Погадайте! Як сумно і болесно було би вам стрітитись на другім світі з тими, котрим ви в крайній потребі тіла, а ще більше душі, відмовили чудотворного, божого лікарства! Нікому не желав би я такої стрічи. Аби отже єї уникнути, перестерігайте і заховуйте в християнських родинх Церквою освящені звичаї, шукайте в житю ратунку для себе і других у Бога, в его ласці, в купели св. Тайн, а тим умножите божу славу на землі, а собі запевнити здоровле і благословене дочасне і жите вічне. Амінь.

М. Гунись,

Християнство в Японії.

Початок християнства в Японії сягає ще 16. віку Першим місіонарем мав тут бути св. Франц Ксаверий, що 15. серпня 1549. р. розпочав свою місію в місті Каґошіма і голосив Японцям слово бже через півтретя року. Як запевняє нас учений Lafcadio Hearn, число навернених тоді єзуїтскими місіями виносило близько 600.000, а по даним професора Faxwell-а навіть цілий мілїон. Тодішнє правительство Японії нерадо дивило ся на так величавий зріст нової віри, а з часом навіть виступило проти неї ворожо. Року 1603. Японія заборонила вступу у свій край чужинцям і стала кроваво переслідувати та нищити всякий прояв християнського житя. Але се, хоч як насильне переслідоване, не виницило цілковито християнства. Коли в дев'ятьнацятім століттю отворено назад границі Японії, то перші місіонарі, які тут зайшли, подибали тисячі крипторхристиян, що в своїх громадах зберігали основї правди віри та уділяли собі тайну хрещеня. Пізнійше введене релігійної свободи та рівноуправнене усіх релігій (р. 1889) треба по части приписати також прихильним християнству кругам япанської інтелігенції. Що відтак прихильність Японців до християнства поновно устала, то сему причиною обставина, що враз з християнством дістала ся до Японії також невіра і вєї слабї сторони західної культури. Стративши симпатію до „культурних“ Європейців, стратили Японці симпатію і до їх віри, християнства.

Що йно в послідних роках змінили ся вигляди християнства на ліпше.

Неарн пише, що в р. 1894 було в Японії 800 протестанцких місіонарів, 92 католицких і 3 православних, а всіх християн разом до 100.000, між тим католиків, відповідно до числа місіонарів, найбільше. В році 1897 мало бути всіх християн, як запевняє W. G. Aston — 113.000.

Число самих католиків мало виносити в р. 1902—57.159, коли число протестантів, як запевняє Др. Грундеман, уже в р. 1900 доходило до 86.000. Нерівно значнійшим є також і вплив протестантів на публичне жите. Вони мають вже від кількох десятків літ впливовий університет в Дошіша, та своїх заступників в пресі і літературі, в парляменті і серед вижшої війсковости. В р. 1900 мали протестанти вже одного міністра, двох віцеміністрів, двох президентів в низшій палаті і вже в першім парляменті було між 300 членами, крім президента, еще дванайцять протестанцких послів. На університетах і висших державних школах знаходить ся дуже богато протестанцких Японців. Три великі дневники в Токіо мають шефредакторами протестантів.

Вплив католиків уже не так великий. Вправді тішать ся симпатією середні школи католицких шкільних братів, але число тих шкіл дуже мале. Зроблено також вже не мало з католицкої стороны для преси й літератури, але всеж таки у тім згляді ме може бути порівняня з протестантами.

Заки подамо подрібнійші дати що до стану католицкої Церкви в Японії, пригляньмо ся еще, як стоїть тут православне.

В р. 1858 отворено першу російську церкву в Гакодате, виключно для російських купців і робітників. Що-йно р. 1870. удало ся навернути на православне 12. Японців. В тім часі переложено на япанську мову евангелиє і кілька інших книжок св. Письма. Петербурский синод призначав що року на удержане місії 6000 рублів. Коли збільшено персонал місії і в Гакодате осів архимандрит з трема місіонарами, тоді число навернених стало скоро зматати ся. Р. 1880 бачимо вже в Японії першого православного єпископа. В десять літ пізнійше статистика виказує 215 православних парохій з 24. попами, 125 катехитами і 17.614 вірними, одну духовну семинарію та 200 шкіл.

Повернім до католицкої Церкви в Японії.

Як зазначено в горі, рік 1889 приніє Японії конституцію і релігійну свободу. Користаючи з сего, відновив папа Лев XIII в Японії католицку єрархію 15. червня 1891. Тепер має церковна япанська провінція одно архиепископство в Токіо і три єпископства в Гакодате, Нагасакі і Озака, зі 100 європейськими і близько 20 япанськими священиками, дві духовні семинарії, около 100 елементарних шкіл та до 200 церков і каплиць.

Цілою япанською місією завдує місійне товариство заграничне в Парижи. Як читаємо в однім звіті сего товариста про япанську місію, то поле діяльности товариства дуже утрудвене і мало плідне. Польоване на доляри, політичні спори, дуже діймаюче суспільне питає, а головно вплив безрелігійних державних шкіл та преси, яка дійшла тут до великої сили, отсе причини малого успіху католицких місій. Так пр. катедральна паро-

хіяльна церква в Токіо має всього 452 душ, при парохії в Озака лише 1029 душ. Єще найбільше християн — католиків подибуємо по селах та малих місточках.

Велику прислугу місіонарам віддають япанські невісти, що звязали ся в товариство „любовниць хреста“. Се товариство повстало в роках 1868—1875, за почином єпископа Lausaigne, в дієцезії Навасакі і числить тепер в вій 160 членів. „Любовниці хреста“ ведуть монаше жите і віддають ся такій самій діяльності, що наші СС. Служебниці.

Один з місіонарів, С. Ferrand, займає ся спеціально ширенєм католицизму між студентами висших шкіл. В короткім часі удало ся єму навернути і охрестити до кількя десятков молодих людей.

Дуже оживлену діяльність розвинули також в послідних роках Трапісти. Вони прибули до Япанії в р. 1896 і осіли в околици міста Гакодате. Трапісти є тепер в Япанії першими і одинокими монахами. Члени париского товариства місійного (парискої семинарії) не є монахами, а сьвітскими сьвящениками. Братя і сестри, які помагають їм у їх місійній роботі, належать до конгрегацій, отже не є монахамн, зглядно монахинями, в повнім слова значію.

Чи і які має християнство в Япанії вигляди на будучність, не дасть ся певного нічо сказати. Гадки знавців япанських відносин є в тій справі поділені.

Колиж би в дійсности мала колись стати в Япанії християнська релігія пануючою, то буде нею певно протестантизм, або якась спеціальна релігія зближена до протестантизму.

Бібліографічні замітки і рецензії.

Католицкий Всихід. Орган богословів руск. кат. дух. семинарії у Львові. Рік 1904. Випуск I. — Річник I. ціна 5 корон. Сторін 36 + XLI + 6.

Вже від кількох літ носили ся наші богослови з гадкою розпочати якесь своє, питоме видавництво. Але всі їх дотеперішні стараня розбивали ся о недостачу фондів. Аж сего року удало ся їм побороти щасливо ту перешкоду і ось маємо перший випуск їх видавництва.

Значіне такого видавництва велике. Унас богословска література дуже скупенька, сьвящеників, які їй віддають ся, можна порахувати на пальцях. Тож кожного може тільки тішити, що наші богослови беруть ся до сеї праці, праці хочби пробної...

Видавництво представляє дуже елегантно. Зміст і ріжнородний і добірний. Видавництво ділить ся на дві часті. В першій часті містять ся більше самостійні праці, в другій переклади. Перша часть обіймає 36 сторін. По вступнім слові поміщений стих П. Штокалка: „Голгофта“ (критичну єго оцінку подаємо пізше), відтак початок праці П. Карманського: „Християнство в осьвітленю христ. епіграфії“, пізнійше казуїстика, бібліографія і вісти. В другій часті, на сорок сторонах друку подана богословом п. Гр. П. житєпись св.

Золотоустого та уваги про єго еізеґтетичні твори, а вкінци початок перекладу єго першої гомілії.

Як бачимо, редактори „Католицкого Веходу“ не щадили труду, аби тільки перший випуск їх орґану вийшов якнайліпше. Ми можемо нашим богословам-редакторам хіба поґратулювати їх видавництва та пожелати, аби витревали в своїй роботі і тішились якнайбільшим числом предплатників „Кат. Веходу“.

Молодіж, місячник для учащої ся молодіжи. Виходить в Тернополи під редакцією п. Евг. Мандичевского. Річна предплата 5 кор.

Молодіж се одинока часопись для гімназияльної молодіжи і варта, щоби єї між учениками ширити та взагалі піддержувати. Доси вийшло чотири числа. Зміст послідного числа такий: Воскресенія День, вірш Е. М. — Видючий і сліпий, Турецка казка. — Фран Левстїк, Л. Ленарда. — Як прийшли люди до теперішнього письма? І. Кривецкого. — Читане. — Дві долі (оповідане). — Загадки і питаня. — Розв'язанє загадок і питань з 3 ч. — Переписка Редакції.

Практичні проповѣди до руского народу написавь о. М. Ки-нашъ. Випускъ II. Жовква, печатня оо. Василянъ, 1904, Ст. 170. Накладомъ автора. Дістати можна у автора — Львів, пл. св. Юра, ч. 5. Ціна 1 кор.

Зміст: 1. Проповідь о Службі Божій взагалі. 2. Проповідь о Проскомидії. 3. Проповідь о Літургії оглашених. 4. Проповідь о Літургії вірних. 5. Проповідь на неділю Топину о св. Тайнах взагалі і о св. Тайні Хрещеня. 6. Проповідь на неділю Мироносиць о Миропомазаню. 7. Проповідь на неділю о Розслабленім — о Слеопомазаню. 8. Проповідь на неділю о Самарянині — о Евхаристії. 9. Проповідь на неділю о Сліпородженім — о Покаяню. 10. Проповідь на Воснесенє — о Сьвященстві. 11. Проповідь на неділю св. Отців — о Супружестві. 12. Проповідь о Вечерни. 13. Проповідь на неділю 20. по Сош. св. Духа — о християнськім похороні. 14. Слово на торжество благословеня нової церкви.

Голгофта. Написав П. Штокалко, Відбитка з „Католицкого Веходу“, ст. 8.

Тут і подаємо критичну оцінку, а радше „субективний суд“, як виражаєсь автор, отєго стиха П. Штокалка.

* * *

В I. випуску „Католицкого Веходу“, який стали видавати питомці руско-кат. дух. Семинарії у Львові, находить ся довгий стих Т. Штокалка п. з. „Голгофта“. Перечитавши єго уважно, бажав би я подати читачам „Ниви“ — не критику, а радше свій субективний осуд, що я думаю о „Голгофті“.

Нерозумом можна би назвати се, коли чоловік, що в єго серці іскра поетичного дару, не хотів би вихіснувати сєго так, як годить ся; коли би не ужив єго до прославленя Бога, найвисшого добра, найбільшого щастя, найсовершенійшої краси, остаточної ціли всіх людей. Проступком назвемо, коли хто уживає поетичного талану в цілях низких, або до звеліченя змислових поривів; а вже прямо злочином до неба о цімсту звиваючим буде се, коли сотворіне посьміє в своїй зарозумілости поривати ся на Сотворителя, коли ва-

жить ся свідомо хулити Бога... На жаль і се послідне стрічає ся в нашій поезії послідної доби.

Тому тим радше, тим сердечнійше годить ся новитати поезії того рода, як „Голгофга“.

В релігійно-поетичних творах, основаних на св. письмі, має поет сповнити дві вимоги: З одної сторони — мусить проникнути тему, взяти з Божого обявленя, заглибити ся в ній, та з цілою силою своєї поетичної вдачі розслідити подію по її внутрішньому знячіню, і в відношеню до релігійного житя; з другої знов сторони — має поет дати своїм ніжним почуванням відповідний вислов, щоб з'умів силою чутя і слова розбудити такі самі релігійні чувства в серцях других.

Що авторови „Голгофти“ вдав ся єго твір в цілій основі — сего не можемо сказати; особливо, як возьмемо на увагу другу з обох наведених вимог. Але й не можемо домагати ся від автора геніяльного викінченя тим більше, що за тему обрав собі подію, в якій концентрує ся ціла економія Божа. На горі Голгофті звершило ся діло відкупленя людского роду, отже ту треба орлиного зору, щоби все розслідити, та незвичайного талану, щоби свої почуваня віддати добірними словами.

Мусимо признати, що деякі місця визначають ся красою форми і слова, як рівнож ніжністю. Перечитаймо пр. стихок, де говорить ся про здвиг народа, що має провозжати Христа на розпязте:

Мов море безкрає — товпа незчислима
Народу розляла-сь із Єрусалима,
Мов збіже на полі за вітром хиляє-сь,
Так нарід жидівський филює — згинає-сь.
І щож то за свято святакує народ,
Що вирушив з міста старець і молод?

Чи може монарха се славний в'їзджає,
Та гимни похвальні народ му сьпіває?
Чи може се герой, свѣтильник в державі,
По битві в'їзджає в триюмфі і славі,
Що славно святакує се свято народ,
Що вирушив з міста старець і молод.

Христос се виходить найвисший Цар слави,
Щоб смерть потерпіти за гріх всего свѣта,
Не день се триюмфу, но день се кровавий,
Бо кровця днесь лє-ся — не сиплять ся цвѣти.
Днесь смерти Царєви бажає народ,
Тож вирушив з міста старець і молод.

Хиба що-до послідної стрічки зауважимо, що се (хоч день кровавий) як-раз день найбільшого триюмфу: Христос прецінь відносить побіду над смертию, освободжує з полону дияволя весь людський рід.

Гарно також змалював автор крестну дорогу І. Христа:

Кровава то була дорога,
Куди Ісус Христос ішов.

Усюда кров, сьвятая кров;
Бо рани завдані бичами
Єще на тілі не засхли,
Лиш мов оговь страшний пекли.
А хрест тяжкими раменами,
Немов камінем натискав.
Не видержав Ісус — упав.
Мов ті вампіри ьарисеї
Ревуть: „неси, неси!“
І шарпають Христа мов пси... і т. д.

Або знов німий, вестерпимий біль Пр. Діви — Матери:

. . . . . „Сину, сину
Ах „свѣте міра увь мнѣ!“
Без Тебе, Христе, я загину
Горкі без Тебе будуть дні!“
І вже не плаче, не ридає,
Бо й сліз у Неї вже нема,
В Єї очах любов сияє
І болізнъ блимає віма...

Засліплене жидів досить вдатно представлене, немило однак
вражати мусать (по моїй думці) отсі слова автора:

А навіть ті невинні діти,
Що „слава“ кликали колись,
Кидаючи під ноги цьвіти
Полумем мести заняли-сь.

Полуме мести, — а невинні діти, се щось собі впрост про-
тивне, Невинна дїтвора могла за своїми батьками кричати без-
мисльно: „распи, распни!“, але годі добачувати в дїтинному серці
полумя мести.

Деякі місця слабші, грішать формою, дещо також незгідне
з правдою. Говорить пр. автор, що сонце померкло і темнота
обняла сьвіт зараз тоді, як рубачі витесали в борі хрест і понесли
єго в Єрусалим; після сьв. письма сонце померкло доперва тоді,
як Христос висів вже на хресті, після виреченя 3-го слова; — „О
шестяго же часа тма бысть по всей земли, до часа
девятаго“. (Мат. 27, 46).

Таксамо не згодимо ся з висказом автора:

Вже на хрест кати Ісуса
Шнуром витягають,
Вже сьвятії руки, ноги
Гвіздем прибивають.

Чей же кати на землі прибивали Ісуса до дерева крестного,
а вже опісля звели хрест горі і вкопали єго в яму.

Вправді незамітні се похибки, та в остаточнім разі можна би їх оборонити правом поетичної „ліценції“, але нема також потреби розминати ся з правдою.

Розпука Юди змальована не зовсім вдатно: є там безперечно гарна гра слів, проклови, що мають рішучий вплив на ухо; але брак того, що настроєє відповідно серце. Ми не відчуваємо як-слід тої страшної муки душевної, яку переходить Юда. — Впрочім наймовірне се, що Юда іде крок-в-крок за Христом, „стогне і глядить“. Зі св. письма знаємо ось що:

„И связавше его (Исуса) ведоша, и предаша его Понтийскому пилату игемону. Тогда видѣвъ Іуда предавый его, яко осудиша его, раскаявся возврати тридесять сребреники архієреємъ и старцемъ... и повергъ сребреники въ церкви, отиде, и шедъ удави ся“. (Мат. 27, 1—5).

Чому Юда попав у розпуку? Тому, бо диявол вмовив в нещасного зрадника, що для него нема вже прошеня гріха, а жиди доповнили мірку розпуки своєю твердосердостою; архиєреї сказали до него: „что есть намъ? ты узриши“ (Мат. 27, 4).

А прецінь годі припустити, щоби Юда, котрий (по словам автора) приглядав ся мукам Ісуса Христа, котрий отже чув слова Христові: „Стче, відпусти їм, не знають бо, що творять“, або знов: „Амінь, говорю тобі, днесь зі мною будеш у раю“, — щоби той Юда не пізнав хоть що-то величи Божого милосердя.

Лише отже прийняти за правду се, що Юда таки зараз повів ся, як Христа засуджено на смерть, і не був на Голгофті.

По мойй гадці, автор представив занадто ідилічно, в коломийковій формі, найгрізвійшу і найтаїнственнійшу хвилю — т. є. само розп'яте І. Христа. Як би тим самим гадкам надав був автор иньшу форму, певно представляв би ся цілий образ відповіднійше і ділав би сильвійше на почуваня; а так серця нашого не прошибає та гроза, яку викликати повинно розп'яте Бога поміж двома опришками-розбійниками. Та взагалі те, що діяло ся на Голгофті збув автор з неоправданим поспіхом. Слова Ісусові „Ілі, Ілі, ліма савахані“, — „жажду“, — совершиша ся“, — „предаю Духъ мой“ так зі собою получені (без доповненя подій, без жадних рефлексій), що видає ся, немов Христос говорив їх зараз одно по другім. — Вкінці.. Христос помер.

І ось тепер

Весь свѣт в основах задрожав,

Немов би тяжко застогнав.

І скали пукли, а могили

Роз'сунули-сь, а з них мерці

На божий мір повиходили;

єрусалимскіі жреці

На землю впали, бо в святині

Роздерла ся завіса нині.

Земля затрясла ся, скали пукають — камінь відчуває грозу того, що жиди заподіяли; мерці всгають з гробів — свідчать о божестві Христа; роздерає ся в грамі завіса — се ознака найбільшого жалю Бога-Отця по причині страшного святотатського злочину: сотворіне вбило Сина Сотворителя, — се ознака, що вже

усунена перепона, яка загородила вступ до царства небесного. Красний образ, нема що казати. Однак таке заокруглене поети знов псує Юда:

А Юда стогне і глядить:
І серце в него щось шемить,
Немов змія спиває кров,
Роспука горло аж давить.
І він у бір по смерть пішов;
А вслід за ним немов би дзвін
Лунав раз-враз страшний проклін...

„Не штука скритикувати, але штука написати!“ — скаже автор „Голгофти“. Признаю вповні рацію. І тому зробив я з самого початку застережене, що я не беру ся до основної критики, лиш висказую свої суб'єктивні погляди. Вирочім то, що мені видає ся невдатним, або менше красним для другого се може бути дуже гарне. Та й не дасть ся заперечити, що в цілости представляє ся стих зовсім добре, — автор — видко — володіє мовою і має іскру поетичного вітхення. Нам би тільки бажати авторови „Голгофти“ надаліше щасливих успіхів на тім полі.

аа.

Х р о н і к а.

Просьба. В кождім числі „*Ниви*“ будуть друкувати ся науки на найблизші неділі і свята. Тому просимо Вп. Отців-Проповідників присилати нам свої науки — проповіді до поміщення їх в „*Ниви*“. Після бажання кожда праця буде ремуерована.

Усунене хрестів. По численних вигнаннях і конфіскатах прийшла тепер у Франції черга на усунене хрестів. Едикт, яким приказано усунене „хрестів, образів і інших зверхних знаків культу“ зі судових саль, має дату Великої Пятниці. Усунене поручено виконати в часі між 3 а 10 цвітня. — Так виглядає борба з клерикалізмом. Маємо один доказ більше, що значать в устах „поступових і вільнодумних людців слова: клерикалізм і ультрамонтанство. — Проти сего варварского поведеня правительства запротестувала, як доносять часописи, більшість муніципальних рад. Деякі адвокати в Рен вівзвали населене до учасги в жалібнім набоженстві з нагоди усуненя хрестів з судових саль. Обурене населеня, обидженого в своїх релігійних почуваннях, проявило ся в цілій Франції.

Торжества в честь Григорія Великого. Дня 12. марця с. р. минуло 1300 літ від смерти великого папи Григорія В., що засідав на папскім престолі від р. 590 до 604. Сего року обходить католицька Церква за ініціативою папи Пія Х., великі торжества в его честь. Торжества розпочали ся з початком цвітня с. р. в Римі богослуженем відправленим самим Святійшим Отцем в великій базиліці св. Петра. Підчас богослуженя около 1500 співаків виконало грегорианські пісні. Щоби відновити грегорианський спів, хоче Пій Х. оснувати міжнародну школу співу для хлопців.

НИВА

ЧАСОПИСЬ ПОСВЯЧЕНА СПРАВАМ ЦЕРКОВНИМ І СУСПІЛЬНИМ.

Виходить 1-го і 15-го кожного місяця.

Передплата виносить до кінця р 6 кор.

Кожде число 30 сот.

Адрес редакції і адміністрації:

Львів, площа св. Юра ч. 5.

РАТУЙМО СЯ!

Поспішне будованє Поляками костелів і капличок в східній Галичині поміж чисто руским населенєм, се лише продовженє їх асиміляційної роботи. І нема вже майже села, де би для кількох руских душ латинського обряду не стояв костел зглядно каплиця, де би не йшла шалена пропаганда латинізму а за тим і польонізму. Участь в тій роботі бере ціла польска суспільність під проводом своїх архипастирів, що не вагають ся уживати церкви й релігії для чисто політичних цілей.

Супроти такої акції, яка грозить рускому населеню цілковитою загладою єго церкви, обряду і національності, повинна була повстати сильна опозиція. Бож що є важнійшого, що сьвятійшого понад церкву й національність?

І дійсно, деякі одиниці зрозуміли вагу хвилі, відчули потребу конечної і сильної оборони.

Гроза йде від костелів і капличок. Поставити проти них наші церкви... Се одинокє средство, одинокє поміч, одинокє забороло проти польскої язви найновіших часів.

Руска церква і руска народність, се у нас щось так спільного, щось так ідентичного, що одно без другого й подумати не дасть ся. Був вже час, де наша церква зберігла нам нашу національність. Нині надходить подібна хвиля, припадає їй подібна задача до сповнення...

В сій цілі повстало товариство св. ап. Петра. Будувати, відновляти, спомагати бідні церкви — отсе єго програма.

Здавало би ся, що коли се товариство поставило собі таку першорядну, жизненну, таку пекучу, таку важну справу за свою ціль, що воно з'електризує цілу руску суспільність.

Але вийшло далеко не так...

Наша нещасна оспалість і каригідна байдужність взяла верх над запалом, над енергією, над охотою до сьвятої праці.

Перші хвилі свого житя перевело товариство св. Петра в глухім затишу. Що-йно перед роком заклекотіло в нім сяке-таке житє, завдяки щирій праці і посьвяченю крилошанина о. Пюрка, як предсідателя.

Тепер товариство єсть поділене між диєцезії. Кожда диєцезия завідує самостійно своїм товариством і своїми фондами. Певна звязь між товариствами лишила ся однак і на дальше.

Дня 26. цвітня с. р. були загальні збори товариства св. ап. Петра архидиєцезії Львівської. На збори явило ся аж... сорок кілька членів. Були також відпоручники з перемиского і станиславівського товариства. В заступстві перешкодженого Ексцеленції Митрополита прийшов о. офіціял Білецький. З поміж крилошан бачили ми крім о. офіціяла Білецького і предсідателя крил. о. Пюрка, еще о. мітрата Туркевича і крил. о. Чапельского. При кінци зборів з'явив ся також Ексцеленция Митрополит.

Так устами о. офіціяла Білецького, як своїми власними, загрівав Екс. присутних до дальшої невтомної праці на обраній ниві, запевняв свою поміч і виразив бажанє, аби жадної рускої особи не бракло в сім товаристві.

Зі звітів, які зложено на сих зборах, довідуємо ся, що товариство числить до тепер около 1300 членів і має маєтку понад 10.000 корон...

Сими десять тисячами коронн призбираними протягом кількох років маєть ся будувати, відновляти і спомагати рускі церкви... Сумою, за яку можна ледви збудувати порядну дзвіницю, маєть ся ратувати Русь від потопу латинізму і польонізму.

Так інтересуєть ся Русь сим многоважним товариством. На збори, на які повинно було явити ся кілька тисяч народа, приходять заледви не ціла п'ятьдесятка,

зложена переважно з самих львівських священників. Членів, між якими не повинно бракувати жадного свідомого або греко-католика або бодай лише Русина, числить товариство заледви понад тисячку. Предсідатель відчитав імена кільканайцятьох деканатів, з котрих ані одна душа не вписана до товариства. Чи дивуватись, що на зборах було лише трех світських людей, коли самі священники ним не інтересують ся?!

Так бути не повинно і не може.

Нинішня хвиля є дуже важна. Борба, яку приходиться нам тепер провадити, се борба історичної ваги, се борба о житє або смерть. І тому в сій борбі не може нікого не доставати, кому дорога церква і народ або бодай одно з сих. Богато нас жде праці — се правда, але справа будови церкви се річ найактуальнійша, се праця для нас найголовнійша.

Церкви се наші твердині, се твердині рускості!

Сими твердинями лише ми зможемо оперти ся загляді, можемо відперти заїлого ворога, який вдирає ся до наших хат, на нашу землю, аби нас тут роздвоїти, ослабити і згнести.

Тому не пора нам спати. Віруючі мусять боронити свої церкви, обряду і народа. Інші мусять боронити бодай народа. А для одних і других найуспішнійшим оружєм — се таки наша церква.

Згуртуймо ся отже всі без ріжниць політичних і суспільних поглядів бодай в сім одним товаристві, бодай для сеї одної справи і спільними силами, під проводом всіх трех наших Владик, поки ще не запізно, ратуймо ся!

В Н А Р О Д.

(Конець).

Сеї рух католицю-суспільний будить найкрасші надії для Франції, коли найвисші достойники з такою симпатією відносять ся до него, кождий вго прояв апробують, а в даному разі і попирають. Сеї рух дав рівнож французькому народови запоруку, що освободить Францію від страшного ярма рядів масонсько-ліберальних, що Франція двигне ся з теперішного переселеня і що католицка Церква, тепер переслідувана, вийде з побідою.

Єще ся одна обставина утврджує нас в тім переконаню, коли зважимо, що так велика і широка акція розвинула ся на основі енцикліки Льва XIII. під впливом і за ініціативою одного

католицького священика М. Songier'a. Щож буде, коли за Львом XIII. і найвисшими церковними достойниками піде цілий французкий клер, ціле духовенство і то на перекір соціялістам, які бажалиби, аби католики, а особливо духовенство, цілком не мішало ся до праці в народі, а радше замкнуло свою акцію в церковній захристії.

Як дійсно противлять ся сій акції соціялісти, особливо французкі, найліпше переконають нас вискази (нераз суперечні) деяких виднійших приклонників соціялізму. І так соціяліст Fournemont в газеті „Le mouvement socialiste“ в річ. V. кличе: „Проч з вірою чинною на суспільнім поли. Діяльність Церкви стоїть на перешкодї соціялістам... З соціялістичними спілками позичковими соперничать майже всюди позичкові спілки християнські“. Дальше Fournemont закидує чинному християнству єго старанє о добробит видідичених верств і з того конклюдє, що „треба провадити безмилосерну війну проти Церкви, яка значну часть пролетарів втягає в устрій противний устроюви їх братів“.

Другий знова соціяліст, Vandervelde, в тій самій газеті річ. IV., не може дарувати памі робітників, що за єго причиною Церква сходить з неба на землю, в народ, місто зіставити сей народ соціялістам, сама лучить робітників в звязки, росте впливом і показує гідну уваги житєву силу. На иншім знова місци виступає проти Льва XIII. за противну вину, іменно за се, що за єго впливом і повагою Церква стала ся опікункою стану богатих капіталістів-буржуазії, які угнитають видідичені верстви.

В тїм самім дусі виступає волоский соціяліст посол Ferri. Він каже так: „легко дати пізнати робітникам і селянам, що значить попівство на поли суспільнім, бо всі видять попів по сторонї грошевих капіталістів“.

Найменше ще собі суперечний в висказах редактор Neue Zeit-у, Кароль Каутский. Він по довгих виводах проти Церкви заклочає: „Ми повинні показати робітникам задофаним під попівским впливом, що властиво попівство належить до верств пануючих, випосажених, тож нерівно ближе тримає з властителем навіть вільнодумним, як з бідаком, хочби найпобожнійшим“.

Слідом Каутского іде редакторка Leipziger Volkszeitung-Rosa Luxemburg і на примірі церкви православної в Росії хоче довести, що Церква є складовим чинником несправедливого нині суспільного устрою. З сею жидівкою осуджує Церкву також пастор Goehre словами: „соціялізм повинен поборювати церкви, бо в них має кожде правительство наймогутнійшу піддержку“.

Закінчу свідощтвом англійского соціяліста Quelcha, який зимнокровно доводить, що Церква тримає з темнотою і назадництвом. „Нема підступу, нема такого злочину, якого би Церква не благословила і не освятила, коли надїєс з него доброго успіху... Жадного иншого становиска зглядом Церкви соціялізм не може заняти, хиба беззглядно вороже“.

Наперекір однак бажаням соціялістів, рух католицько-соціяльний, під благословеним впливом Льва XIII. крім Німеччини і Франції, розвинув ся також дальше і в полудневій сусідці Франції, себто в Іспанії.

Лев XIII. не зражений неудачною пробою свого впливу в справі залагодження спору між карлістами та альфонзистами, що роз'єднав на хвилю католиків і навіть ослабив вплив апостольського престолона іспанське духовенство, хотів поріжнених католиків, а особливо духовенство, потягнути за собою і з'єднати спільною працею над убогим народом. В тій цілі звернув увагу і похвалив підняту ділом першу християнську акцію на поли суспільно-господарчим в народі езуїтом Антонієм Vicent який около колегії в Malgrezie утворив перше огнище спільної праці для робітників. І справді, ся апробата і сказівка Льва XIII. принесла зі собою благословенство для діла Антоня Vicent. Нині числить Vicent між 57 іспанськими єпископами 45 своїх опікунів, які в своїх дієцезіях попирають 264 робітничких кружків з числом 76.143 членів. Між ними 44 тисяч членів дістає також крім иншої помочи, поміч до заводової науки у власних школах. Сей діяльний св'ященик взяв ся до утворення опікунчого зв'язку для ремісничої молодіжки, аби тим способом взяти в опіку вже доростаючу молодіж і від маленьку розтягати над нею свій спасенний вплив. Нині має він в школах вже 10.000 малолітніх дітей, які дістають за дармо від св'ітеских і духовних професорів перше елементарне образование.

Не можна поминути при с'їм і вистави християнського промислу, яку урядив сей „отець ремісників“ Vicent в маю 1900 року в Мадриті. Ходило єму тут передовсім о улекшенє збуту нагромаджених товарів, які єго католицькі робітники виробили, а не могли за відповідну ціну продати. Вид сеї вистави християнського промислу викликав великий подив навіть у ліберальних людей.

Сам міністер Gasia Alix приділений до надзору над сею християнською виставою отверто признав ся, що не припускав ніколи такого розцвіту промислу між бідаками під опікою монаха.

Тим приміром заохочені ремісники урядили подібну виставу в Саляманці і показали св'ітови, що Церква зле їм не жичить, коли йдучи під окликом „в народ“ поручає спосібним св'ященикам прикладати рук також до инших діл, а не лише до праці при вівтарі.

Під впливом сих випадків зав'яз і в сумежній Португалії, під панованєм вільнодумного ряду, прихильнійший вітер для католиків. Розбуджені ним португальські католики взяли ся також щиро до суспільно-господарської акції. Провід у тій акції веде спосібний і енергічний кс. Freitas.

Рух суспільно-католицький не минув також Ірляндії. Ірляндія, колись „остров учених і св'ятих“, під панованєм Англіїців зійшла на найбільшу нужду. Всі більші посілости неправно загарбали англійські лорди, а ірландський нарід попав в цілковиту залежність від своїх панів, які в кожній хвили могли єго вигнати з власної, праїдної загороди.

Гнет отсих лордів, зрієт населеня, неврожаї, а з ними і страшний голод, десяткували людність і змушували Ірляндців до еміграції. Зі всіх сторін угиснений ірландський нарід, звернув

ся о поміч до свого духовенства, шукаючи ратунку у него не лише для душі, але і в материяльній нужді.

І католицке духовенство зрозуміло своє завдане серед тих аномальних і виїмкових відносин, та стало до оборони слухних прав свого народа. Чим більшу політичну свободу давала Англія Ірляндії, тій інтензивнійше використовували рівночасно єпископи і клер свободу діяльності в своїй суспільно-господарчій праці в народі, для добра вітчизни.

Аби себе поставити на ноги, взяли ся Ірляндці до викупна батьківської землі від льордів. В тій ціли, під проводом єпископа з Ardagh, поважні Ірляндці з своїм духовенством попирають економічний рух, дбають о розвій шкіл рільничих, технічних і промислових. Успіх сеї тихої праці на поли промислу показала (р. 1901) вистава ірляндских виробів, яка звернула увагу англійских знатоків. Крім того, йдучи за словами Льва XIII., основано католицькі організації, аби тим успішнійше могла йти праця суспільно-господарча.

Та сама гадка під окликом „в народ“ спонукала і кардинала Ferrari архиеп. з Медиолану видати 1896 р. одну публичну відозву о konieczности більше енергічної і ширше поле обіймаючої акції господарско-суспільної між католиками в Італії.

В тій відозві подає між иншим Ferrari спосіб, як особливо парохі мають закладати і проводити менші католицькі організації, так звані комітети парохіяльні на взір церковних братств.

В тім самім дусі промовляє два роки пізнійше в Італії Rudini Tedeschi на вічу в Fiesole: „Конечно треба — каже він — щоби сьвященик взяв участь в суспільнім житю. Єго місія обіймає всі форми людского житя так, як всі форми обіймає правда, якої він єсть органом, віра, якої він є товмачем, мораль, якої є оборонцем. Єму припала місія найбільше суспільна, а обовязком єго є за ціну найбільших напружень, як найбільших жертв, гспівділати в суспільнім житю, щоби був єго формою, впроваджуючи Христа в те житє“.

Сі слова єще сильнійше від поданих примірів деяких країв можуть утвердити шановних читачів в тім переконаню, з яким ми забрали ся до написаня сеї статі, іменно, о konieczности соціальної акції зі сторони духовенства.

Моглоби ся видавати, що лише виїмкові теперішні суспільні відносини в людскім організмі і поодиноких краях викликали під почином енциклік і слів Льва XIII. із сторони духовенства господарчо-суспільну акцію. Тимчасом наведена часть промови Rudini-Tedeschi звертає увагу, що соціальный обовязок сьвященика не виріс з виїмкових відносин часу, не є новостію, ані якимсь додатком до головних сьвященичих обовязків, але впливає ясно з самої природи післанництва Церкви і сьвященьства.

Не диво, що під впливом подібних писем, промов, окликів і примірів, наш братний славянський народ, найблизший західній Европі, а з природи ще меткий і тому скорше від других славян підпадаючий під вплив культури західної Европи з усіма єї добримми і злимми прикметами, розвинув також в тім дусі

живу суспільну діяльність. О сій діяльності чеських католиків можнаби коротко сказати, що вона вийшла з католицького стоваришення (Družstvo) „Vlast“, яке головно причинило ся до піднесеня католицького життя в Чехах. Перший зачав акцію католицький робітник Iroušek артикулом до Vlasti (р. 1888) о встанованю християнського соціалізму на Моравії і другими подібними статями до католицьких письм, особливо в Берні, де є більший робітничий рух. З другої сторони редактор Vlast'i о. Т. Škrdle агітував по книгарнях, аби не продавано огидних письм. Рівночасно єпископ Brunych — тогди канонік на Вишеграді в Празі, писав так названі „Flugblätter“ під назвою „Слова правди“ — в яких збивав фрази соціалістів.

Крім того Škrdle ділами старав ся поперти слово і агітацію.

І так для улекшеня фізичної нужди бідаків постарав ся о дешеві кухні, а для морального піднесеня сеї бідної верстви закладав дешеві випожичальні книжок, і то навіть в своїм помешканю, охотно зносячи неприємности і получені з тим жертви.

В дальшій тягу праці був він душею і ініціатором заложеного робітничого дневника, якого редакторами стали Iroušek і Др. Horský. Крім того сї виднійші католицькі передові діячі християнської чеської демокрації розвивали свій суспільний програм та притягали співробітників відчитами по більших містах Чехії і Моравії.

Наконець найважнійшим ділом сих християнських соціалістів було закладанє католицьких стоваришень, особливо між ремісниками і робітниками. Ми згадаємо бодай про стоваришення Joапеш в Празі. Голову іменує єпископ, який є заразом протектором. Він часто відвиджує стоваришенє і до членів промовляє.

Праса є огнищем праці для привітції. Осібна соціальна секція старає ся подібні стоваришеня основувати по містах і то в такий спосіб: Всі завязані по містах стоваришеня, чи то загально робітничкі, чи для ремісників, чи для католицької молодіжи, належать до спільної організації дисципального звязку. Тому звязкови проводить іменованій єпископом презес, який знов пропонує єпископови місцевих презесів, затверджує їх статута, словом, є керманичем і душею цілого руху.

Випадалоби також дещо спімнути про акцію суспільно-господарчу християнської демокрації між Хорватами і Словінцями, які хоч менші числом, найбільше нам подібні зі всіх славянських народів своїми суспільними відносинами, зависимостю і гнетом політично-національним.

Вони крім того мусять еще терпіти переслідования в обороні католицької Церкви від ліберальних ворогів Церкви — Мадяр з одної сторони і від Італійців з другої сторони.

Одначе духовенство хорвацке сьміло і отверто стало по стороні свого народа проти мадарських насильств. А духовенство Словінців, щоби тим успішнійше побороти перешкоди роблені самовільними управителями славянських країв пради на поли християнської демокрації увійшли в близший контакт з Хорватами. Наслідком сего був зїзд 1903 р. Словінців і Хор-

ватів, де головним змістом обряд була справа суспільної праці в народі.

Тут в присутности численних слухачів виступив в імени хорватских робітників п. Г. Сироватка і представив сумний образ робітничкої справи. Бесідник просив також братів Словінців о поміч, наскільки їм дозволять відносини. Словінський бесідник Др. І. Крек охотно обіцяв попірати змагання хорватских католиків і разом з п. Мошкерем дали досить вдоволяючий образ розвою праці християньско-суспільної.

Солею в оці є сей рух ліберальному сторонництву, яке на правду застрашило ся числом вічевиків на вічу в Люблянї 1903. р., де сміло промовляли християньскі демократи. Тому сейчас скликало своє віче, але тут змісто радити о суспільних справах, кидаю лише проклони та клевети на сей суспільний рух між католиками. Сим однак не зможе собі приедити народу, а особливо робітників, що відтягають ся від своїх фалшивих ліберальних приятелів і горнуть ся около стягу свого католицького духовенства, бо в нїм лише видять своїх правдивих заступників, що в потребі жертвують для їх добра і власне майно. І так досить згадати би лише такого словінського кс. Kauser'a в Каринтії, що пожертвував ціле своє майно, аби для католицьких сиріт вибудувати осібний заклад.

Наконець сі приміри і взірці акції християньської демокрації треба доповнити ще приміром подібної акції у наших найблизших сусідів, Поляків.

Як в інших краях, так і тут, під впливом і сказівками Льва XIII. дало кілька осіб ініціативу до сеї суспільної роботи. Заохочені пастирским листом єпископа Лобоса з Тарнова, взяли ся польскі ініціатори енергічно до завязування католицьких робітничких товариств по більших містах („Jedność“, „Przyjaźń“), та до видаваня робітничьких органів. Для сельського населеня закладають ся знова „Czytelnie katolickie“, „Kółka rolnicze“ і инші суспільно-економічні організації.

В р. 1896 скликано до Львова католицьке віче, якого першою найважнішою справою була актуальна справа суспільна. В тім напрямі повзято цілий ряд резолюцій, яких виконанєм займає ся осібний комітет виконавчий. Вже на другий рік урядив сей комітет перший католицький курс соціяльний. Між референтами і слухачами мав він багато польских священиків.

Последними часами львівський архієпископ о. Більчевський видав обширний суспільний лист пастирський, в яким дає польському духовенству вказівки що до суспільної акції — і можна надїятись, що від тепер, під впливом сего листу, закишить жвавїша робота на суспільній ниві серед польского духовенства.

А тепер спитаймо ся, якжеж представляє ся сей рух суспільно-господарчий, ся праця християньської демокрації під окликом „в народ“ у нас, між Русинами в Галичині? Особливо, як наше духовенство задивлює ся на сю справу, яку участь бере в суспільній акції? На наведених примірах виділи ми, що західне духовенство є головню мотором і душею цілої суспільно-госпо-

дарчої акції під знаком Христа та що до сеї праці потягає свою досить чисельну інтелігенцію. „У нас, як пише в першій числі сеї газети І. Негребецький в своїй праці „Народна господарність а клер“, те велике — обширне поле всякої економічної праці стоїть у нас відлогом. Се що на сїм поли у нас доси зділано, се дрібка лише, і то зникаюча дрібка економічної праці, яка жде на робітників“. Яко причину сего сумного факту подає „невіжу і руску лїнь“.

Сей голос о. Негребецького накликающий духовенство так ясно до християнсько-суспільної праці, уважаємо відрадним фактом. Давби Бог, щоби і ся статя „В народ“ була кроком наперед в тїм напрямі і особливо, щоби змогла переконати о кінчености найскорійшої суспільної праці в народі кожного доброго і ревного священника.

Наведені приміри знова всіх, що о кінчености переконали ся, коби могли заґріти їх до сеї праці і дати тим змогу поконати ту так велику нашу лїнь до сеї праці. Одним словом, всі наші побожні і ревні душпастирі мусять загалом прийти до того переконання, що не вистарчить все красно і точно після обряду відправляти в церкві, але що їх обовязком великим і тяжким, звернути увагу і працю над освідомленем свого народа і над материяльним піднесенем своєї громади, та що в більшій часті духовий занепад і нужда материяльна народа і парохіян стали ся з їх вини і лежать на їх совісти. Тож з радістю повитали ми найновіше розпоряджене улюбленого нами архипастиря, що урядово, від ординариату, забрав голос і подав деякі сказівки духовенству в справі зарібку в Прусах.

Сей перший позитивний крок нашого митрополита, повторений ординариатами перемиским і станиславівским, справедливо вважаємо заохотою для нашого духовенства до сеї суспільно-господарчої праці, яка під окликом „в народ“ зачала ся вже, як ми виділи, між иншими народами. І дав би Бог, аби за сим голосом пішло якнайскорше ціле наше духовенство.

С. С. С.

НАУКА

на Вознесенє Г.

„Не имамы здѣ пребывающаго града
но грядущаго възскуемъ.“

(Евр. XII/14.)

Наближала ся хвиля, до якої Христос наперед вже приготував своїх учеників словами: „Єще хвилька, а не стане мене жи́ж вами, відійду від вас, іду до Вітця Мого“.

І сповнили ся божі слова. Єще раз зібрав наоколо себе дорогих учеників, вийшов з ними на гору Оливну, там де розпочала ся Єго мука, поблагословив їх і взніс ся на небо.

Не стало Христа між учениками, лишилась їм натомість дорога пам'ятка Ёго наук, Ёго солодких обітниць. І в нашій серці будить пам'ятка сего Празника тоту відрадную гадку, що коли І. Христос яко чоловік покинув землю, щоби перенести ся до своєї вітчизни, до неба, то і нам суджена така сама дорога, і наше призначене не иньше, — як лише мешкати колись в небі, як се з натиском говорить св. ап. Павло. Се власне буде предметом нинішньої науки.

I.

Справді нам не судило ся вікувати на тій грішній землі! От згадай лиш, християнине, на Спасителя, а зрозумієш легко тоту правду. Цілих 33 літ Ёго життя — то мовби одна нитка нанизана самими горями, смутком, то неначе довгий шлях від Вифлєсму до Голготи потом і слізми зрошений. А кілько того жите стояло Ёго праці, кілько трудів і невигод. Мов би який скиталець, днесь тут, а завтра де инде, але Він не вибагливий на вигоди, як ми грішні, Ёму байдуже про себе самого, коби лиш людському родови лишити по собі тревалу пам'ятку. Тому цілих 33 літ учить Він людей, як не живим приміром, то чудами, то знова словами. І не найдеш в тім просторі часу ані одної хвильки дармо збутої і змарнованої.

Таке саме переходили і Ёго ученики. Їх жите — від коли розлучили ся з Ісусом — було змінною вандрівкою від місця до місця, від краю де краю, від народа до народа з словом Божим на устах, нині на свободі, завтра в тюрмі, днесь на суші, завтра на мори, аж доки смерть не спинила тої вандрівки, та не перервала їх апостольської праці.

А ми, дорогі братя і сестри, чим ми, як не вандрівними гістьми на землі? Коли Патріярхи Старого Завіта, яким Г. Бог задля їх праведности позволяв жити по 100 і більше соток літ, себе мимо того уважали яко „странніи и пришелци... на землі“, то чимже ми мали би бути лучші від них, та від них відрізняти ся?

Наше жите, то таке як той день божий. Ледви чоловік встав зі сну, ледви сонічко зійшло, не много зробив, а тут вже полудне, ба — й вечір. Так то скоро і незамітно минає ся також людске жите. Що йно уродив ся, став молодцем, надії немов сонічні лучі усьміхнули ся до него, загріли ёго душу, а тут вже старість, неміч, а в слід за ними смерть. Коротко кажучи, все що чоловіка окурузає, нагадує ему неустанно тимчасовий ёго побут на землі. Нич не може він назвати своєю власністю: ні хату, що в ній мешкає, ні ґрунт, котрий обробляє, ні маєток, яким завідує, — бо все те повірив ему Бог до якогось тільки часу, на ограничений ужиток.

Коли проте тота правда, що „не имами здѣ пребывающаго града“ так голосно з кожного боку відзиває ся, так наглядно в очи ударяє, то очевидна річ, що треба нам глядати за иншим пристановищем, поза сьвітлом видимим, треба відвернути очи від землі, а звернути їх за Христом.

II.

Хоч як сильно переконує чоловіка все а все о єго дочасности, хоч він свідомий того добре, що не є сотворений для свѣта і задля того належалоби ему шукати за чимсь неминаючим, вічним, а однак самолюбна природа чоловіка осліплює ему очи, запоморочує его ум до тої степені, що він тої прязди ні не видить, ні не розуміє і всі его думки кружать ціле жите по землі, до неї прилягло і его серце, для землі і земских крестий він посвячує всі свої найкрасні сили. Рідко хто в житю уміє серцем і душею піднести ся до Бога і тому жаліти треба над такими людьми, що то не розуміють тої найблагодійної задачі свого життя і бутя на землі.

Не думаю, аби всі мали бути такими коротковидючими, бо чейже найде ся хтось розумнійший, хто тою правдою схоче переняти ся. Коли отже кому на вій залежить, нехай передовсім ніколи не забуває на то властиве місце свого призначеня, яким є небо. Як розумний подорожний не затримує ся по дорозі, не звертає багато уваги на околицю, на чудні краєвиди, аби не спізнити ся, але іде з малими відпочинками витревало вперед себе та все ему на думці ціль его подорожи, так само треба поступати і розумному християнинові. І ми, як сказано, подорожні. Не одно в тій подорожи приманчиве, красне, приємне спиває нас в ході, стримує нас в стремленю до нашої послідної цілі і відвертає від простої дороги, що веде до Него. Але ми не звертаймо на тоті маловажні річи уваги, не привязуємо до них свого серця, бо готові легко заблукатись в подорожи до неба і хибити головну ціль.

Якже проте спасительне, яке умістне тото напімненє св. Павла: „Сіє же глаголю братіє, яко время прикращено єсть прочее, да имущіи жены, якоже не имущіи будутъ... и радующіи ся, якоже не радующе ся, и купующіи яко не содержаше, и требующіи міра сего яко не требующе: преходить бо образъ міра сего“ (Кор. 7, 29.). — Як коротко закінчав, а яка велика сила в тих послідних словах. Дійсно, чим є свѣт? Чи не тінею, котра перейде, пересуне ся, мигне поперед очи і лишає по собі нич, забутє. — Споглядайже, дорогий християнине, часто до неба, а споглядаючи все питай себе: Чи іду я тою дорогою, котра веде до неба, чи я серцем і гадками все при Бозі, чи в загалі могу я покликатись сьміло на свою совість, що я на правду стремлю до неба, чи може — сохрвань Боже! — совість тому перечить?

Щоби до неба зайти, мусиш чоловіче передовсім чути ся свободним, легким на душі, не обтяжати єї злишними річами, бо чим більше тих тягарів, тим труднійша стає дорога до неба. А щож то за тягарі? Перший тягар — се надмірна журба о хліб насущний, о щоденне жите, о добро дочасне... Другим тягарем, — то гріхи, пристрасти і налоги, то гейби то каміне розкинене на дорозі нашого життя, о котре кілька разів хто завадить, тільки разів скалічить ся а тим самим мусить спізнити ся перестанками в дорозі. В серци привязанім до гріху панує нелад, гніздить ся змисловіть, через що грішник не годен взнести ся гадкою до неба, бо в нїм погасла

іскра чистого бажання, іскра Божої любови. — Чи ж люди студеного, брудного серця можуть найти ся в небі, куди ніч скверного дістати ся не сьміє? Пуста їх надія! — Не вірять може, то нехай послушають слів Псалмопівця (XIV.): „Господи, хто обитаєть въ жилищи твоємъ? или кто вселится въ святую гору твою? Ходяй безъ порока и дѣлай правду, глаголяй истину въ сердци своемъ... творяй сія, не подвижить ся во вѣкъ.“ — Тими словами пророк так докладно означив просту дорогу до неба, що кождому після них сама совість легко відповість, чи він тої самої дороги дотепер тримав ся, чи жоже манівцями ішов.

III.

Зберіть — мої дорогі — тоті всі уваги і перестороги в своїм серци, та розважайте над кожною з них поодинокю в житю, маючи перед очима образ Вознесеня Христоваго. — Нехай в ушах ваших не умовкає ніколи зазив св. Церкви, котра кличе до вірних при кожній Службі Божій словами „Горі імій серця!“ Там-туди отже, до нашої правдивої вітчизни, звертайте ся очима, до неї прямуйте всі свої бажання, наміри, постановленя, учинки, а землі уживайте лиш тільки, кільки єї вам конечно потреба і в тих границях, які ставить наука Христова. — Ще раз пригадую вам, що І. Христос взніє ся на небо з гори, на котрій свого часу відкрив перед Отцем небесним цілу свою чисту, невинну душу, з гори, де нераз в житю тревав на молитві. А деж — питаю ся — ви найрадше своє жите провадите? Чи також так, як Христос, в самоті, з далека від покус, від сьвіта, від мамони, а все тільки з Богом, в цюбожности і молитві? Коби так було! Але на жаль, того не можуть о собі многі сказати. Одним ціле жите сходить — як пр. в місті — в театрах, при картах, на прогуляках, другі весь свій вік змарнують в корчмі, просиджують в ній цілими ночами аж до нестями, а деякі — бодай і не говорити — в ще поганійших норах розпусети, ганьби і всіяких мерзких хоріб та зараз. Колиж їх Г. Бог покличе колись на свій суд з тих місць, чи трафлять они відтам за Христом до неба? Нехайже задржать такі легкодухи на згадку о тім стрітійм суді, який їх не мине, і ті нехай лякають ся того суду, що то згайнували своє жите на лїнивстві, забувши на головне призначене чоловіка! Гірко буде їм відповідати перед Богом.

Аби така доля кого не постигла, нехайже кождий день в день взиєть ся серцем своїм до Бога, нехай лине чувством і думкою при своїх буденних занятях за Христом, а Христос скріпить таке душевне желанє своєю ласкою, оно сповнить ся, отворить єму двері небесні і впровадить єго до слави вічної. Амінь.

о. М. Тупись.

НАУКА

на Неділю св. Отець.

„Се єсть животь вѣчный, да знають тебе єдинаго истиннаго Бога...“

(Йоан. I. 17.)

Деятьнайцять соток літ минуло, як божественний Спаситель прийняв людське тіло, аби спасти євіт. Нині Христова наука обняла найдальші закутки, заснована Ісусом Церков пригорнула до свого відра сотки мільонів людей. Поганьство упало, а на его розвалинах красує ся будинок — великан: Церков св., якій заповів сам Спаситель певну будущність і побіду, бо сказав виразно, що сили пекла Хр. Церкви не переможуть. Не переможуть, бо підвалиною того віковичного будинку єсть кріпка, непоколибима віра в Бога, Творця і Вседержителя вселенної. Ніхто не єсмів сказати, що християнська віра слаба — о ні! О кріпости християнської віри євдчатъ мільони мучеників, що в обороні Христової науки, в обороні віри в одного Бога, ішли на муки, голови свої клали під катівські топори. Здавало-б ся, що по таких лютих муках за св. віру, по таких кровавих зізнанях мільонів праведників, не знайде ся днесь ні один християнин, у якого не було-б кріпкої віри в Бога Творця, у якого в серцю будили би ся сумніви що до єствования Бога. А прецінь, — люб. братя і сестри — є між християнами, навіть між руским народом знаходять ся такі засліплені люди, що не боять ся голосити отверто, що Бога нема! Вже — як кажу — і між нашим народом шибують ся ложні учителі, що хотіли би видерти у того народа найдорозний скарб его душі, той жемчуг его житя — віру в Бога, хотіли-б одним замахом зробити его нещасливим на ціле жите. Нещасливим, — бо все щастє християнина, вся надія его, очікуване вічного спасеня, лежить в тім однім, аби узнати Бога. „Се єсть животь вѣчный, да знають тебе єдинаго, истиннаго Бога“.

Думаю, що межі вами — люб. братя і сестри — нема ані одного, котрий би зважив ся перечити Бога; але в нинішних часах дуже легко здибати ся з таким невірою, чи то на ярмарку, чи до на зборах, чи в яким місточку і він стане вам торочити свої небилиці против релігії, буде старав ся переконувати вас, що Бога нема, а ви, ісповідники Христової, божої науки маєте мовчати? Ні! Ваш обовязок єсть стати кожного часу в обороні християнської віри і не дозволити, аби перевертні мали понижати вашу правдну віру. Длятого днесь хотів би я бодай де-нещо розказати вам про їх мудрованє і дати вам спосіб застановити ся і пізнати, як нерозумними є бесіди безбожників, що Бога нема. Бо вже неальміст, цар Давид, назвав глупими всіх тих, що заперечують єствование Бога, кажучи, що лише „безумень рече вь серць своемь: вѣсть Богъ“.

I.

Коли би так — люб. братя і сестри — дучило ся мені зайти в бесіду з таким мудрагеликом, що важив би ся казати, що Бога

нема, що він не вірить в то, що в церкві голосять о Бозі, то я не зловив би ся, ані не зачинав би викладати єму всю науку о Бозі, я лише запитав би ся єго: Слухай чоловіче, коли така твоя бесіда, то скажи мені, з відки ти знаєш, що Бога нема? На се міг би він мені відповісти: Я Бога не видів, тому і не могу вірити. Добре! Але твого розуму я також не видів, ані рукою не дотикав ся, а прецінь я вірю, що в тебе є розум. Є річи, котрих видіти не можна, а на певно знаємо, що они є. Як довго ми на землі, то Бога не бачимо; перейдемо по смерти до життя нового, життя загробного, то тогди зможемо оглядати Бога.

Інший схоче філософувати і скаже: Віра в Бога не згоджує ся з наукою. Гдеж то має бути то небо з ангелами і святими? Учені люди, так звані астрономи, переглянули цілий небесний звід своїми далековидними шклами, знають як найточнійше всі зорі, всі звізди а о небі ані згадки нема! Так готов сказати недовірок; але і на се знайде ся відповідь. Бог є духом, ангели є також духами, а духа і найліпшими шклами не годен зобачити, то одно, а друге, неправдою є, неначе би учені розслідили вже цілий небесний сьвіт. Та наука, астрономія, еще не скінчена, а найліпшим доказом єсть то, що з року на рік відкривають нові звізди, нові небесні тіла. А впрочім, чиж за тим сьвітом, за тими звіздами, тисяч тисячів миль, чиж там не може бути еще много сьвітів, о яких людям і не снило ся. Чиж не може там, за тими звіздами, знайти ся місце на небо?

Та деж то можливо — скаже другий — аби був Бог? Гляньте, на сьвітї нема справедливости. А прецінь Бог, яко найбільша правда, не міг сотворяти сьвіт з такою несправедливістю.

Що на сьвітї зовсім нема справедливости, се неправда; що много єсть несправедливости, то правда, але не для того, що Бога нема, але тому, що люди самі неправдою живють. Бог дав людям повну свободу діланя, дав вільну волю. Отже не може Господь насилювати твою волю і змушувати чоловіка, аби робив так, а не инакше. Бо тогди нагорода за добрі вчинки належала би ся не чоловікови, але Богу. Всемогучий Бог дає людям волю повнити і найгіршу неправду, але прийде час рахунку, а тогди наступить заплата.

Як бачите — мої дорогі — то зовсім по глупому виглядає говорити, що Бога нема. Бог єсть, був і буде, хотяй би там пів сьвіта філософів писало і кричало против Нєго.

II.

Що Бога нема, на се жаден мудрагель не годен поставити певних доказів, противно на те, що Бог єсть, кождий віруючий християнин має не сотки, а тисячі доказів. Вистарчить покликати ся на отсі слова псалмопівця Давида: „Яко узрю небеса, дїла персть твоихъ; луну и звїзды ты основаль еси. Твой єсть день и твоя єсть ноць; ты совершилъ еси зарю и солнце. Ты сотворилъ еси вся предѣли земли“, щоби утвердити в своїм серцю віру в єствоване Бога. Все що лиш чоловік бачить, голосить ту відвічну правду — єсть Бог. Гляну на сей сьвіт, то бачу множество річий: на небі сонце, місяць і звїзди; на землі люди, звїрята, дерева, гори і ріки; а всео то не могло поветати само від себе, мусить бути

якась могуча сила, що надала бит цілому світові; а тою силою не єсть хто інший, як Бог. Вже поганський мудрець сказав: „Як узриш великий, красний дім, то хотай будівничого дому не знаєш і не бачиш, то прецінь не прийде тобі на гадку казати, що сей дім виставили миши; о скільки-ж менше можеш подумати що сей великий і красний світ, ті безчисленні звізди на небі, те незмірне море, могло само з себе випадково повстати? Коли хто хоче вірити, що цілий світ повстав случайно, сам зі себе, то нема причини не вірити, що з нагромадженого на купі каменя, повстав сам зі себе прекрасний будинок“.

Гляньте — любезні — на птиці небесні, як вони весело на крилах уносять ся в гору, як безпечно плавають по безкраім небозводі, виспівуючи похвальну пісню для свого Творця. Ану! нехай всі мудрці світа зберуть ся і сотки літ радять, чи годні сотворити хочайби найменшу пташину, чи годні покликати до життя найменшу мушку? Щож доперва говорити о сотвореню цілого світа!

Тут кожний чоловік з розумом мусить узнати Бога — Творця.

А той пречудний лад в світі, чиж не єсть доказом естования Бога? Всьо діє ся в своїм часі, всьо стоїть на своїм місці, сонце виходить і заходить, ніч минає ся з днем, чотири пори року сліднують по собі в незміннім порядку, кожний бачить і признає, що єсть порядок. А де єсть порядок, там мусить бути господар. Бачиш пливучий на мори корабель, то хочай керманича не видиш, то такой не скажеш, що той корабель сам по морю пливає і до пристани причалить.

О скільки менше можеш подумати, що сей світ стоїть без Бога і сам своїми силами рядить ся.

Бачу годинник, що добре ходить і точно мірить години, то сей час приходить мені на гадку чоловік, який сей годинник спорудив і в рух впровадив. А чим єсть устрій найштучнійшого годинника в порівнаню до устрою цілого світа? Мусить отже бути якесь премудре і могуче єство, що той видимий світ покликало до бутя і ним порадкує; а се ніхто інший, як Бог, Творець і Вседержитель.

На кінець загальна віра і переконане всіх людей свідчать о тім, що Бог єсть. Нема ані одного народа, хочайби як дикого, щоби не мав віри в свого Бога. Поганський мудрець Плотарх мовить так: „коли перейдеш землю докола, то подиблеш міста без мурів, без палат і царів, без богацтва і науки, але міста без святні, богів і молитви, без присяги і жертви, ніде не знайдеш“. Звідки-ж питаю ся — взяло ся тое загальне переконане в людях о Бозі, як не звідси, що оно єсть кождому вроджене? З тим переконанем, з тою, що так скажу вірою, приходить чоловік на світ. А се знова один доказ більше, що мусить бути творець, який сотворив чоловіка, вляв в его душу то стремлене до узнаня найвисшого єства, впоїв в серци чоловіка віру в Бога.

Як бачите — люб. брата і сестри — то цілий світ зі своїми творами домагає ся Бога і свідчить, що Бог мусить бути, а лише чоловік гордий і нерозумний може не вірити в Бога, тим більше, коли навіть диявол в Бога вірить і Его боїть ся. — Як умів так представив я вам правду, що єсть Бог, і що хоч не хоч мусить чоловік узнати над собою боже пановане. Ви-же, мої дорогі, захуйте в сер-

пях ваших ту крінку віру ваших батьків і не дайте ся фалшивим пророкам звести на бездороже, не дайте вирвати собі того скарбу зі серця, бо бідний був би руский нарід, дуже бідний, коли би еще стратив остатний свій скарб, віру в Бога. Дай Господи милосердний, аби цілий руский нарід був в справі віри „едино“, аби на нїм сповнили ся слова св. Апостола, який каже: Єдинъ Господь, єдина вѣра, єдино крещеніє.

М. Кімаи.

Чи не зворот?

Свящ. Т. Лежогубский.

Питанє про остаточну цїль сьвіта, як не менше і про его послїдну причину, завсїгди займало людскї уми. Знамениту та безуслівно правдиву розвязку сего преважного питаня, подає нам Боже обявленє. Послїдною причиною і остаточною цїлею є Бог. Але несупокійний людський розум в своїй зарозумїлости, не хоче тим вдоволити ся. Він хоче видумати „щось лїпшого, та мудрїйшого“, щось, що підносилоби его повагу, та не велїло єму признавати над собою якоїсь безуслівної Сили, від котрої мусить бути зависимим. Се і дало причину до філзофованя, себто, шуканя послїдної причини єствования. І на хиткій підставі людского розуму строїли філзофи великанські будівлї - гіпотези, а вєі они мали вже при повстаню в собі зародок смерти і ледви перетрївали своїх будівничих. Валили ся одні за другими, на їх місци ставали нові, а при кождїй новїй будівлї голосили будівничі, що аж сеєя буде вїчною, незмінною, бо опирає ся на непохитних підставах.

В послїдних віках говорить ся дуже багато о біольогії, себто науці о органїзмах, а ученї біольогї невпинно працюють над тим, щоби знайти послїдну причину житя. Як раз тепер заносить ся на нову зміну в сїй науці, і виклювають ся нові напрями, в котрих слїдно дрібний на око, але хто знає, чи не підставовий зворот.

В німецкїм тижневнику: „die Zeit“ ч. 496 оголосив Іван Райнке з Кіль, програму свого наукового відчиту, який буде мати на з'їзді філзофів, що відбуде ся в вересни с. р. в Женеві. В сїй програмі дає він короткий начерк нових поглядів в науці біольогії. — Щоби їх лекше порозуміти, мусимо звернути ся гадкою в пятьдесятї роки.

До пятьдесятих років панував в біольогії т. з. віталїзм. Він поясняв всякі обяви житя органїчного сьвіта в сей спосіб, що приймав якусь близше єму незвісну силу природи. Ся сила природи мала бути питоменною тїлько звїрїатам та ростинам і она спричинювала в них житє. При розплоджуваню єств органїчних має ся сила прикмету розмножуваня в безконечність, а з хвилиєю їх смерти она гине. Що се за сила, сего віталїзм не пояснював. Якась тайна сила, котрої поки що розум ані поняти, ані віднайти не в силі.

Але ся гіпотеза не подобала ся модерним ученим. За багато в ній таїньственности, за багато незвісного. Они хотять бачити свій розум одинокою силою в світі, одиноким правилом, до котрою мусить примінювати ся все. Їх зарозуміість не могла стерпіти, щоби в світі діяло ся щось, чого вони не можуть збагнути своїм розумом, чого не можуть уложити в математичні формули, чого сами не можуть витворити. Тож віталізм упав, а на его місце повстала нова матеріялістична гіпотеза, механізм.

Механізм учить, що для пояснення причини житєвих обявів не потреба цілком прибігати до якоїсь таємничої сили природи. Ся сила не є ніякою осібною силою природи, она є тільки впливом ріжних елементів, з яких складають ся органічні ества. Фізичні та хемічні сили вистарчають до пояснення обявів органічного житя. Всяке жите не є нічим иншим як тільки певного рода фізично-хемічними змінами. Обяви органічного світа а неорганічного, не різнять ся ественно, а тільки різнородним способом получения складових частий, або радше різнородними фізично-хемічними змінами, які повстають зі злученя різнородних первнів.

Коли спитати приклонників механізму, чому они, знаючи складові части поодиноких організмів, не зуміють витворити житя в своїх лабораториях, то они звичайно відповідають, що еще доси не знають всіх первнів, о чім свідчить хотьби се, що не минає і один рік, щоби не довідав ся світ, що якомусь там ученому удало ся віднайти новий первень. Наколи поведе ся науці відкрити всі первні і провірити їх сили, тогда кождей буде міг наочно пересвідчити ся, як повстає жите, і буде міг цієля внодобі витворювати его.

Після поглядів сеї гіпотези не дїє ся в світі нич задля якоїсь цілі. Все є случайне. Що в теперішнім світі є такі а не инші органічні і неорганічні ества, се простий случай. Рівнож простим случаем є внутрійшвий їх устрій. Наколиби первні були злучали ся инакше, то цілком инші булиби поодинокі ества.

Ся гіпотеза вистарчає цілком декотрим ученим біологам. Що може обходити їх, що она перечить собі і саму себе збиває. Цілком не хотять зрозуміти сего, будь що, будь, справедливого питаня, длячого тепер не дїють ся такі случайні злученя, і не повстають нові органічні ества, і длячого всюди слідно таку правильність в устрою поодиноких еств, що належать до тих самих родів. Чому там не слідно ні на волос якоїсь случайности? Оборонці механізму діпняли свого. В своїх теоретичних выводах вичеркнули всяку висшу силу, хоть в правтиці подибують єї що крок.

Але механізм, хоть як є він модерним, хоть як підпадає під смак декотрим людям, не може довго остояти ся. Він занадто неконсеквентний, за багато у него нельогічних скоків. Тож знає ся, що для него, выбиває тепер в біології послідна година. На его місце зачинають самі приверженці механізму будувати нову гіпотезу т. з. неовіталізм.

Не треба однакож думати, що неовіталізм зриває цілковито з матеріялістичною традицією. Так далеко, поки що, він еще не зайшов. Він хоче, щоби механізм остав ся і на дальше одинокою научною гіпотезою пояснення обявів органічного житя, але хоче его хоть в роха очистити з крайно нельогічних скоків. Він є матерія-

лістичним єретиком, значить єя, він пише ся на матеріалїзм, але не на цілий.

Неовіталїзм, хоть з правдивою прикростию, але мусить признати, що в проявах органічного житя, кромі чисто фізично-хімічних процесів, слідно єще щось иншого, чого єї процеси не в силі пояснити. Він признає, що в органічній світї одні прояви виходять з других, як зі своєї причини і що многі з них дадуть ся дійсно пояснити фізично-хімічними процесами, але рівнож мусить признати, що всі ті механічні переміни опановує і утримує разом якась сила, що ділає в певній ціли. Сю силу порівнує він з людским розумом, котрий, коли що небудь ділає, ділає завсїгда в певній ціли.

Неовіталїзм, що проголошує таку єретичну гадку супротив механізму, не має вправді відваги сказати цілком явно, що в цілім устрою світї видно якусь з гори обдуману і намірену ціль, бо не хоче уходити за „зашкорупілого ретрограда“. Для него оба становища, телвольогічне, котре бачить в устрою світї стремліне до якоїсь остаточної ціли, і механічне, що у всім бачить тільки фізично-хімічні переміни, є тільки двома против-положеннями принципами, на яких мусить оперти ся кождий, хто хоче пояснити обяви органічного житя, і висказує гадку, що оба єї способи поясненя дадуть ся злучити разом.

Приверженці нової гіпотези зазначають виразно, що хто хотївби з біології вичеркнути доцїльність, себ то стремліне до з гори обдуманой і заміреної ціли, сей відобразив єї цілком наукову ціху і она прямо не заслуговалаби на назвище науки. Тогди сьмішними і не умісними булиби такі питаня, як: на що є око, на що є ухо, або до чого служивь в оці рогівка, сочка і пр. Тогди требаби вдоволити ся сконстатованєм, що так є, і дальше не питати про нічо.

Се і є цілком ясным доказом, що біологія без доцїльности не дасть ся навіть подумати. В цілім органічній світї бачимо не тільки гармонію в організмах, але бачимо також знамениту згуду в їх відносінах до зовнішнього світї. Они відповідають своему окруженю. Білий медвїдь, що жиє в ледоватім мори, є покритий цілий теплим кожухом; чомуж такого кожуха не має орангутав, що жиє в тропікальнім підсовю? В єім зглядї доцїльність організмів дасть ся дуже добре зрівнати з доцїльністю творів людского духа. Чоловік, коли буде машину, буде єї завсїгда в якійсь ціли. Неовіталїзм учить, що розглядаючи ся в органічній устрою звїрат та рости, мусимо сказати, що він є так уладжений „як колиби“ (власні слова Райнкого), „причина, що їх викликала, вже з гори провидїла їх спосіб діланя, і так їх виносажила, що они є цілком спосібні до осягненя своєї ціли“.

Як бачимо, то неовіталїзм лавірує між правдою а ложію. Привеволений льогікою приймає певного рода доцїльність в органічній світї, але не має відваги явно сказати, що в цілім світї видно якусь інтелігентну силу, що єго устроїла після своєї волї і назначила єму ціль, до котрої він стремить, — иншими словами — що в цілім світї слідно всемогучу руку Бога.

Але все таки треба признати, що зроблено рішучий зворот, котрий, хто знає, чи не є целиною, через котру прїдре ся луч віри,

що в простий та без-услівно правдивий спосіб пояснює питане, яке для самого людського розуму являє ся прямо неможливим до розв'язаня.

Новочасне поганьство.

Особлившу любов заявляв божественний Спаситель містам. Мати Єго походила з Єрусалима де ще нині указують місце, на котрім стояла хата Йоахима і Анни. В місточку Назареті проживала Божа Мати. В Вифлеємі народив ся Христос

Коли розважаємо всю туземну діяльність Христа, то все майже стрічаємо ся з Ним по містах і місточках, де навчав і творив чуда. Якже часто перебував Ісус в Єрусалимі, де наконєць Єго розпяли і де Він умер за „живоць міра“! А вжеж і з св. Павлом стрічаємо ся часто по містах. Він перейшов всі міста малої Азії, Македонії, Греції і закінчив діяльне своє жите враз з св. Петром в Римі.

Ся любов до міст мала свого важну причину. Як звісно, в містах проживають „князі сего сьвіта“, там є осередок наук, державного жита, жита гандлевого і промислового, там напливають гроші зі всіх сторін. Чим серце для тіла, тим великі міста для доохресного населеня. Хто здобуде головне місто, той бере в посіданє всю державу, коли вже не від разу, то на певно поступенно. Так задивляли ся на міста Спаситель і Єго славні апостоли.

Коли села вкривала єще темрява поганьства, то в містах християнїзм вже давно закоренив ся і славив ся хорошими чеснотами. Тисячу мучеників обагрило своєю кровю площі великих міст в тім часі, коли по селах появлять ся заледви перші проблески християнїзму. Наконєць і по селах стало ясно. Горожани оживлені Христовим духом розбрили ся по селах і розповсюднювали там свої християнські погляди, своє образованє і свою моральність. Вони пишуть книги в хосен вірних, задля їх збудованя і просьвіти. Також і місіонарі ідуть з міст в далекі пусті країни, де проживали дикі варварські племена і несуть там сьвітло Христової віри, учать словом і ділами. та ущаслиwiająть віруючих средствами ласки. Так бачимо всюди горожан на верху, селян у долу.

Так діяло ся давнійше. Нині все перейначило ся. Міста стали осередком поганьства. Повним руслом пливе звід-

ти на всі села зневіра і згіршене. Горожани, котрим еще сини Ізраеля всього не відобрали, примістили свого бога в мошонках і дбають тільки, якби можна найліпше сему богови послужити і байдуже їм про надземского Бога. Многомільоновий пролетарият дбає тільки про хліб насущний. Військова старшина, котраби еще дбала про необхідні обовязки християнські, се вельми рідка птиця. Професори, двигачі просвіти, що розсіли ся на університетских катедрах, щож вони учать? Ось послухаймо, що о нинішних університетах розказує щиро і отверто о Кольб. Він називає університети добре вивінованими державними заведеннями, котрі побожують достоїнство чоловіка, нехтують всяку чесноту і християнську мораль, що дозволяють свобідно плисти розбурханим струям людских пристрастий, заперечують ествоване Бога, силують ся зруйнувати основи правди і справедливости, запоморочують розум ложними засадами і поглядами. І сі поганські заведення мусить молодіж через кілька літ посіщати. Коли хто хоче причислятись до інтелігенції і заняти яке становище в житю, що домагає ся висших наук, то повинен прислухуватись викладам учителів атеїзму і материялізму. Сини Ізраеля, що здобули вже численні катедри на університетах — се приклонники позитивізму, піонери антикатолицизму. Нині віхто не питає університетского професора, яке єго визнане віри. Якже то часто дає ся нині першеньство найбільшим вільнодумцям перед віруючими католиками, хотай сі вільнодумці не хотять ступати дорогами, які вказує чоловікови Божий закон. Університети наші стали прибіжищами поганізму, з тою тільки ріжницею, що старі погани вірили в ествоване висших существ, а новочасні університетські погани признають тільки силу і матерію. Ноколиби молодий чоловік приніс зі собою з середних шкіль на університет непохитну віру в Бога і Єго святий закон, годі єму остояти ся, він мусить насильно розстати ся з християнськими засадами.

Так вишколені молоді люди полишають університет і йдуть на провінцію, яко доктори медицини, правники, гімназияльні професори... Они верховодять в стоваришенях, що явно або убочно побороють католицку релігію. Весь свій краснорічивий талан ужиткують на то, щоби звелічати лише постуц, просвіту, новочасні здобутки культури. Натомість проч з релігійними путами, які накладає папство, проч з католицизмом! Християнізм вже пережав ся,

він незгідний з новочасними поглядами, з новочасною культурою!...

Кажуть декотрі, що по селах вплив так званої інтелігенції на нарід є майже ніякий. Нарід надто сильний і твердий і придержує ся цілко віри своїх батьків. Інтелігенція уважає ся яко пропаша, нарід належить до тих, котрі вірно стоять при Божім законі. Ні на одно, ні на друге не пишемо ся Перше єсть песимізмом, друге оптимізмом.

Вплив інтелігенції на люд, міщан на сельских жителів, єствує від много тисяч літ. Се лежить в природі річи, се не в силі змінити теперішність. Давнійше були сельські жителі поганами, нині стали ними з виїмком благородних одиниць міщани, які піддали ся впливови окружаючого їх жи-дівства.

Нам сьвященикам припала задача стояти з неутомимою ревностію на сторожи, щоби залив поганізму не досягнув наших сіл.

Але чи вже досить з нас, коли будемо ділати, що ми повинні і що зможемо? Се ще не вистарчить. Паном всякої мудрости єсть Бог. Ми повинні тому всіма інтелектуальними силами стреміти також до сего, щоби Єму підчинила ся всяка людска мудрість

о. К. С.

Хроніка і Бібліографія.

Пекуча справа. Львів, навіть після магістрацкої переписи, числить 30.000 Русинів. Для тих 30.000 є у Львові 7 церквей. Здавалоби ся, що вони повинні цілком вистарчити, а в дійсности оказує ся, що ні. Двоєка сему причина. Раз, що львівські церкви, з виїмком архикатедральної св. Юра та волоскої, є радше каплицями, як церквами. Не знаємо, що думали собі наші прадіди, що побіч великаныських костелів Домініканів та Єзуїтів будували такі малесенькі церкви, але се знаємо, що вони не відповідають цілком теперішним відносинам. Другою причиною се лихе їх розміщене. Середина міста має одну лише волоску церкву, але вона в сьвяточні дні навіть для самої шкільної молодіжи за мала. Притім безнастанно входячі й виходячі з пакунками та кошами, стукіт замиканих дверей і неможливі протяги спричиняють такий заколот, що вистояти в ній одну годину можна назвати певного рода пожертвованєм, що не одного більше вражливого може цілком відетраншити від церкви. І щож діє ся? Люди з сильнішими нервами тиснуть ся неможливо, а ті, що їх не мають, і що не хотять виходити з церкви з памятою, збруканою або окапаною сьвічками одежею, не йдуть до неї. Одні

йдуть до костелів, а другі нігде, бо йти до церкви св. Юра, або до іншої, вважають річею не вигідною та утяжливою.

Наші батьки з п'ятидесятих років зрозуміли дуже добре потребу нової відповідної церкви, і при божій помочі зачали стріти справді величаву Преображенську церкву. Нинька вона на стілки викінчена, що в ній може цілком правильно відправляти Богослуження. Ми бачили на власні очі, як кілька літ тому назад, в ново-поставленім костелі на Янівській улиці відправляло ся Богослуження, хоть готовою була тільки презвитерія, а на прочі мури ледви заложено фундамента! Та щож? Є храм, та нема кому в ній відправляти. Ми не знаємо, що думає рада інститута „Народний Дім“, хоть зачуваємо, що роблять ся заходи о отворення нової парохії, зглядно о системізоване посаджє двох сотрудників при церкві Успєня Б. Д. Марії, котрі мали би обслуговувати Преображенську церкву. Заходи справді гарні, та щож, коли їх здійснене еще в дуже далекій будучности, а ту потреба є наглагою. Рада „Народного Дому“ каже, що нема сьвящеників. А прецінь можна би знайти тих сьвящеників у Львові. Не говоримо о парохіяльних, бо они мають занятє в своїх парохіях, але о катехитах. Маємо 8 катехитів при школах народних, 8 при середних, трох профєсорів університету, кількох, що сповняють обовязки учителів. Чи не можна би їх ужиги до облуги Преображенської церкви? Правда, катехити мусять правити Богослуження для своєї шкільної молодіжи, але в дійсности не кождий править для своєї школи з тої простої причини, що шкільна молодіж сходить ся на Богослуження майже в тій самій годині, так, що наколи би кождий катехит схотів правити для своїх, то не сталоби навіть престолів. Воно є навіть з педагогічних зглядів ліпше, наколи один катехит править Службу Богу, а другий наглагоє. Чиж не можна би з тих катехитів, котрі нераз мусять довго вистоювати, заки знайдуть вільний престіл, утворити цілком правильну облугу Преображенської церкви? Рада „Народного Дому“ повинна згодити ся на се дуже радо, бо страти на тім не буде мати ніякої. Видатки на світло та ризи покрийть датки вірних. Ми не маємо на гадці, щоби в Преображенській Церкві відправляло ся ціле Богослуження. Ходить головню о сьпівану Службу Богу в неділі і сьвята, о проповідь і о велику вечірню в навечере неділі і сьвят. Наколи є яка трудність, то хиба в вишуканю сьвящеників, що могли би сьпівати Службу Богу. З проповідію та вечірнею можна дуже легко собі поради. Я дуже добре пригадую собі, як то в р. 95. та 96. ми радо спішили з проповідями до церкви СС. Василянок на ул. Зиблицєвича, і як правильно все відбувало ся. А кілька там на таких вечірнях збирало ся людей! Думаю, що і тепер рівно радо посіпили би сьвященики так з проповідями, як і з іншими Богослуженнями. Бурса „Народного Дому“ могла би сьпівати. — Сих кілька гадок кинув я нарочно, щоби розвести на сю тему дискусію, бо як зачувати, ціла справа готова проволічи ся дуже довго. Тільки троха доброї волі, а всі трудности, які можна навести проти сего проекту, дадуть ся дуже легко усунути. Само собою розуміє ся, що се все могло би стати ся тільки за призволенем Ординарія, та за згодою Ради „Народного Дому“.

Т. А.

Акція в справі урегульованя конґруи. З кінцем марта с. р. явила ся у цїсара на авдиєнції депутация католицкого клєру з Чех. Депу-

татія, що складала ся з пароха Йосифа Бляговеца, пароха Антона Хлска, сотрудирика В. Трицкара і богослова Павлього, вручила монарсі пропаятне письмо дотично остаточного урегульованя конгруи та про положене католиків в Австрії. Речник депутатії змаловав монарсі сумне положене душпастирського клеру, та вказав на конечність поліпшеня его материяльного положеня. Цісар обіцав вчинити, що тільки буде можливе. Депутатія удала ся в дтак до парламенту і просила о поміч в своїй справі міністра Бем-Баверка, графа Сильва-Тарука-го, риц. Яворского та Дра. Люегера. Всі запевнили депутатію, що по можности зроблять всьо, аби вдоволити справедливим бажаням душпастирського клеру.

Загальний збір католицкого „Schulverein-y. При кінци марта с. р. відбув ся у Відни в великій сали музичного товариства величавий збір звісного товариства „Schulverein“. На збори прибуло тільки людей, шо велика сая ледви могла всіх помістити. Між присутними було дуже богато високих достойників, як церковних так і світських. Збори отворив заступник голови Др. Порцер. Він в своїй промові вказав на задачі католицкого „Schulverein-y“ і закінчив заявою, шо німецкі католики не спічнуть, аж виборуть ухристиянізоване школи. Між иншими бесідниками промовляв Др. Зайдль на тему: „Релігійність і єї основне значіне для вихованя“. Зі звіту, який зложив президент товариства радник Др. Шварц довідуємо ся, шо Schulverein зискав в р. 1903 — 2.706 нових членів, має отже всіх членів разом **52 959**. В р. 1903 основано 33 нові філії товариства, уряджено 900 зібрань і дано лише в першій дільниці 274 відчитів; крім того були також відчити в иншних дільницях.

Кілько було папів? Доси числено звичайно 264 папів, котрі в безпереривнім порядку слідували по собі почавши від св. Апостола Петра. Урядовий дневник „Gerarchia cattolica“ доносить, шо число 264 треба зредуковати па 258. Сьвятійший Отець Пій X. є з ряду 258 папою, Причиною сеї неточности є се, шо доси в обчислюваню опирано ся головно на медальонах, які містять ся за мурами Риму. Найновіші досліді виказали, шо в тих портретах побіч дійсних папів є поміщені подекуда також антипапи. Італійський історик Duchesne висказує між иншим також гадку, шо Папа Cletus і Anacletus, третій і четвертий з ряду намісник Христовий є одною особою так, шо ряд папів бувби: св. Петро, Лін, Клет і Климентій римський. Рівнож висказує гадку, шо папи Домна ніколи не було. Є се писарска похибка. По папі Венедикті VI (972—974) написав хронікар: *Domnus selit anno uno*. Се „Domnus“ як видко зі змісту, мало значити Dominus і відносило ся до папи Венедикта VI.

Тут належить також почислити і сю обставину, шо в середних віках не узнавано папою того, котрий, хоть був вибраний папою, та не дожив консекрації. Також тяжко приходить ся розсудити, хто був правдовим папою в часі великої схизми, яка закінчила ся вобором папи Мартина V. па соборі в Констанції 1417.

Т. Л

Прегляд часописий. В 65. числі помістило „Діло“ першу часть надісланої ему статі; „В справі руского університету“, в якій автор тяжко обидив почуваня руских католиків, називаючи згїрдно св. Йосафата послїдователем Лойолі і сьвятим з ласки Єзуїтів, та закидуючи всім нашим архиереям національну зраду. Щось подібного містить так поважний дневник, як „Діло“, без жадних зі свого боку уваг - коментарів, як би его метою не було єдиати всіх сьвідомих Русинів під один національний прапор, а противно, різнити

їх між собою, викликаючи цілком безпотрібно релігійні спори та розеївваючи між широкими верствами нашої суспільности невдоволене до себе і несмак. Чи пропущене тих слів, які свідчать тільки про ігноранцію автора в данім предметі і про его злобу, зменшило би було вартість статі?

Відповідь на повисшу статю „Діла“ дав якийсь „Руско-кат. священник“ в часописи „Руслан“ (ч. 73.). Відповідь добра, хоч не цілком повна. — В 74. ч. доносить „Руслан“ за *Giornale d' Italie*, що папа Пій X. утворив на япаньскім острові Сікоку апостольску префектуру і управу єї віддав Домініканам.

— *Słowo polskie* в 179. ч. дивує ся в новинці: „Walka z pędzą i księdzem ruskim“, що руский священник о. Т. П. „zabrania chodzić dzieciom do polskiej czytelnicy“.

— Звісний „католицкий“ дневник „*Dziennik polski*“ помістив в 176. ч. передну статю під заголовком: „*Najdamactwo w sutannie*“. Ми наведемо деякі вїмки з сеї статі.

„Історичні досліди вказують на те, що ціле Покуте замешкували від 200 літ польскі поселенці. Лише де-не-де були села о рускім населеню. Руске духовенство забирало і доси забирає там польскі діти на руский обряд. До нині живуть люди, що памятають, як жінки і доньки руских священників читали архитвори польскої поезії і кріпили серце ідеалами польскої думки. Нині що иншого. Замість жичливости до братнього народа, виrozumілости і щирости в поведеню — безмежна ненависть і гайдамацка „чельність“ в розбуджованю найнизших інстинктів серед повіреного їм опіці народа. Хмельницький, Залізняк і Гонта — се їм герої. Але сему не дивниця. Давнійші рускі священники походили переважно з польскої шляхти, між ними жили польскі традиції, у них була „*rycerskość w postępowaniu, cechująca rasę o wyższej kulturze*“, а тепер? Рускі священники рекрутують ся з простого народа, то і „*rycerskości*“ нема. Яко окази таких гайдамак наводить „*Dziennik polski*“ якогось священника з Заліщичини і „*narodolupca*“ з під Товстого, яких найбільшою виною, що співвають „Не пора“ і „*szą ciągle w podróży*“. — Ми подали нарочно докладний зміст повисшої статі, щоби руский клер знав, що пишуть про него „*bratnie*“ і „*rycerskie*“ і „*katolickie*“ газети.

Нові книжки. О устройствѣ и реформѣ календаря греко-русской церкви. Написавъ и издалъ Іосифъ Мѣльничкій, дръ. св. Богословія, пралать і т. д. Львѣвъ 1903. Накладомъ Автора. Ст. 40. Набути можна по ціні 1 Кор. 90 сот., а з поштовою пересилкою 2 Кор. у автора (Коперника ч. 36) і в книгарни Ставропігійского Інститута.

* * *

Просимо тих Вп. Отців, що недумають предплачувати нашої часописи, звернути нам перші числа поможности в первіснім їм стані. Хто би недістав якого числа, зволить зареклямувати.

* * *

Продає ся проповідниця стильова, артистично викінчена, рухома (до переносеня), в ціні 100 корон. Близні відомости уділяє Редакція.

НИВА

ЧАСОПИСЬ ПОСВЯЧЕНА СПРАВАМ ЦЕРКОВНИМ І СУСПІЛЬНИМ.

Виходить 1-го і 15-го кожного місяця

Передплата виносить до кінця р 6 кор.
Кожде число 30 сот.

Адрес редакції і адміністрації:
Львів, площа св. Юра ч. 5.

Причини неморальности і її наслідки.

Ніхто не заперечить, що маральність єсть підставою добробиту, а навіть істнованя якогось народу і на відворот, неморальність провадить нарід до скоршої, або пізнійшої заглади. Можна напевно заключати, що нарід неморальний не має будучности і нидії поволи як умово так і фізично, аж доки не прийде до цілковитого занепаду. Коли причин неморальности не усуне ся завчасу, то можна ему наперед заповісти певну смерть так, як заповідає лікар смерть одиниці, у котрої вже брак хотяйби одного органу конечно потрібного до житя. А щож єсть нарід? Се збір одиниць. Коли отже ті одиниці, з котрих він складає ся, слабі і зниділі, коли ті одиниці не зіставляють по собі сильного і здорового потомства, тож який гороскоп можна ставляти такому народови? Як заключати о нїм, коли не так, що хороба тих одиниць буде єще якийсь час більше розвивати ся, буде захвачувати що раз то більші круги, аж вкінци о ратунку не буде бесіди, а з послїдними одиницями вимре і нарід, зіставляючи по собі лиш сумну згадку. Боляк, що розсідає ся на здоровім організмі, мусить бути завчасу знищений, бо боляк, котрому хорий позволяє свобідно розростати ся, так опановує організмом хорого, що пізнійше або з трудом лиш дає ся усунути, або затроює так організм, що уратувати єго нїяк не можна.

Ріжні є причини неморальности, а так ріжнородні, як ріжнородні народи, котрих склонностям вони відповідають.

Однак здає ся мені, що не ошибнуся, колиг їх спроваджу до двох головних причин, а іменно до п'яньства і розпусти. Що ті два чинники є причиною занепаду духового і фізичного, се мусить кождий признати. Так приміром, що індійські племена в Америці є на вимертю, приписують не чому іншому, як лише розпусті. Але і французські відносини доказують те саме. Так по війні німецько французській, коли в десять літ обчислювано людність в одній і другій державі, то розмірно далеко більший приріст Німців приписувано не чому іншому, як тільки ліпшим відносинам моральним Німеччини. Розпуста і так званий *Zwei Kindersystem* вилюдноють сей богатий і цвітучий край — Францію.

У нас, переважно по селах і то по селах богатших, що мають добру землю, причиною неморальности єсть п'яньство. І не диво, бо майже що село подибуємо горальню, що продукує отрую для многих людий. Так особливо в сокальськїм повіті бачимо майже що село сторчачий комин тих галицьких фабрик — горалень. А в кождім селі знайдемо коли вже не кілька, то бодай одну корчму. Що діє ся по таких корчмах, стане ясно тому, що хотяй раз мав нагоду бути в такім домі. Кільки вертає з корчми до дому з нарушеним здоровлем, кільки впрост з корчми іде до криміналу, о тім моглиби ми пересвідчити ся доперва тоді, колиби о кождім такім факті довідали ся. Знаю о тім, як поважне булоби се число. Тож з радостию повинні ми витати ті товариства тверезости, які завязують ся, з радостию повинні ми витати сей додатний обяв, що у нас чим раз більше села відвертають ся від горівки і від п'яньства, бо се було для нас язвою. Кільки то заможних людий пішло через ту горівку з торбами, кільки то великих господарів працювало на своїм власнім ґрунті яко наймити. Тож не дивно, що зубожілий нарід пішов за несовісними агентами, що запродали єго як невільників на обширні плянтації кави полудневої Америки, що з сел, в котрих найбільше цвило п'яньство, виходило як найбільше людий, а їх ґрунта переходили в жидівські руки.

Хотяй і як лихий вплив має корчма на нарід, то прецінь не булаби так шкідливою, як би находила ся в руках християньєких.

Бож совість, вироблена після моралі християньєкої не допускає, щоби християнин легковажив собі се, що уважає за зле і тогож легкодушно допускає ся. А колиби навіть такий і знайшов ся, що не робив би собі нічого ні з віри, ні

з етики, то таких не булоби багато, а зрештою такий чоловік не перевишпаючи образованием прочих людей, не мігби бути дуже небезпечним. Однак небезпеченство покаже ся дійсно великим, коли зважимо, що всі майже корчми з виїмком немногих, в жидівських руках. А мусимо зважити, що жида відділяє від народности, серед котрої поселив ся, не лише сама народність, але також віра, звичаї і обичаї. Тож жида, хотяй і живуть серед інших народів, однак все старають ся жити в купці, відділені від прочих. Тому закуповують ґрунта в близькості, де вже мешкають другі жида, хотяй за ті ґрунта приходить ся їм дорозше платити, як за інші. Немаючи нічого спільного з народом, серед котрого жиють, старають ся его використати, щоби зисками скріпити свій елемент і запанувати над тими, що дозволили їм мешкати побіч себе. Приходить їм се тим легше, що бистротою ума перевишпають людей других народностей. Тож можемо зауважати, що вони не всюди рівномірно поселяють ся, але там наплив їх єсть більший, де нарід більше дає використувати ся.

І так, коли наші люди ішли до Америки, в слід за ними виходили також і жида. З того видно, що жити помежи нашим народом їм дуже подобало ся. При тім не треба забувати, що жид єсть ошадний і тому навіть з малого капіталу зуміє доробити ся маєтку. Так пр. один жид розказував що отець лишив єму 50 зл. маєтку; він тоді як раз оженив ся, а мав около 22 роки. Коли дожив 60 літ, мав вже не лише власне село вартости около сто кількадесять тисяч, але більше як друге тільки готівки.

Розуміє ся саме собою, що чесним способом він не міг прийти до посідання такої суми; однак не-жид, маючи 50 зл. маєтку, стратив би їх в протягу місяця на само удержане себе і жінки так, що не булоби що вижичити на лихву. При тім на перший погляд впадає в очи се, що дивна мусить бути моральна, якою він руководив ся, а яка не спинала его допускатись кривд на других. Та в поодиноких случаях можнаби звалювати вину не на моральну, але на брак совісти у тих людей, для котрих моральний закон не істнує. Однак тяжко се припустити, коли брак совісти проявляєсь не спорадично, а громадно у якогось народа. Тоді вже видно, що ті люди черпають засади з науки, що не виробляє чесноти в чоловіці, але навіть ті добрі склонности, які чоловік одержав з природи, убиває. А що жидівська етика убиває почуте справедливости, донче права загально

людські, се річ певна. Бож після засади Тальмуда тільки жида є людьми, а гоїми звірятами. В тім дусі пише великий рабін Монахем: „Ви Ізраїльтяне є людьми, прочі народи не є людьми, бо їх душі походять від нечистого духа, а душі жидів походять з духа св. Бога.“ Поставивши таку красну (засаду, легко прийти до заключеня, що для неблизнього poshrim) т. є не жида не обовязаний жид мати жадної любови. Бо поганин, що не стане ся жидом і християнин, що зістає вірним відступникови Христови (вони уважають Ісуса відступником) є неприятелями Бога і жидів. Тож після Тальмуда не пристойть жидови оказувати милосердя для злих (т. є, для не-жидів). Так само навчає і рабін Геріон**): „Справедливому не пристойть, щоби милосердив ся над злими.“

Принявши за засаду, що тільки жид має людску душу, а прочі народи лише душу звірячу, легко їм було прийти і до інших моральних засад, властивих тільки тому народови. І так понате що до власности опирають на засаді, що Бог все, що створив, то створив для жида і колиби жидів не було, не булоби після Тальмуда жадного благословеня на землі, анї сонця, анї звїзд***), длятого також не моглиби істнувати жадні народи на землі без жидів. З того слїдує, що цілий сьвіт належить до жидів. Для того навчає раббі Альбо разом з иншими, що Бог надав жидам власть над майном і кровю всіх народів Тальмуд поясняє сю науку так, що колиби дитина Ноя (значить не-жида) украла жидови менше від шельюга, повинна бути смертю укарана, противно жидови вільно кривдити гоїма.

Раббі Асхі, оповідає Тальмуд, зобачив раз виноград і сказав до свого слуги: „іди і коли той виноград належить до гоїя, то принеси мені єго; але коли до жида, то не приноси“. І справедливо заключив Асхі, бо коли Тальмуд поставив засаду, що сьвіт належить до жида, то взяти що небудь у нежида перестає бути крадежию, яко власність жидівска, бо посїлість християн і інших народів уважає ся після засад Тальмуда яко добро опущене і тому перший жид, що те добро возьме в посїдане, єсть правдвивим єго властителем. Не один жид сказавби може, що се не єсть правдою, або може хотїйби і стояло так колись в Тальмуді,

*) Др. Rohling: Засади Тальмудизму.

***) До I Царств 18, 14.

****) Вехай до Пертат. ст. 34, стих 153, 3

то ніхто тепер того не тримає ся. На то можемо відповісти, що наука та зістає в силі не лише в теорії, але також і в практиці. В теорії, бо не так то давно еще, як рабін в Парижі мав до зібраних жидів слідуячого змісту промову*): „Жиди є вибраним народом і до них належить цілий сьвіт. Однак велика часть маєтків находить ся в руках гоїмів То треба їм відібрати, яко нашу власність. Вправді багато ми здобули. Се гроші, що вже майже виключно в наших руках. Однак ми доперва в половині дороги, бо до нас належить і панованє над сьвітом, а панувати над сьвітом так довго не можемо, як довго земля еще в чужих руках. Тож мусимо старати ся, говорив рабін, щоби і земля перейшла в наші руки, а коли то стане ся, тоді цілковито запануємо над сьвітом“. Що ті слова париского рабіна не були сказані на вітер, і що він не висказував власної думки, але що се було виражене бажанє загально жидівське, показує ся обставина, що жиди дійсно старають ся в послідних особливо часах набувати чи то на власність, чи то бодай в посіданє землю. Кождий жид, що заробить на гоїмах трохи гроша, купує зараз від хлопа хату з городом, розуміє ся за півдармо, бо перше або єму позичає на лихву, або дає горівки, а опісля, коли той вже не має з відки віддати, скаржить єго до суду, робить кошта, а потім бере на ліцитації ґрунт за дурничку.

Коли наші емігранти опускали прадідну землю, тоді жиди старали ся ту землю закупити за марні гроші, а куплену тоді лише відпродували, коли удало ся їм узискати зі спродажи майже два рази більшу суму, як самі заплатили. Коли хто задасть собі труду і перегляне шематизм перемискої єпархії з року 1901, то може там знайти 92 парохій, в котрих право патрона почиває. А мусимо замітити, що право патрона почиває там, де властителем єсть жид. В самій отже перемискій єпархії виперли жиди до року 1901 аж девятьдесять двох шляхтичів, котрі в тих селах мали право презентованя. Не згадую вже о тих селах, котрі перейшли в руки жидівські, а до котрих не було привязанє право патронату, бо ті в шематизмах не виказують ся. Але що такі села є, о тім сам знаю, хотяй звісна мені таких лиш мала часть

---

*) Ся промова випечатана дословно в католицькім дневнику, що виходить в Парижі „La Croix“, з Цьвітня або з Мая 1898 р.

Щоби ту ціль осягнути, послугують ся жиди ріжними средствами дозволеними етикою Тальмуда. Наші селяни відчувають то на власній шкірі Коли хлопчиско недоліток хоче закурити, то аби тільки мав той розум украсти перед батьком чи то яйце, чи трохи збіжа, чи що иншого, то сьміло може занести до жида арендара, а він ему вже певно виміняє чи то на тютюн, чи на келішок горівки. А не стане вже дома що красти, то вже услужний жидок прийме украдене і у чужого, хотяйби навіть і знав у кого, ба еще навіть і поучить, щоб крав осторожно, аби его не злапали. Хоче дівчина справити собі щось, щоби родичі не знали, то несе до корчми в мішочку збіже, за котре певно будуть гроші. Так під оком і проводом корчмаря учать ся люди красти, пиячити, говорити неправду, то є того, що наша моральна якраз забороняє. А такий малий мусить ся научити говорити неправду, бо коли его зловлять що курить і запитають ся, звідки взяв на тютюн, то не маючи відваги признати ся до злого поступку, мусить викручувати ся.

Дальше, жиди не роблять тяжших робіт майже ніколи, а в суботи і сьвята навіть і найлекших. А тут треба сьвічку засьвітити, ліхтарики вичистити, в печи запалити. До тих робіт отже уживають християнських рук. Тож не раз видно або бідака, або якого пяницю, як вислугує ся жидам. Та коби то було лише в їх сьвята. Однак лучає ся часом, що наші і жидівські сьвята зійдуть ся в однім дни. Тоді річ природна, жид сьвяткує, але християнин за марну заплачу і хату замете і посидить за шинквасом та продасть горівки. І тут жид знов причиною, що християнин ломить приказ божий і церковний, що не шанує сьвята, що ділає протнв совісти і против засад моральної. А прецінь, коли вже хто і хоче горівки, то мігби собі взяти перед сьвятами, а не в часі сьвят. Так щож коли жидови его етика дозволяє спровадити християнина на дорогу неморальности. Колиж сьвященик важить ся против того виступити, щоби християнин не понижав ся і не служив жидови, а ще в так велике сьвято як приміром Великдень, тоді жид, коли ему удасть ся таки дістати якого християнина до шинкованя, то кпить собі з наказу сьвященика, а коли люди послухають сьвященика і ніхто не сидить в корчмі і не продає, тоді жид старає ся всіми способами підкопати повагу сьвященика в очах народа і в сей спосіб поріжнити пароха з його парохіанами.

Знає також кожний, як то тяжко утримати доброго слугу, коли в близькості єсть жид. Бо тоді господар замість засипляти спокійно, непокоїть ся, чи там коні єще в стайні, чи збіжа не бракло, чи парубок не забув на свій обв'язок і не пішов до корчми. Так з ласки жидів деморалізують ся самі господарі, деморалізують ся їх діти, деморалізують ся служачі. (Далі буде).

Ювілей британського і заграничного біблійного товариства.

Початок всім біблійним товариствам дала Англія. Протестанти уважають біблію яко одинокє жерело божого обявленя і звідси стремліє, ту біблію якнайбільше розповсюднювати. Перше біблійне товариство повстало в Англії в р. 1698; при кінці 18-го столітя таких товариств було вже 7. За Англією пішла Німеччина, де заложено перше біблійне товариство в р. 1712. Зараз в перших роках свого єствования від 1712 до 1720 розпродало се товариство 100.000 нових завітів і 40.000 біблій,

Але над всі єї товариства відзначає ся британське і заграничне біблійне товариство, заложене дня 7. марта 1804 р. Батьком сего товариства є вандрівний проповідник Тома Charles з Баля в Валії. Відчуваючи некую потребу біблїї в валійскім перекладї, удав ся він в р. 1802 до Лондону і тут пропагував гадку заложєня товариства, яке милоби постарати ся о валійскі біблїї.

Сею гадкою переймив ся також проповідник баптистів Йосиф Hugues з Battersea. Але Hugues не хотїв такого товариства ограничати лише на Валію; він бажав заснувати біблійне товариство для цілого сьвіта. Почали ся приготованя до здійсненя сеї ідеї; справу обговорювано, розбирано на ріжних зібранях і водано поклик до народа.

В кінці скликано д. 7. марта 1804 р. збори до Лондону. — В зборах взяло участь близько триста осіб ріжних конфесій, лютеранів, реформатів, методистів, баптистів та квакерів. На сих зборах оснoвано британське і заграничне біблійне товариство „для розширеня сьвятого Письма без уваг і пояснєнь в британській державі в авторизованім перекладї; товариство має також ширити свій вплив на инші християнські, поганьські і магомеданьскі краї.

Товариством завідував комітет зложений з 35 людей, між якими муєло бути статутарно 15 членів англїканської державноу церкви.

Сей комітет розпочав свою роботу оснoвуванєм біблійних товариств, які своїми вкладками і складками мали уможливити бідним набуванє біблїї. Рівночасно перекладано біблію або єї части на рі-

жні мови світа і по можливо найнижшій ціні розширювано по цілій земській кулі. Початок зроблено виданем нової валійської біблїї і доси, в тїм однім краю, продало товариство 1,196.400 примірників повної біблїї.

Заразом з самого таки початку розширило товариство свою діяльність і на заграницю. Висланці англійського товариства переходили цілу Европу і засновували, або давали понуку до заснованя біблїйних товариств. Небавом повстали такі товариства в Швайцарїї, Баварїї, Австрїї, Франції, Бельгїї, Голандїї, Швеції і Норвегїї. Російське біблїйне товариство видало протягом 13 лїт, до свого розвязаня Миколою I., 861 000 примірників біблїї в близько 20 мовах і нарічах. Також в Азїї повстали в тїм часї численні біблїйні товариства, а відтак в Африці, Америці і Австралїї. Майже всі заграничні товариства є філіями англійського, а навіть самостійні стоять з ним в тїсних зносинах.

До р. 1827 видавало товариство біблїю без так званих второканонїчних книг, але подекуди також і з тими книгами. З сеї причини повстав спір („апокрифїчний спір“), що закїнчив ся (р. 1827) цілковитим виключенем з біблїї товариства книг апокрифїчних і відмовою всякої підмоги тим товариствам, які не піддали би ся сему рїшеню.

Яка сила біблїї розходить ся рік-річно по цілїм світі, бачимо хочби з сего, що в р. 1902/03 розпродано 5,943.775 примірників св. Письма, повного або поодиноких его частий. З сего припадає на Нїмеччину і Швайцарїю 464.900, на Хїни 872.000. Від свого заложєня продало товариство 180 982.740 примірників біблїї, яких наклад коштував около 316 мїлїонів корон.

Перекладу біблїї довершено на більше як 350 мовах і нарічах; крім того видано біблїї для слїпих в 30 рїжних мовах. Приходить товариства виносили в р. 1902 около 5,800.000 корон, а видатки близько 5,900 000 корон, так що недобір около 100.000 корон мусїли покрити з резервового фонду.

Мусимо признати, що орґанїзація, розвій та зверхний успїх британського і заграничного товариства заслуговують на узнанє і подив. Але крім зверхного розширеня біблїї, щож воно иншого доброго зробило? Чи може піднесло повагу св. Письма, або зглубило віру? Сеж повинно бути его найголовнїйшою метою.

В дїйсности бачимо, що воно як-раз в тих краях, де передо-всїм розвинуло свою діяльність, крім зверхних успїхів, нічого иншого не осягнуло. І тому без жадного значїня кїнцевї слова подїбного огляду діяльности сего товариства в „Л. Н. Вістнику“ (ст. 28): „Отсе деакї важнїйші данї про діяльність того товариства, одного з найхарактернїйших витворів „безбожного XIX віка“. Купованє і читанє св. Письма єще не свїдчить про побожність або непобожність чоловіка.

Причина сего тїльки зверхного успїху біблїйного товариства лежить в характерї самого товариства.

Св. Письмо єсть в многих мїсцях незрозумїле і неясне і тому не надає ся на популярну книжку для жидів, христїян, поган і магомедан, як сего бажає собі льондонське товариство. І з като-

лицького боку старають ся новішими часами розширювати якнайбільше св. Письмо, але роблять се розважно. Коли біблія має бути для читачів спасенною книжкою, мусить бути заосмотрена поясненнями темних і тяжких місць. Инакше приносить таке читане не хосен, а велику шкоду для душі.

А на се як раз товариство не зважає. Самі протестанти так в Англії, як і на континенті, підносять се як слабу сторону біблійного товариства. Передовсім вказують на те, що не посідане, але розуміне біблії, се головна річ; а до розуміня не доходимо читанем, лише устним научанем або поясненнями. Богато єсть також такого в св. Письмі, чого простому народови не конечно знати, що через зле розуміне може бути для него навіть шкідливим. А як знова мають зрозуміти св. Письмо дикі, нецивілізовані народи? Деякі трудвійші місця навіть не дадуть ся перекласти на їх мову.

Отсе головніші заміти роблені біблійному товариству з боку протестантських кругів по причині мізерних овочів масового розширення біблії, по причині надужитя, якого допускають ся погани з дарованими їм бібліями та профанації, на яку виставляє ся біблію через поступоване самого товариства.

З католицького боку мусить ся зробити біблійному товариству ще й сей закид, що воно в своїх бібліях пропускає второканонічні книги, які після науки Церкви мають такий самий авторитет, що й книги первоканонічні. Надто переклади сего товариства носять на собі цілком протестантське знамя. Дуже часто можна в них стрімити ся з поглядами і поняттями, що противлять ся католицькій науці. В кінци в діяльності біблійного товариства лежить еще й та велика небезпека, що через те також і між католиками може розширити ся і прийняти ся протестантська наука о біблії, як одним жерелі божого обявленя.

Через те нераз осуджували папи біблійні товариства, заказували брати в них участь і уживати виданих ними біблій. Після новішого розпорядження виданого папою Львом XIII в конституції *Officiorum ac munerum*, не вільно уживати оригінальних текстів виданих акатоликами, і старих католицьких перекладів, хоч би були навіть нефалшовані і нескорочені; так само не вільно уживати всяких інших перекладів св. Письма, чи то в латинській мові, чи в якій иншій мертвій мові, або і живій мові, зладжених акатоликами, а спеціяльно виданих біблійним товариством. Натомість вільно уживати всіх сих видань тим, що віддають ся студиям теологічним або біблійним і то як ученим, так і студиючим.

Заки вийшла церковна заборона, то й деякі католиці священники стояли в зносинах з англійським біблійним товариством і ширили при его помочи св. Письмо поміж католицьким населенєм. Такими були Вітман з Регенсбурга, Госнер з Монахії а передовсім Ес (*Ess*), католицький священник і професор теології в Марбургу. Сей послідний був від заложена англійського товариства до 1827 р. его кореспондентом і агентом для католицької Німеччини. Его Новий Завіт розійшов ся до року 1827 в 460.000 примірниках. Симпати-

чно відносив ся і спомагав біблійне товариство також генеральний вікарій з Констанції барон Весенберг.

Що-йно рік 1827., то значить рік закінчення „апокрифічного спору“ відтягнув від біблійного товариства всіх чесних католиків.

НАУКА

на 2 неділю по Сош. (Пресв. Евхаристії).

„Хлібъ, єгоже азъ дамъ,
плоть моя єсть, юже азъ дамъ
за животь міра“.

(Іван 6.)

Коли я нині — любі бр. і сест. — маю голосити науку о найсвятійшій Евхаристії, то мушу признати ся, що лякаю ся, аби за слабо не представити вам достоїнства і святости сеї найчудеснійшої і найкрасшої „Тайни любви“. — Як небудь вияжу ся в сій трудній для кожного проповідника науці, то вже наперед мушу зробити вас уважними, що Ісус Христос, установляючи сю пречудну і пресвяту Тайну, дав доказ безграничної вітцівскої любви до своїх дітий. Знаючи, що зближає ся пора розлуки, що надходить хвиля в котрій буде мусів вертати назад до свого Вітця небесного, не хотів Спаситель оставити свою громаду без опіки і птіхи, і в своїй божій премудрости винайшов такий спосіб, що засідаючи в хвалі поруч Вітця небесного, мешкає рівночасно і межи нами.

Хоче божественний Спаситель, аби кождий християнин, чи то в радости, чи в смутку, чи в щастю, чи в недоли, міг кождої хвилі відшукати свого Пана і на поміч візвати. Благо тому чоловікови що серцем потрафить відчутти велику любов Ісуса в найсв. Евхаристії, а розумом поняти вагу того добродійства. Бо і справді, непонятне се добродійство! Ісус єсть між нами, єсть живий тілом і душею, єсть на кождий твій зазив, єсть днем і ночиюготовий на твої услуги.

На мою гадку, найлучше і найкрасше буде можна нинішний празник звеличити, коли описуючи святість найсв. Евхаристії, представлю вам тую безмежну любов Ісуса до християнського рода, яка в тій тайні пробиває ся. А коли ви — мої любі — уважно і охочо будете за мною розсуджати тую таїнственну любов, то маю певну надію, що в ваших серцях розжарить ся пламенна любов до Ісуса в найсв. Евхаристії утаєного, бо се прецінь річ природна і звичайна, аби за любов відплачуватись любовю.

I.

Передовсім треба вам — милі христ. — знати, що Тайну Евхаристії установив сам Ісус Хр. в вечер перед своїми страстями,

на послідній вечері. Був то четвер. Всі Апостоли засіли до стола, аби спожити пасхального ягнця. Засів по середині і Спаситель. Відтак умивши Апостолам ноги, взяв хліб до рук, поблагословив єго і сказав: Прийміть і їдьте „сіє єсть тѣло мое“; рівнож взяв чашу з вином, поблагословив і вирик над нею слова: „сія єсть кровь моя новаго завѣта“. Обоє дав своїм Апостолам спожити і наказав то саме ділати на Єго пам'ятку: „Сіє творите вѣ мое воспоминаніє.“

Словами: сіє єсть тѣло мое“, „сія єсть кровь моя“, перетворив Христос хліб в найсвятіше Тіло своє, а вино в найсвятішу Кров свою, але так, що зверхний вигляд, смак і запах хліба та вина зістали незмінені. А приказом: „сіє творите вѣ мое воспоминаніє“, дав Ісус Хр. своїм Апостолам і їх наслідникам власть, робити то само, що Він зробив, то значить перетворювати хліб в Єго найсвятіше Тіло, а вино в Єго найсвятішу Кров.

Скажіть мені — любі хр. — що би вашому серцю діялось, як би ви так тут перед собою зобачили Христа тілом і душею; а прецінь в Тайні Евхаристії маєте правдивого Ісуса, правдивого Бога і правдивого чоловіка тілом і душею. А ти, християнине, навіть на хвилику не повинен сумнівати ся, бо коли Христу не було трудно в Кані Галилейській перемінити воду в вино, то Єму зарівно не єсть трудно перемінити вино в свою кров. Наконєць, коли в чоловіці, способом природним, хліб і вино при споживаню переходять в тіло і кров людську, то тим скорше чудесним способом стає ся, що хліб в тіло, а вино в кров Ісуса перетворюють ся. А вже найкрасшим доказом присутности Ісуса Христа в найсв. Тайні Евхаристії є слова, котрими Ісус приобіцяв туу Тайну: „Азъ єсьмь хлѣбъ животный, да аще кто отъ него яєть, живъ будєть во вѣки. И хлѣбъ, єгоже азъ дамъ, плоть моя єсть, юже азъ дамъ за животь міра“. — Я є хліб живий, що зійшов з неба, і хто їєть сей хліб, буде жити по віки. І хліб, який я дам, є мое Тіло, котре я дам за жите сьвіта“. На щож би св. Павло упоминав Коринтян, щоби в стані гріха не приступали до св. Причастія, коли би то не був правдивий Ісус тілом і кровю. „Ядый бо и пійя недостойнѣ, судъ себѣ яєть и пїєть...“ Яким правом міг би грозити божим судом тому, хто прийме недостойно св. Причастіє, коли би се був лише простий хліб?

Впрочім тут виключене єсть всяке мудрованє, бо або вірити в Ісуса, правдивого Бога а тим самим і в Єго науку, — або відкинути цілу релігію і науку Церкви. Се друге противить ся людському розумови, отже не остає ся ничиншого, як повторити слова св. Кирила Єрусалимського: Кріпкою вірою перенятий, утверди твое серце, що хліб, котрий здає ся бути хлібом, не єсть хлібом, лише тілом Христа“. — Ми мусимо наш розум підчинити вірі, бо в протинім разі сповнять ся на нас слова св. євангелиста Марка, що: „иже не имєть вѣры, осуждєнь будєть.“ — А щоби туу віру в присутність Ісуса в Тайні Евхаристії ще більше укріпити в ваших серцях, то розкажу вам случай, котрий я вчитав в одній книжці.

Було то в місті Больсен. Один євященик відчитував Службу Божу і як прийшов на те місце, де має ся говорити форму освя-

чення, повстав в його душі сумнів що до переміни хліба в тіло... і не був певний, чи справді по тих словах хліб і вино переміняють ся в Тіло і Кров Господню. В хвили його сумніву, цілий агнець обагрив ся кровю і так много видав зі себе крові, що цілий илтон був покровавлений, діскос і обрус. Сейчас донесли о тім чуді до Сьвятійшого Вітця, а на розказ Папи Римского принесли итон до міста Орвієто і умістили в церкві.

Тим чудом хотів Христос скріпити віру в серцю свого слуги, а усім людям дати до пізнаня, що належить кріпко вірити в присутність Бога в найсвятійшій Евхаристії.

II.

Не треба вам — мої любі — повторяти, що всі Тайни, як їх єсть сім, є вимовним доказом божого милосердя над грішним родом. Св. Хрещенє вириває нас з під власти диявола і отвирас нам вступ до неба; Тайна Покаяня освободжає нас від невольної кари, яку ми гріхами на себе стягнули; св. Миропомазанє уділяє нам дари св. Духа, — розум, аби ми могли розізнати добре від злого, кріпость, аби могли усувати перепони, котрі завалюють нам путь до неба; в Маслосвятію скріпляє в нас Бог віру в подужанє і заохоту переносити дочасні болі та долегливости; в Сьвященстві переносить божу силу на сьвященника і піддає ся під власть чоловіка, бо на слово свого слуги сходить з неба на престол; в Супружестві обдаровує ласкою спільне пожитє і подає поміч в вихованю нового покоління — але в Тайні найсв. Евхаристії оказує ся вже не милосердіє, але безгранична любов Спасителя до своїх дітей.

Через тую Тайну бажає Христос, аби Єго тіло і душа були в кожній стороні сьвіта, аби кожний, хто лише захоче, міг Єго скоро знайти. Чи то дивною чи ночью, чи в смутку чи в слабости, то Христос чекає, аби тебе потішити, аби тебе зі слабости піднести. Яке то велике чоловіколюбє оказує Христос тою Тайною; замешкує межи нами, яко наш Отець, наша розрада, наше щастє. Справедливо можемо сказати, що ми є щасливіші від тих, що жили за часів Ісуса; бо вони муіли цілими годинами вандрувати, муіли за Ісусом допитувати ся, нераз може милями блукати, аби Єго побачити, а ми маємо Христа так близенько, між собою, в кожній церкві і не боїмо ся Єго стратити, бо Він нас не покине до кінця сьвіта.

Подумайте самі, як то дуже полюбив нас Христос, коли собі аж обитель між нами вибрав, аби бути все зі своїми дітьми і ніколи від них не розлучати ся. Як сказано, то Христос ужив до тої великої Тайни хліба — а хліб єсть кормом кожного чоловіка, так бідного, як і богатого, так слабого, як і здорового. А гадаєте, що се стало ся без причини? Ні братя! Тим способом хотів Христос показати, що сей небесний, ангельский корм установив для всіх без різниці — і тут знов показує ся, як не мож лучше, тая безмежна любов до цілого рода людского. То не манною кормить Мойсей Ізраїля, ні — то Христос живить свої діти тілом своїм і кровю. Чи можеш, християнине, вимислити більшу любов від тої, як хто за

своїх друзів тіло і кров жертвує? Дякого то — мої любі — щоби бодай в части за любов любовю відплатитись, Церков св. запровадила ріжні брацтва, котрі поставили собі за ціль віддавати честь і покля Ісусу в найсв. Евхаристії утаєному. Крім того, щоби побудити вірних до горячійшої молитви і любови, дозволяє на виставлене Найсв. Тайн, а Папа Урбан IV. в р. 1264 установив торжество і всенародний обхід Божого Тіла, котру то памятку ми як раз зині святкуємо. По улицях міст, а по селах біля церкви, ставляють чотири престоли, священник при відголосі дзвонів і побожних пісень виходить з церкви з Найсвятійшими дарами, на кождім з престолів ставляє монстранцію, читає Євангелиє, благословить людей, а всі вірні, що беруть участь в поході Божого Тіла, одержують 200 днів відпусту.

Красна то і торжественна хвиля, бо переймає серце кожного християнина горячою любовию до свого Спасителя. Нехай-жеж нинішній празник оставить ся на довго в вашій памяти, нехай ласка Христова, як тая животворна роса, відсвіжить серця ваші, а найсвятійша Тайна Евхаристії нехай буде благословена і препрославлена нині і присно і во віки віков — Аминь.

о. М. Кінап.

НАУКА на Неділю всіх Святих.

Метою кожного християнина єсть стреміти до святости і туземними заслугами добити ся до вічної щасливости. Та щоби ми могли в будучім житю любовати ся огляданєм Бога, то ціле наше земске жите мусить бути праведне, святє; бо християнином зватись, а в грісі жити, се противорічить божій науці.

Не одному з вас — люб. бр. і сестри — може видавати ся, що набути святість, се переходить сили чоловіка — але по правді так не єсть. Найлучшим свідощтвом єсть велике число божих угонників, котрі походили з ріжного стану і так само, як ми нині, були виставлені на всілякі покуси, мусіли поборювати всілякі перешкоди, а мимо того осягнули свою ціль і стали святими. Могли наші предки, наші братя і сестри, наслідити вічну щасливість в небі, то дякого ми малиби бути гіршими і запронастити царство, до котрого виключно ми призначені? — Щоби заохотити вас до святости туземного жита, хочу в нинішній науці вказати:

1) в чім полягає святість?

2) і що кождий християнин може святість жита осягнути, може стати ся святим.

I.

Більша часть людей зовсім фалшиво понимає святість, бо думає, що аби стати святим, аби осягнути небо, то треба виконувати якісь надзвичайні діла. Одні є тої гадки, що треба умертвляти тіло строгими постами, а може і бичованєм, другі гадають,

що конче треба покинути сьвіт, усунути ся від гамору і удати ся на пустиню, аби там день і ніч в голоді та холоді на молитві перебувати, і так різні різно думають.

Не трудно поняти, що такі погляди неправдиві; бо умертвляеня, се безпечно добрі діла і тою дорогою поступали многі наші предки тай осягнули щасливість вічну, але від нас Господь сего не вимагає. Наша релігія учить, що не всі сьвяті були творцями великих діл, много стало сьвятими, хотай ані чудес не творили, ані не пророкували. Чи Преч. Діва творила чуда, або св. Іван Хреститель, або св. Іосиф? А прецінь се великі угодники божі, що на рівні з чудотворцями, пустинниками і мучениками розкошують в небеснім царстві.

Як бачите, то сьвятість не стоїть на тім, аби творити великі діла, але противно, треба держати ся божих заповідій і ревно та совістно повнити обовязки стану, в яким боже провидіне нас поставило. Коли св. Івана питали ся, що мають творити, аби приготувити ся гідно на покуту, то св. Предтеча відповів: Виповняйте те, що вам приказано! Кождий отже може добити ся сьвятости, чи се буде хлібороб, чи ремісник, чи урядник, чи цар на престолі, чи жебрак нужденний, — аби лише не ділав против божого закона. Кождий чесний стан є від Бога, а Господь не дивить ся на то, чи стан котрий є славний, чи неславний, але чия душа служить Богу в своїм стані. Дятого в кождім стані має Господь своїх сьвятих. Ось вам примір, що і слуга, рільник, добив ся (своїм способом) до сьвятости.

У одного пана став слугою Ізидор. Не мав він своєї батьківщини, так як і нині багато молодців та дівчат не має ні поля, ні ґрунту, ні своєї хати. Але то убожество зовсім не смутило Іздора, бо він знав, що Бог для всіх ласкавий, більше має, як роздав і знав також, що убогому лекше спасти душу, як багатому. Той его пан визначив ему кавалок рілі під управу. Товаришам Іздора здавало ся, що він много часу тратить на молитви і оскаржили его перед паном, будьто Ізидор занедбує господарку. Візваний перед хлібодавця так каже: Ласкавий пане; мої родичі учили мене від маленькості працювати і молити ся, і я поступаю так, як мене научили; а ви, пане, не гнівайте ся, зачекайте ласкаво до кінця жнив, а як моя праця принесе вам менше пожитку, чим праця інших слуг, то я обовязую ся винадгородити страту. Пан згодив ся, а Ізидор відійшов до свого занятя. Але розцікавлений пан хотів сам перекопати ся о пильности свого слуги. Раненько виходить на поле і бачить, що Ізидор з жінкою пішов до церкви на Службу Божу. Іде близше до рілі і бачить виразно, що двох молодців, прекрасної вроди, орало двома парами волів рілю Ізидорови призначену. Скоренько спішить, аби ліпше приглянутись незнакомим молодцям, а тимчасом оба молодці зникли, а на їх місці стоїть при плузі Ізидор і оре свою ниву. Зрозумів пан, що се було чудо і від того часу вже ніколи не слухав скарг на Іздора. Прийшли жнива, а праця Іздора принесла подвійну користь. Крім того Ізидор мав дуже милосердне серце, з убогим бувби поділив ся послідним кусником хліба, навіть для худобини оказував милість. Так посеред

праці і молитви дожив Ізудор шістьдесятого року і в р. 1130 переніс ся до вічної щасливости.

Бачите — мої дорогі — убогий і неучений слуга Ізидор зістав великим св'ятим ддятого, що умів лучити працю з молитвою, умів годити обовязки свого звання з божими заповідями. І ви — братя — ви сестри, ділайте так, як св. Ізидор ділав, а певно будете належати не лише до числа званих, але станете ся вибраними д'їтьми божими, станете св'ятими. Бо що значить св'ятий в очах Церкви? Св'ятий т. є. чоловік „бояйся Господа“, чоловік, що Бога любить, Богу вірно служить, Ёго св. воли покоряєсь, свого серця в маєтку не затоплює, а добро зарівно як і зло, приймає з упованем на Господа, без наріканя, подібно многострадальному Йову — зі словами: Бог дав, Бог взяв, нехай імя Ёго буде благословене.

Зі сказаного виходить чиста правда, що св'ятість полягає в тім, аби обовязки свого стану щиро виповняти і все, що ділаємо, ділати на хвалу божу, одним словом, з Богом зачинати і з Богом кінчити.

II.

В першій часті нинішньої науки виказав я вам — люб. бр. і сестри, що аби стати ся св'ятим, то не треба ані монахом бути, ані на пустиню іти, а вистарчає обовязки свого звання лучити з божим законом. Тепер же винадає згадати і про се, що стремлене до св'ятости єсть переплітане ріжними перешкодами, а св'яті угодники божи муєли ті перешкоди поборювати і усувати. Та хотяй люди змінили ся, то св'їт став ся і до нині той самий, а в слід за тим ті самі перешкоди на дорозі праведного житя і нині муєть кождий з нас поборювати. І якіж се перешкоди?

- 1) Перешкоди зі сторони св'їта;
- 2) Перешкоди станові і
- 3) Перешкоди внутрішні, так сказати-б особисті, людські.

Що до перешкод зі сторони св'їта, то вони, як були перед тисяч літами, такі самі і до нині лишили ся. Св'їт все був ворогом побожности і праведного житя.

По всі часи праведники муєли терпіти нас'мішки від св'їта, бо св'їт тягнув і тягне за змисловими, тілесними розкошами, а чешнотою помічує; тим то не диво, що більша часть св'ятих угодників божих муєла покидати св'їт, а укривати ся по пустинях, аби там на самоті, далеко від св'їтового гамору, від зісутья, вправляти ся в св'ятости. Пустиня, ліси, монастирі, отсе були улюблені місця — закутки св. пустиножителя Павла, св. Антонія, св. Симеона, св. Марії Єгипетської.

Ті самі св'їтові перешкоди муємо і ми нині поконувати і не треба нам зважати, що св'їт скаже, чи св'їт похвалить наше жите побжне, для нас буде найбільшою заплаотою, коли Господь прийме нашу працю над душею, коли небо прийме нашу жертву.

Тай станові перешкоди не були менші від теперішних наших. Не один з св'ятих угодників муєв годити обовязки свого стану з обовязками зглядом Бога, а прецінь і на се знайшов ся спосіб. Чиж може не стояла їм на перешкодї журба і старунок о виховане

дїтий, чиж і вони, подібно нам, не мусїли дбати о прокормлене і заосмотрене цілої вїмі? Кільки то з них мусїмо в потї чола працювати на кусник щоденного хлїба, а мимо того не забували і на душу, тай свѣтостію жита добили ся вїчної щасливости.

Кождий, кождїсенський стан має своїх свѣятих і ті свѣятї після висказу св. Павла — будуть на страшнїм судї судиями рода людского і вїхто не буде мїг вимовити ся, що в его тяжкїм станї не можливо було осягнути свѣтости.

Колиж перейдемо до внутрїшних перешкод, (до перешкод з нас самих), то знова побачимо, що свѣятї угодники мали їх не менше від нас. Те само тїло, ті самї покуси і плотскї примани, рїжні уломности, рїжні привички, все то переслїдувало їх, як нинї нас переслїдує. І вони мусїли вести борбу зі своїм тїлом: і їм справа спасеня видавала ся трудною, бо свѣятї свѣтими на свѣт не приходили і многї з них зле зачинали і довго в грїхах жили, як примїром: цар Давид, св. Августин, св. Магдалина. Ах братя! Кільки то єсть в небї свѣятих, котрї в початках свого жита мали о много менше божїої ласки, як ми нинї маємо? Дятого — милї християни — в гору серця, щаро берїм ся до працї над спасенем, бо стати свѣтими можна не лише невинностію та непорочним житем, але і покутою. Дячого ми маємо зрїкати ся свѣтости, до котрої боже провидїне нас призначило? Абож свѣятї угодники не були так само смертнї, як і ми нинї? Чиж вони не були виставленї на такі самї покуси, як кождий з нас? Прецїнь маємо ті самї помічнї средства, ту саму ласку божу, ті самї тайни. Берїм собі працю наших св. предкїв за взїр, ставмо собі їх ревнїсть і запал до св. справи все перед очі і кажїм собі: хочу бути праведним, свѣтими, і мушу ним бути; я зле зачав, але добре маю скінчити, бо инакше не побачу ся з тими братами і сестрами, котрї нинї носять імя „свѣятих — божих“. Амінь.

о. М. Кінаш.

Причинок до „сїчової“ дискусїї.

З приводу закидів одного свѣщеника на „Сїчи“ в часописи „Дїло“ вивязала ся на сю тему досить інтересна дискусия по наших дневниках.

О. В. Барановский, відповідаючи на поклик „Дїла“ — „Закладайте пожарничї сторожі“ — підносить, що свѣщеникам годї братись до сего дїла, бо їм самим не можна до „Сїчи“ належати. Статут виразно зазначає, що до сего товариства можуть належати тїльки особи свѣтскї. Через те „Сїчи“ стали партийними. І дійсно, як запевняє о. Барановский, „Сїчи“ на Покутю се осередки радикалізму і антипопівскої агїтації, тому треба свѣщеникам закладати „Соколи“.

На се зазначує „Діло“, що годі мішати інституцію з особою, у с'їм разі з особою Дра Трильовського, від якого має виходити вся та антипопівська геца. Статут форований п. Трильовским є лише проєктом, можна єго отже змінити і допустити до товариства всіх людей доброї волі, отже і сьвящеників. Вкінци „Січи“ є організацією в принципі гімнастичною і пожарничою, а в найширшій того слова значіню національною і з партійною політикою не має і не повинна мати нічого спільного. „Нехай люди лоброї волі, сьвященики і інші сьвідомі патриоти приступають до тих товариств, нехай ведуть там провід, нехай в самім осередку своєю працею і перевазівєю убивають всякі покутні агітації, що мають на меті кириню і розбите, а тоді товариства ті стануть тим, чим повинні, організаціями чисто культурними і національними і перестануть бути, там де є, орудием для інтриг амбітних або божевільних одиниць“. — Будь що будь національний інтерес вимагає, щоби закладано лише „Січи“, або в противнім разі, щоби бодай „Січи“ якнайскорше получили ся з „Соколами“.

Таку саму майже раду подає і „Руслан“, з тою увагою, щоби закладати тільки „Січи“, але не Трильовського, а „Січи“ сокільські. „Сама назва „Січи“ — пише „Руслан“ — як і єї внутрішній устрій, назви старшин, відзнаки і т. д. звязані тісно з нашою історичною минувшиною, овіяні поезією давнини, лицарскости, заступають ідею народної свободи і посьвятити за неї...“ тому небезпечно і безуспішно вигравати проти них „Соколи“.

На повисшу статью, „Діла“, в якій за свою „каригідну і божевільну“ кириню мусів вислухати Др. Тр. не одно гірке слово правди, надіслав він редакції свою відповідь. У ній збиває він всі закиди вимірені проти него і заперечує, неначе би він уживав „Січий“ до антипопівської геци. „Противно — каже він — многі „Січи“ і їх члени живуть зі своїми сьвящениками на дуже добрій стопі... і то всюди тамки, де сьвященик має досить личного такту і патріотичного почуття, щоби лишити селянам досить свободи для самостійного розвою. Многі є „Січи“ і то навіть такі, що стоять під моїм безпосереднім впливом, беруть також громадну участь у ріжних релігійних торжествах... Уступ статута січового, після котрого тільки сьвітским людям мож до „Січи“ належати, ухвалено на нараді з селянами, котрі радіби бути як найбільше

самостійні в такій організації. Що се дійсно причинило ся до успішного розвою „Січий“, признають навіть декотрі сьвященники; не треба чейже до „Січи“ належати, щоби її помагати і мати на неї певний вплив“.

Отсю „січову“ дискусію по наших дневневниках перервала страшна „різня“ гуцулами поляків і жидів в косівських і жабівських сторонах. Доносам і телеграмам з поля революції мусіли уступити спори про „попівське питанє“, зглядно про участь сьвящеників в „Січах“.

Як би воно не було, ми все таки добачуємо якусь звязь між предметом попередньої дискусії, а пізнійшою „різнею“, „різнею“ хотяйби лише в уяві львівських брукових „редакторів“, ми все таки уважаємо ту славну революцію продовженєм попередньої дискусії, лише вже не в теорії, а в практиці, не на стовпцях „Діла“ або „Руслана“, але на бідній, до краю натягненій хлопській шкірі.

Але зачнім з початку.

Гадка закладаня „Січий“, яко гімнастично - пожарничих товариств у їх теперішній формі, се гадка дуже щаслива. І такі товариства самі собою дуже хосенні і їх „січовий вигляд“ дуже влучний та відповідний настроєви духа нашого селянства. Фактом дальше єсть, що „Січи“ впливають на нарід дуже корисно, що єго підносять, освідомляють, одним словом, „цивілізують“. Виходить отже, що „Січи“ се річ добра і обовязком сьвящеників, яко душпастирів, такі товариства попірати й закладати. Задача цивілізувати суспільности — лежить вже в природі Церкви, а тим самим і в природі післаництва Її слуг. Інтерес національний вимагає також дійсно, щоби по селах була лише одна суцільна організація січова, щоби закладано лише „Січи“ які стояли би в тісних зносинах з „інтелігентними“ „Соколами“. — Ми се признаємо разом з „Ділом“ і „Русланом“. І мусимо також ураз з ними в інтересі національнім запротестувати як найенергічнійше проти сего, щоби „Січи“ використовувати в цілях якої небудь партії. „Січи“ се організація гімнастично - пожарнича — і иншою бути не може. Всяка партійність мусить бути з них виключена. Хто робить „Січи“ партійними, той або не сьвідомий того, що робить, або прямо ворог свого народа. Виключенє якогось стану, у сім разі духовенства, від участі в „Січах“, се як раз ознакою їх партійности. Винуватим сеї

по рецепті „Діла“, божевільної роботи є лише Др. Трильовский. Викрут, що сего вимагали самі селяни, аби бути як найбільше самостійні, зраджує велику наївність і добродупність „січового гетьмана“. Чи Др. Трильовский думає, що „слава“ єго імени обмежилась тільки на Покутє? Єго масонська девіза, аби виключити духовенство від всякої народної праці, а головно від проводу в такій праці, знана всім Русинам і нічого не допоможуть єго нещирі заперечення. Запевнення, що деякі „Січи“ живуть на добрій стопі з сьвящениками, передовсім тактовними і патріотичними, виглядає на наївні кпини.

Се, що ми доси сказали, сказали за „Ділом“ і „Русланом“ лише в національнім інтересі.

Але крім інтересу національного, єсть в тій цілій справі заангажований ще й інший інтерес.

Виключенє духовенства від участі в „Січи“ се не лише виключенє певних одиниць, певного стану, се не то само, що наприклад виключенє від якоїсь організації правників, лікарів або кого там іншого. Виключити в таких випадках і з таких організацій духовенство, се значить то само, що усунути ті організації з під впливу Церкви.

Тут отже наражений також інтерес Церкви, загражена віра. Доводити сего теоретично, цілком злишно. Як виглядає справа в практиці, слідно хочби з „заперечаючої“ відповіді Дра Трильовского. Що деякі „Січи“ живуть з своїми сьвящениками на добрій стопі, се, ще раз тут кажемо, виглядає на наївні кпини. Чей кождий зрозуміє, що сьвященикам не ходить єдино о те, аби члени „Січи“ жили з ними „на добрій стопі“, аби їх, яко приватних людей поважали і любили. Правда, і се повинно бути, але недостача сего не є причиною закидів на виключенє їх з тих „Січий“. А і ся „добра стопа“, як признає сам Др. Трильовский, є тільки спорадичним проявом.

Духовенству ходить тут о щось більшого і важнійшого. Єму ходить тут о релігійність повіреного єму стада. А ся бажана „самостійність“ в устах Др. Трильовского, се якраз визволенє з під впливу Церкви, се якраз бажанє видерти народова ту релігійність.

Такі товариство терпіти в своїх парохіях не може жаден сьвященик.

Рада „Діла“, аби змінити статут і приймати до товариства всіх людей доброї волі, ся рада нідочого. Тут треба радикальної зміни в тім напрямі, а не вичеркування в деяких, поодиноких селах дотичного уступу. Ми ще раз повторяємо, що духовенству не ходить о себе, як приватних людей, а ходить єму тут о добро душ своїх вірних; треба отже не зміни слів в статутах поодиноких „Січий“ а зміни їх духа, зміни їх цілого напрямку, ворожого Церкві і то зміни загальної, в цілій тій організації, почавши від її центрального, як є такий, заряду.

Доки се не наступить, жаден св'ященик не повинен попірати а навіть допустити до основаня, так званих „Січий“ Трильовського, не повинен не мішати інституції з особою, бо в с'ім випадку та особа єсть доси духом тої інституції. А зарадити лихови легко, закладаючи, як каже „Руслан“ сокільські „Січи“. Поки що, иншого і ліпшого способу на те нема. Так само треба поступати з основаними вже „Січами“, значить, треба старати ся, щоби вони змінили статут і стались сокільськими.

Колиж мимо сего будуть деякі „патриоти“ форсувати „Січи“ п. Трильовського, колиж мимо сего будуть іти дальше в народній роботі слідами Дра Трильовського, то не буде виною нашого духовенства, як воно буде мусіло зірвати всяку єдність в тім згляді з певним відламом св'ітської інтелігенції і піти собі иншими дорогами.

Нашої св'ітської інтелігенції за мало, духовної знова за багато, аби її поминати, ігнорувати, ізолювати від спільної народної роботи. Порозуміне якесь, якась вирозумілість повинни бути і то в національнім інтересі бодай доти, доки ми слабі. Хто сего не розуміє, сей не щирій Русин. А з духовенством, з єго післанництвом, ще раз підносимо, числитись треба, бо воно, як кажуть, в кашу не дасть собі наплювати.

Нарешті повертаємо єще до того, що ми сказали в горі, і повторяємо, що „гуцульську“ різню уважаємо продовженєм днєвникарської дискусії на тему „Січий“. Ся „різня“, якаб вона небула, єсть найліпшим доказом, що наші „Січи“ не домагають. За самі гімнастичні і пожарничі вправи навіть наші власти нічого не сказали би. Тут инша причина сему.

Треба отже скорого і радикального лічення. В якім напрямі має бути се ліченє, ми вказали, і думаємо, що досить ясно.

Вкінці звертаємо ще увагу нашого духовенства на те, що „Січи“ ширять ся скорим темпом по цілім нашім краю. Се обяв вправді потішаючий, але тут нам не тільки тішитись. Як справа піде далі так, як доси, то „Січи“ (розуміємо „Січи“ т. зв. п. Трильовського) зрадикалізують відвернуть від Бога і Церкви*) значну часть нашого народа. Треба отже, аби духовенство по змозі цілу ту акцію взяло конечно в свої руки, або бодай удержувало її під своїм впливом. Як се зробити, скаже кождоу *pondentia pastoralis*.

Хроніка і Бібліографія.

Арештоване руского съвященника. Як кождий у нас „рух“, так і гуцульський „бунт“ закінчив ся численними арештованими „небезпечних“ людей. Жертвою такої дбалости польского ряду олад в нашім краю впав також один руский съвященник з Довгополя, о. Попель.

По кількогодиннім переслуханю казав его арештувати слідчий судия і під ескортою кількох жандармів відвезли о. Попеля, якимсь еще чудом не скованого до слідчого арешту в Коломиї.

Тут пересидів кілька днів під ключем і що-йно по великих заходах випущено его на волю. Вину о. Попеля, яка вимагала его арештованя, викаже „сумлінне і об'єктивне слідство.“

Наразі знаємо лише з донесень часописий, що его арештовано за „бунтоване“ гуцулів, бо він мав говорити, що земля, на якій живуть, належить до Русинів і що треба старати ся позбутись з неї чужинців.

Чи се „позбуване“ мало відбуватись оружно, не знати, бо на разі не відвайдено еще в домі о. Попеля складу револьверів ані динамітів. Виходилоб, що слід приарештувати всіх Русинів...

Тимчасом арештоване о. Попеля єсть фактом довершеним, фактом, який у нас, в католицкій Галичині, часто повторяєсь.

Сим чином „скріпляєсь“ католицизм між Русинами... Чи східною Галичиною малаб заволодіти масонерія?...

Польскі путники у Сьвятійшого Отця. Дня 5. мая с. р. привяв Пій Х. в великій сали, так званій географічній, польских путників в числі около 600 осіб. Між путниками були всі галицко-польскі єпископи (крім Краківського) і много даєстойників сьвітських. Ся польска подорож в Рим мала майже виключно політичний характер і була звернена проти німецкої держави. Сьвятійший Отець привяв польских путників дуже прихильно і сердечно. Се сьвідчить, що Поляки свого впливу в Ватикані ще не стратили. Відповідь знова Пія Х на польску адресу дає нам зразок, як уміють Поляки інформувати заграницю про свої відносини.

*) Не „пропрокуємо“ сего голословно, а опираємось на фактах.

Сила жидівства в державах. В Франції жида займають 49 посад префектів і підпрефектів, 19 посад в державній раді, 10 в касацийнім трибуналі, 10 посад радників в парискім суді, 11 посад в міністерстві рільництва, 21 при дирекції пошти, 30 в міністерстві просвіти. При тім мешкає в Парижі 102 банкирів, переважно жидів. В жидівських руках цілий промисл і торгівля в Альгірі. З 12 професорів права в Марсилії, одна четверта жидів. Богато і то найважвійших часописий знаходить ся в жидівських руках, як Figaro, Gaulois, Temps і ин. — В Італії всі важвійші банки враз з цілим міністерством скарбу — жидівські. Між послами значна часть жидів. — На Уграх одна трета часть землі належить до жидів і стількиж їх також між властителями більшої посілости. Між 6800 академиками у Відни є 2500 жидівських. При війску маємо 2600 жидівських офіцерів. В Берліні при апелляційнім суді між 54 адвокатами 36, а між 150 нотарями також 54 жидів. При суді першої інстанції є на 150 християн 200 жидів. Інтересно, що в Австрії жидівські властителі більшої посілости розпоряджають через своїх патронацких комісарів 60 бенефіціями.

Сказати правду, то майже цілий сьвіт думає так, як сего бажать собі жида, бож не тільки французські найбільші дневники, але майже всі великі дневники сьвітові в руках жидів. Завдяки сему займав ся цілий сьвіт такими чисто жидівськими справами — аферами, як драйфусівка і гільзнерівска комедия та як кишневські розрухи.

Вплив жидівства на суспільні справи зазначимо лише тим, що творцями соціалізму були жида Маркс і Лясаль і що цілий соціалізм. мимо своєї „науковости“, се майже чисто жидівський „гешет“.

Католицка організація в Нідерляндах. Заходами знаменитого провідника голендерських католиків, Дра А л ь б е р с а, основано сего року в Нідерляндах товариство, якого метою католицко-суспільна акция в цілім краю. Після статутів сеї нової організації має повстати в кожній дієцезії, дієцезальний комітет для католицко-суспільної акції, а в деяких громадах або парохіях навіть місцеві комітети. Рівнож мають ся закладати бібліотеки для народа, з книжками і письмами, що обговорюють питання релігійні, моральні та громадянські і маєть ся видавати короткі, популярні, дешеві брошурки, — вкінци спосібні бесідники мають виголошувати суспільно-політичні відчити. Предсідателі і секретарі дієцезіальних комітетів вибирають платного секретаря генерального. Тому, що католицка церква в Голандії має пять самостійних дієцезій, то після бажання єпископів має складати ся той звязок з пять самостійних дієцезіальних груп, які однак творять один центральний звязок під зарядем одного предсідателя і в деяких означених питаннях працюють спільно.

Міжнародний конгрес женщин відбуде ся сего року в Берліні від 12. до 18. червня. Участь в сім конгресі беруть делегатки майже цілого сьвіта. Конгрес поділений на чотири сесції, в яких з осібна обговорить ся питане суспільної діяльності женщины питане про зване женщины, єї правне положене і т. д. Дня 13. червня буде відчит про стан жіночого питання в культурних краях; дня 14. червня про жіночу платню; дня 16. червня про відносини жі-

ночого руху до політичних і конфесійних партій; дня 17. червня про виборче право жінок; дня 18. червня, як в останніх дни конгресу, про основу і ціль жіночого руху. Відчити будуть голошені в мовах німецькій, французській і англійській.

Соціал-демократичні конгреса. Інтернаціональне соціал-демократичне бюро в Брюсселі скликає соціал-демократичні товариства і робітничі організації всіх країв на інтернаціональний конгрес, який має в-ідбути ся від 14 до 20 серпня с. р. в Амстердамі. Конгрес мав відбути ся ще того року, але відročено єго на один рік зі згляду на вибори до райхстагу в Німеччині. Дневний порядок конгресу обіймає 17 точок. Між иншим мають там радити над інтернаціональними правилами соціалістичної політики, над політикою кольтоніяльною, над генеральним стрейком, над забезпеченєм робітників, над осмогодинним днем праці, над безробітєм і т. д. — В часі Великодних свят були соціал-демократичні конгреса в Швайцарії, Англії, в Віртембергії та Саксонії. — Слід занотувати, що німецький орган соціалістів „Vorwärts“, з нагоди згаданого конгресу в Англії, каже, що: в тім політично і промислово найбільше розвиненім краю нема правдивого соціалістичного руху робітничого“.

По чий стороні правда? В часі Ватиканського собору р. 1870. уладжено в Диоклецианських термах виставу всіляких церковних предметів, що відзначали ся чи-то прехорошим артизмом, чи великою старинністю. Були тут переважно заступлені італійські та французські церкви.

Сю виставу посітив тодішний папа Пій IX. в супроводі многих єпископів і кардиналів, що брали участь в соборових нарадах. Один з монсіньорів безустанно славословив західну католицьку церкву, кажучи, що лише, в її області находять ся так хороші артистичні твори. Се один доказ більше що західний обряд перед всхідним має першєнство — заключив він. На се відказав Святїйший Отець зі звичайним добродушним усміхом: „Sed ex oriente lux venit“. Наш монсіньор залишив дальше давати першєнство одному обрядови перед другим.

У нас в Галичині находять ся ще нині подібного сорта люди, що ставлять висше латинський обряд від всхідного. Може їх сі слова Святїйшого Отця вилічать з сего самодурства.

о. К. С.

Відношенє соціал-демократичних послів до своїх виборців. На питанє: „Чи послї в своїй політичній діяльності мають поступати після уподобаня, після особистого переконаня, чи є зависимі від своїх виборців, зглядно від своєї партії?“ — відповідає тижневник німецьких соціал-демократів „Neue Zeit“ так: „Вибраний посол позостає на дальше звичайним членом партії і яко такий підлягає партійній дисциплїні. Він є цілком зависимий від великої організації політично вишколених членів партії. Соціал-демократичні послї є дійсними заступниками робучого люду.“ До сего представлення часописи „Neue Zeit“ слід зауважати, що німецький державний закон дослівно каже: „Члени парламенту (райхстагу) є заступниками цілого народа і не вяжуть їх жадні порученя ані інструкції“. Відповідь „Neue Zeit-у“ противорічить отже духови закона. Після сего закона члени парламенту не є заступниками поодинокї кляси виборців, не є в сім разі лише заступниками робітників, ли заступниками цілого народа.

3 Тов-а св. Петра. На засіданю з 11. мая признав Виділ Товариства св. Петра на внесенє референта о. А. Білінкевича, пароха Знесіня слідуочи запомоги: церкві в Денухавци, дочерній Козлова дек. бережаньского 1800 К; церкві в Перемишлянах, дек. бобрецького і в Рикові, дек. золочівского по 800 К; церкві в Стоках, дочерній Стрілок, дек. бобрецького 600 К; церквам в Кропивній, дочерній Жукова, дек. золочівского, в Струсові, дек. теребовельского і в Верб'янах, дочерній Гумник, дек. олеського по 500 К; церквам в Брикуни, дочерній Ладанець, Плетеничах, Білім, Поточанах, дочерній Дунаєва, дек. нараївского і в Сухорічу дек. ярицького по 400 К; церкві в Баранівці, дочерній Шибалина, дек. бережаньского 300 К; церкві в Лолині і єї дочерним в Максимівці і Нягрині, дек. перегиньского 200 К; церквам в Сілци, дочерній Божикова, дек. підгаецького, в Остапю, дек. скалатского в Дуброві, дочерній Протес, дек. журавеньского і на будову дзвіниці в Рожисках, дек. скалатского по 150 К; а церквам в Н. Санчи і Вашківцях на Буковині жертву по 50 К.

Повисші запомоги виплатять ся за предложенем квіту, підписаного парохом і провізорами; тимчасом відзиваємо ся поновно до патріотичних сердець руских: 1 К річно, що чинить 4 кр. або 8 сот. місячно може чейже кождий Русин дати на будову церков, тих істинних твердиль віри і народности рускої. Дайтеж і дасть ся вам.

Виділ.

Нові книжки О званю до досконалого житя на основі науки св. Учителів Церкви Томи і Альфонса з додатком молитов для осіб, що мають покликанє до монашого житя. За волею своїх наставників для більшої слави Божої і Пр. Діви Марії на руску мову переложила С. Олена Софія, ч. с. В. В. — Жовквя, печатня оо. Василян, 1904, ст. 69.

НИВА

ЧАСОПИСЬ ПОСВЯЧЕНА СПРАВАМ ЦЕРКОВНИМ І СУСПІЛЬНИМ.

Виходить 1-го і 15-го кожного місяця

Передплата виносить до кінця р 6 кор.

Кожде число 30 сот.

Адрес редакції і адміністрації:

Львів, площа св. Юра ч. 5.

Причини неморальности і єї наслідки.

Більше шкоди чим п'янство, наносить сама розпуста. Се вже виходить з самої єї натури. Єсть вона язвою міст в нинішних часах. Звичайно не єсть вона сама, а іде в парі з п'янством. Що по наших містах не єсть найліпший стан моральний, то показує само число шинків, що приходять під шумною назвою реставрацій.

Коли вийдемо на котру небудь уліцю, то бачимо майже що кількадесять кроків реставрацію. Не брак у нас також і каварень. Кожда реставрація мусить утримувати численний персонал, а прецінь всі вони разом на тім добре виходять. Видно з сего, кілько то гроша марно видає ся. Але се єще не все. Алькоголь ділає подразняючо на змисли, а чоловік такий, що не, легко переходить до необычайних слів, а потім і до самих діл. А що, як вже висше ми сказали, властителями шинків є майже виключно жида, тож вони користають з тої слабости людскої природи. До того служать не лише їх шинки, їх каварні, але також і готелі. Ті послідні доми призначені для гуманітарної ціли, щоби чужий, що приїжджає до міста, мав де голову положити, стали ся в руках жидівських прибіжищами морального упадку. Тож справедливо пише Сташіц: що шкідливість жидів мусить бути дуже велика, коли загальна опінія польского народа узнала мимо всякого иншого зла, таки зло, яке походить зі сторони жидів, яко найбільше; а мусимо знати, щ, се було р. 1814. Тоді то власне всі класи народа кликали і просили, щоби

жидів усунуено від шинкування трунками. Бо жиди, пише той автор дальше, занимали ся в інших краях Європи не шинкуванєм всіх трунків, але лише частковою продажию вина. А в тім самім вже єсть ріжниця. Бо так, як вино менше єсть шкідливе від інших трунків, тож і жиди в інших краях Європи є менше шкідливими. Такі трунки, як вино, пиво є лагіднійші, є найменше шкідливі, не улекшують способів до ошуканьства. Ті напитки лише ужиті в великій кількості нарушають і бурять порядок суспільности; тож жиди як найменше беруть ся до шинкувана такими трунками, а навіть не сприяють пиву, від уживаня котрого навіть відводять простолудина; а пива вставляювані їм на шинк умисно неують, тримаючи їх в нечистоті, щоби від уживаня того напитку людей відклонити.

Противно горівка навіть в малій мірі ужита викликає наслідки безпоровочно на душі і на тілі; ослаблює тіло і мішає власти душі. Алькоголь горівки ударає особливо на нерви і на умову організації, відбирає память, розвагу і цілком ослаблює наше тіло. Поставивши в такім стані нашого рільника, самовладність шинкаря отвирає кишеню селянина жидівській совісті, котра то совість не викидає жидови ошуканьств і кривд чоловіка чужого, чоловіка званого через него поганином. В такім стані робить у нас жид з рільником свої обрахунки, заключає з ним умови, записує хирографи довгів того нещасливого по дверох і по стінах, а так обдирає его з всяких засобів господарских.

Друга єще більша шкідливість властива особливо горівці єсть та, що уживаючий єї набирає до неї налогу, котрий не лише придушє діяльність умових властей в чоловіці, або сильно їх бурить, або нагло усиляє, а вкінци завжди убезвладняє тіло; але алькоголь має єще ту власність єму тільки властиву, що додає людському організмови з часом дуже сильну спрагу того напитку, спрагу, що сильнійше ділає, чим вроджена потреба живности; ба навіть показує ся з досвідченя, що раз набутій потребі алькоголю уступає всяка инша потреба природна

Такою то жаждою до горівки пертий наш нещасливий селянин, тягне послідний снопок зі стодоли, випроваджує з хліва послідне теля; а господиня несе послідню курку, послідню горстку муки з комори до корчми. Якже правительство в краю рільничім, правительство, котрого головною задачю має бути поліпшенє долі селян, може зіставляти і віддавати жидам так небезпечний трунок, котрого вишинк в

руках несовісних людей улекшує тільки способів ошуканьства і розвиває тільки наслідків затроювання?

Ошибав би ся, хтоби сказав, що рівнож в руках інших шинкарів буде сей трунок небезпечний, шкідливий для селян. Досвідчене заперечує таке тверджене. Всюди показало ся, що в корчмах, котрі відібрано жидам, зменшали ся значно доходи, а горівки виходило до половини менше.

Всі знаємо з переконаня, жо надужитя в шинкованю тим трунком зістали в Польщі доведені через жидів до найвисшої степені; вони є одинокою наукою і промыслом наших жидів.

Жиди уживають всіх средств, щоби дїпнули своєї ціли: намови, підступи, прозьби, а навіть грозьби, служать средствами для любви власної кишені; вкінци всякі приманювання до сего трунку нетільки вітців і материй, але і з наймолодших селянських дїтій.

В обвиненю їх о сей проступок против краю складає сьвідоктво ціла суспільність; сьвідчать против жидів письма переслані зі всіх повітів в р. 1814*).

Наведені слова вказують, як деморалізуючий вплив мали жиди в королівстві польскім, маючи необмежену власть в корчмі, затроюючи алькогольом організм народа. А ті слова якби були вишукані для нашого народа, що зіставав через довгі віки під панованем Польщі.

Ба і нині ми видимо мало що лучше. Нема жадного важнійшого акту в домі господаря, де би обійшло ся без горівки. Я не дивую ся, бо ся горівка заступає ему вино, на котре нашого селянина не стати. Но всеж таки ми мусимо працювати над тим, аби той страшний напій заступив инший, лагіднійший і то в малій скількості. Через те відберемо в части оруже ворогам моральности.

Через трунок жертва доперва обмотана; тепер вже можна вею кермувати, як куклю. Подражнений, несвідомий того, що робить, іде подражнений трунком еще дальше, упадає еще низше. Проворний жид зуміє скористати і з тих розбурханих змислів і подає ему способність, аби міг і ті заспокоїти. Бо коли ему самому дозволене єсть робити з невістою, що ему подобає ся, а зневажене через жидів гої т. є. не жидівки не уважає ся цілком гріхом**), то тим більше до-

*) Порівнай: „O przyczynach szkodliwości żydów i o środkach usposobienia ich, aby się społeczeństwu użytecznemi stali, przez Stanisława Staszica.

**) Др. Rohling: Засади Тальмудизму.

зволеним мусить видати ся, коли той зневажає гою. Не може се не лише уважати ся злим, але ширити розпусту поміж гоями чимсь дозволеним, моральним. Тож в тім напрямі випружили жиди всі свої сили, аби вщепити поміж християнами розпусту, бо розпуста стає ся для них жерелом доходів. І в тім згляді наша Галичина отвирає того рода спекулянтам поле до попису. Анальфабетизм, а в слід за тим темнота, брак зарібку задля недостатку фабрик, лихий стан маєтковий наших людей, отвирають приступ для несовісних агентів, щоби використали сю нужду народа і пхали християвські невісти в обійми розпусти. Щораз приносять нам часописи вістки, що зловлено агента живого товару, або що там а там пропали дівчата без сліду, а всякі пошукування за ними є безуспішні і що дівчата упали віроятно жертвою несовісних агентів, що їх правдоподібно вивезли до заграничних домів розпусти.

Рідко коли удасть ся такого агента переловити, бо уміють вони се дуже зручно робити. Під покривкою предложеня дуже доброї служби, удає ся їм легко дівчину вивезти, а бідна дівчина доперва довідує ся на місци, яка та служба, до якої єї ангажував агент^{***}). Показує ся при тім, що таким агентом завсїгда єсть жид. Чи ж не має тому слухности наша Церков, що забороняє нашим дівчатам служити у жидів? Та і взагалі жаден з християн не повинен вислугувати ся у жида, бо се для него підставою морального упадку. Але до здеморалізованя нас, до введеня розпусти серед християвського населеня, приготовляють нас заздальгідь. Щоби ж розпуста стала ся загальнійшою, щоби обняла ширші круги, то мусить і приготоване бути експанзивнійше, мусить бути приступне для як найширших верств, для старших і молодших. До того найуспішнійшим средством є образи, статуї, письма. Взагалі належить пустити в рух всі пружини, щоби перейшли на скрізь людський організм. До того ужито средства приступного для кожного. Тим средством то є переписні листки. Пригадую собі що одна з львівських часописий вже раз звернула на се увагу, що за вікнами вистав поміщують купці картки представляючі будь то якусь сцену з природи, будь то зобразуючі людей. Не малиби ми нічого против сего, колиби на них були представлені сцени з історії, бо і ті, що не мали спосібности чи-

*) Гляди в тім напрямі написану повість польського писателя Гавалевича.

тати рідної історії, мали би спосібність щось з минувшини свого народа довідати ся. Булоби се не лише не шкідливе, але навіть позиточне.

Тимчасом що видимо на сих листках? Звичайно дуже неприличні сцени з улиці, з жита. Ту видиш офіцира, як залицяє ся до женщины, там як женщина тручає ся келішком з мущиною, в иншій місци представлений флірт иншого рода; — і то все виставлене на вид публичний і на всі малюнки можуть дивити ся не лише старші, але молодці і діти. І чи се малоби зістати без наслідку? Спитайте молодих людей, а вони вам скажуть.

Тож чи можна дивувати ся, що молодці, котрим вусе еще добре не засіяв ся, зачинають женщины на дорозі. Він прецінь таку сцену вже видів на образку, виділа і дівчина, там в цілій серії образків було прецінь представлене, що і там женщина з початку обурювала ся, але потім видно на иншій листку, як вони зі собою в найліпшій згоді з келішком в руках. Се прецінь могло дівчину переконати, що то лише з початку випадает так обурювати ся, але вкінці іти з мущиною не єсть нічим злим, бо инакше не позволено би, аби таке представляючі образки вивішувано на вид публичний.

(Конець буде).

НАУКА

на неділю III. по Сош. св. Духа.

„Никтоже может двѣма
господинома работати.. не мо-
жете Богу работати и мамонѣ“.

(Мат. VI. гл.)

В цілім церковнім році нема другого більше займаючого в Евангелию уступу, як нинішній, в котрім Б.ж. Учитель розв'язав кількома словами одно з животних питань, дотикаючих цілу суспільність, питане, котре в посліднім століттю стало ся, так сказати-б, — загальним, вспільним кличем мас народа, з гори аж до долу, почавши від денного зарібника, аж до найбільше маючого, а заразом мовби якоюсь заразою, котра руйнує моральність у людей, бо затирає сліди християнства, найблагородніше его знамя любви ближнього.

Всім нині на думці і на устах одно і те саме: „гріш, заробок“, а жажда того гроша стає ся з кождим днем горячішою, що рік обіймає ширші круги людей, що рік витворює з борбі о хліб

насушний, о жите і бутє, нові та що раз сильнійші направи і здобутгг.

Люди, як звичайно люди, пристрастно і горячково розбирають тото питанє після своїх людских дослідів і наук вже цілий ряд лїт і таки єще не вєпіли богато змінити в євїті після своїх бажань і на свій лад і все єще як перед віками, так і доси, позїстали одні маєтними, а другі убогими, бездомними, одні мають маєтку за десятьох, пятьдесятьох, за сто працюючих і то без труду, а другим все брак гроша мимо праці, а деколи навіть голод і нужда їм доскулює, — хотїя прикладають ся до праці від молодосги до смерти, від досєвїта до ночі. — В однім тїлько не рїзнять ся одні і другі від себе, в тїм іменно, що одні і другі жадні гроша і то тим бїльше, чим бїльше єго мають. В таких часах „царствованя і жажди“ гроша показує ся дїєсно потрібним і спасєним напїмнєвє Спаситєля: „Никтоже можетъ дѣѣма господинами роб тати... не можете Богу работати и ма монѣ“, а в чїм полягає труднїсть такої служби на дві сторони, двом нерівним панам, се зараз пояснєвє Спаситєль дальшими словами: „або одного знеавидить, а другого полюбить, або одному буде вїрно служити, а другим стане гордити“. Що так в самїй рїчі єсть, се наглядно доказують самі люди лакомі на грїш. Скоро раз вкраде ся до їх душі така пристрасть до мамони, нїчим тогди у них закон Божий, нїчим для них Єго заповїди, вони глухі на голос совїсти, бо перед ними одна тїлько мета їх житя: мамона, уживанє, розкїш, для них готов посєвятити всї свої сили, честь а навіть душу. — Недивно протє, що такий чоловік є зрадником Бога. Се природна рїч. Служити комусь, значить, єму себе підчинити, єго волю неподїльно сповнати, єму віддати себе мовби на власнїсть. Якжеж може той добре Богу служити, хто наняв ся на службу євїта, котрий якраз є ворогом Бога, бо узнає над собою панованє злого духа?

Хочу для того виказати Вам нинї — мої дорогї — як некорисно єсть служба для євїта і доказати, що вона зовсїм не дає чоловікови того, до чого єго Бог сотворив, та до чого єго душа рве ся і чого бажає т. є. щастя і супкою.

I

Всьо нинї — як сказав я вже — гонить за грошем. Одним удало ся в тих перегонах випередити других слабших і нагромадити при собі цілі гори грошей, завяти корисні становиска, а другі лишидись далеко назад них і мусять працювати, горювати, ба-ї з голоду нераз загибати. Відси то взяло ся роздвоєнє між людьми. Самолюбство і гордїсть маючих, а зависть і ненависть працюючих і убогих розділили ближних від ближних на два ворожі табори, між котрими не тїлько не устає борба, але що раз бїльше взмагає ся. — До тих напружених відносин між одними а другими причинє ся єще і тото, що по сторонї маючих честь, слава у людей, достойнства, словом все, чого забагнуть, коли противно убогим всего того брак. Як згубнє і безнощаднє панованє мамони, вже з того пізнати, що ані чеснота, ані справедливїсть, ані характер чоловіка не мають такої ваги, як грїш, після котрого євїт звик оцїняти вартїсть одиниць.

Мамона тому, або виразнійше назву її — лакіметство — розриває передовсім серця людські, вносить часто-густо незгоду, сварні і спори між родинні круги, а нерідко буває причиною страшних злочинів, яких задля маєтку, спадщини допускають ся сусіди на сусідах, рідні діти на родичах і то нераз про марницю, про морг поля, одну корову, або ще яку посліднійшу річ. Кілько лиха наносить служба мамоні, о тім моглиби чимало розказати акта судових процесів за грабежи, крадежи, обманьства, лихви, кривоприсяги, підлі клевети і Бог вість за які беззаконня, котрі випливають переважно з того — одного мутного жерела т. є. з лакіметства.

Не досить, що слуги мамони розєднують ся між собою, але що єще гірше, — відчужують ся від Г. Бога, через то, що вдають в розличні диявольські сїти. маючи доволі гроша обертають его до схочу на всілякі негідні, брудні розривки і розкоші тілесні, які тільки чоловік змисловий продумати може, не оглядаючи ся ні на смерть, ні на суд божий і тоті грізні кари, які Бог предсказав всім, котрі в який небудь спосіб против его закона і науки живуть і поступають. І дивне! Чим глибше грязнуть в тім болоті всіляких гріхів, а найрадше розпусти, чим більше пересичені нею, тим менше боять ся Бога, віра в їх серци і почуте страху божого так замирають з часом, що з їх християнського життя і обичаїв лишає ся тільки наге імя „християнин“, скелет бездушного християнина, обдертого з всяких божих дарів, з всяких благородних людських чувств.

II.

Наколи сей пан „мамона“ так безпощадно і безоглядно нищить людей, то належить нам, мої дорогі, его стеречи ся, а передовсім пізнати, яким то способом він стає ся паном нашої душі? До того панованя віхто так, як чоловік, кождий сам про себе, єму найбільше допомагає через надмірну журбу о добро дочасне. Вправді Г. Бог сотворив природу людську такою, що вона відчуває потребу средств до життя, потребу заспокоєня своїх щоденних бажань, отже „хліба“ і всего того, що кромі хліба до утриманя природного життя є необхідиме. Але чим хто більше привязує ся до тих цтреб і дає приступ пристрастям до свого серця, тим певнійше виставляє себе на неминучу погибель. Аби тому погамувати людські змисли, наминає Спаситель: „Не журіть ся тим, що будете їсти, пити, або в що одягнете ся..“ Як раз отже противно учить Христос, віж люди звикли поступати і на що в житю переважна часть людей найбільшу кладе вагу. Якже погодити тепер такі два суперечні повятя, Бога і людей: жити, їстнувати, ще-й другим цо при собі дати жити, а не дбати о потреби життя?

В пересторозі Христа нема ніякої недорічности, бож він непонятна премудрість! Хр. не міг се так розуміти, мовби чоловік не потребував журити ся своїм житем, ві! Він поставив тільки границю в тій журбі і дбалости, хотів своїми словами звернути увагу на важнійшу сторону життя, чим тіло, пожива, напиток, одяг і взагалі всі буденні потреби т. є. на душу, котрій прислугує пер-

шенство, а на котру люди осліплені достатком, змислові, власне не вважають і єї крайно занедбують.

І чогож люди такі запопадливі о добро дочасне, чому так боязливо заходять ся около свого житя? Чи вони може лишені самим собі, нема над ними ніякої печаливої опіки? Деж там! Кинь чоловіче оком наоколо себе, а кожда комашка, кождісінька рослина, цвітка, птичка від малої до великої — всьо тобі розкаже про велику опіку, про премудре провидїне боже.

Поглянь на чудову природу, що різнобарвним, пестрим своїм одягом тебе окружає, поглянь на тоті любі, співучі птиці і на тих велитів, що могучими крилами своїми розбивають воздушні хвилі в піднебесних просторах, вони ні прядуть, ні працюють, а однак нич не дорівнає їх красі, богацтву і принаді. Мавби отже Г. Бог більше дбати про нерозумні, маловажні сотворіня, чим про чоловіка, котрого сотворив на образ і подобу свою, мавби, давши єму тіло і жите, відмовляти поживи, або одїня, так підрядної, дрібної річи? Ні, се і кромі віри здоровий розум потверджає, що таке обходжене ся Бога з чоловіком єсть немислиме і недорічне! Не будьмо маловірами. Відложім же задля того на бік тоту надмірну, злишню журбу о дочасні потреби і лишім єї з довірем самому Богу.

То може — подумає дехто — лучше булоби сидіти з заложеними руками, коли Бог сам о кождім продумає, та чекати готового хліба, зарібку, взагалі, поліпшеня долі?

О, ні братя! бо тоді минулиби ми ся знов з нашим призначенем: „Будеш споживати хліб твій в поті чола“. Праця — се призначене боже кожного і в кождім стаї і в тім не знає Бог жадних виїмків. Працюєже християнине кождий в своїм крузі, на своїм становиску, після сил, а щиро, неутомимо, витревало, а при тім гляди в будучність без журби, а з надїєю на поміч Провидїня божого, і тоді не упадай на дусі, не нарікай на Бога, коли твій брат заможнійший не хоче діляти ся з тобою частиною своїх дарів, коли глухий на твої скарги, наріканя і плач, зимний на твою недолю — і тоді не перестань уповати на Бога! Не жури ся! Не був твій ближний для тебе милосерним в нужді, то Г. Бог окаже ся за тоє для него справедливим в день суда і пригадає єму з докором: Що небудь вчинили ви одному з менших братів моїх, то мені самому вчинили... і зачне їм вичисляти всі загодїяні кривди і тоді їм — нелюдским — відїме надїї утїхи, розкоші — і то вічні — а передасть покривдженім, не всім однак, але тим тільки, котрі вірно Христу служили і мимо недостатку і убожества по божому жили, та в чесноти богаті були.

Впрочім що поможе тобі, милий брате, хотьби і яка журба і запопадливість, коли Бог о тебе не подбає? Без Єго помочи не прибуде тобі ані один шелюг більше до кишені, без єго провидїня не вернеш скорше до здоровля, хочби ти того не знати як бажав і Бог знає яких штучних средств уживав.

Якж би вкінці була ріжниця між християнами а поганами, котрі нич більше не знають окрім свого тіла, окрім дочасности, а не знаючи Бога і лучшого житя поза тим світлом, видять ціле своє щастє тільки в уживавю дїбр дочасних? Християнин же противно,

знає, що над ним є всемогучий Бог Отець, котрому добре відомі всі потреби людей, знає також з віри, що той Бог приготував для него незрівняно краще життя і знаменитші розкоші від тих, які світ дає, для того добрий, віруючий християнин вдоволює ся чим небудь, що з рук того Бога отримує, бо тоє не становить еще єго найвисшої цілі життя і не буде привязувати ся цілим серцем до земських дібр, котрі ржа їсть і черв нищить, але буде поступати по мысли Христа: „Шукайте передовсім царства Божого і правди Ёго“ з тим сильним переконанєм, що коли волю Б. повнить, легко осягне і все инше — дочасне.

III.

Позбудьтеж ся — мої дорогі — тих недорічних мрій, неначе би богачі мали бути найщасливішими людьми, бо колиби від того тільки мало залежати щастє одиниць і народів, то без сумніву Г. Б. був би всім людям роздав свої дари в рівній мірі без найменшої різниці. Противно, божий мудрець говорить що: „лучше мужъ въ безчестіи работаяй себѣ, нежели честь себѣ обложивъ и лишай ся хлѣба“. (Прит. Солом XII/9).

Перед одним однак хочу вас, мої дорогі, перестерегти, що власне найчастійше веде до убожества, а через що не один богач вже зійшов на нужду, т. є. перед лїнивством, котре є гніздом ріжних пороків і налогів. Лїнвивий має звичайно одно на умі: добре їсти, вигідно жиги, нич не робити, а як найбільше зискати. Забув небога на слова св. письма, що хто не працює, не повинен їсти! Хочеш тому, дорогий християнине, бути щасливим, не завидууй нікому, бо зависть многих згубила, з зависти Каїн положив руку на рідного брата і тому остерігає св. Григорий Назиянзенський зависних, що кождий з них „є жорстоким катом для себе самого“. — Не дивиж ся захланним оком на чуже добро, свого пильнуй, потом чола доробляй ся, а гаразд буде тобі і твоїй родині. Не рівнай себе ніколи з богачами, бо не знаєш, які журби, який несупокій давить їх совість. Сгав себе радше на рівні з убогими і поміркуй, що є ще біднійші і нещасливіші від тебе, а однак — коли їх спитаєш — скажуть тобі „ми вдоволені собою, бо ми з Богом все жили, до смерти постановили з ним жити, Ёго славу і Ёго царство побільшати.

Коби то люди в всіх верствах так повимали богатство, як Христос научав і як Апостоли переймали ся тою Ёго наукою, коби тільки всі люди схотіли жити в згоді і любові, собі навзаїм допомагати, а головно, колиби шукали Царства Божого і правди Ёго — тих тетлінних скарбів — тоді доперва кождий почув би себе однаково щасливим, затерла ся би різниця станів, счезла би незгода між людьми правдивий мир настав би в світі і всі осягнули би певно пожадане щастє вічне, тоді на всіх сповнило би ся проречеве Пророка: „блажени вси надѣющіи ся навъ.“ (Іс. II. 13) Амінь.

НАУКА

на неділю IV. по Сош. св. Духа.

И рече Ісусъ сотнику ;
иди, и якоже вѣрвала єси,
буди тебѣ.

(Мат. VIII. 25.)

Читаємо в вивішнім Евангелию, що одному сотникови в Капернаумі заслаб слуга. Коли вже недуга змогла ся на добре, а ніхто з людей не мав способу уратувати вірного слуги, пригадує собі сотник на Ісуса та Єго чудеса і не гаючись вишукує Христа і просить, аби уздоровив умираючого слугу. Спаситель вислухавши просьби, каже: добре, прийду і уздоровлю его! Але сотник перериває бесіду і каже в покорі: Пає, та деж Тобі трудити ся до моєї хати, я сего не вимагаю, я не гідний того; от скажи одно слівце, а біль покине слугу. Прецінь Тебе все мусить слухати. Тобі на услугах так жите, як і смерть і жадна сила не сьміє приказу Твому противити ся. Коли я, сотник, маю на услуги воїнів і вони мусять мій розказ повнити, то що говорити о Тобі? — Така бесіда зробила велике вражінє і Ісус звертає ся до тих, що стояли при нїм і каже: Направду повідаю вам, що такої віри я навіть у Ізраїльтан, ісповідників правдивого Бога, не подибавав... Відтак звертає ся до сотника і каже; Іди! Тому, що маєш віру, то стане ся так, як собі бажаєш. Слуга в тїм часі став здоров.

Бачите — милі хр. — поганин, а таку мав віру в Бжу силу; о скілько кріпша повинна бути віра у нас, о скілько сильнішу віру повинні мати ми, християне.

Для сотника — поганина придала ся віра, аби виратувати слугу від смерти дочасної, а для нас, братя і сестри, потрібна єсть, аби спасти ся від вічної смерти, бо виразно стоїть, що хто не має віри, той буде осуджений. Віра отже має відтягнути чоловіка від пекла, а отворити ворота небесного царства; длятого в нинішній науці будемо розважати:

- 1) Як великим добром єсть для чоловіка християнська віра?
- 2) І як маємо відплачувати ся Господу Богу за тую незаслужену ласку, за той дар віри?

I.

Великою ласкою і незаслуженим добром єсть се, що Господь покликав нас до життя такими, як ми є; прецінь міг Господь Бог кожного з нас сотворити бездушним каменем, міг покликати нас до життя в виді звіряти без розуму і душі, а коли сотворив нас на свою подобу, коли наділив кожного з нас розумом, волею і вивінував безсмертною душею, то зробив ласку для нас.

Не меншу ласку оказує нам Господь і тим, що удержує нас при житю, що наділяє нас здоровлєм, що старає ся і дбає о чоловіка і промишляє над ним.

Але бо — милі братя і сестри — так жите, як здоровле є дари природні, є дари, які, казатиб, потрібні до щасливости туземної, дочасної, але зовсім не забезпечують нам вічного щастя. До пекла може дістати ся і чоловік доброго здоровля. Але віра, котрою Господь нас обдарив, до котрої нас покликав, єсть ласка далеко більша, бо віра забезпечує нам вічне щасте, бо віра потрібна нам до осягнення небесного царства. Християнська віра єсть ласка божа о стілько висша від прочих ласк, о скілько небо єсть вартнійше від землі, о скілько щасливієть вічна перевисшає щасте туземне.

Бо скажіть самі, що було-б варта людске жите, колиби чоловік не мав понятя о Бозі, о небі, о Христі? Щоби нам помогла смерть Ісуса, коли би ми не знали, хто був Ісус і за кого і на що поніє хрестну смерть? Яке значіне малиби для нас св. Тайни, коли би християнин не чув нич о св. Тайнах і не знав, як з них користати? Що жебракови по тім, коли якийсь богатий пан запише ему міліоновий скарб, коли він не знає, де той скарб схований?

А власне віра висвітлює нам усї Тайни Христової, божеї науки, віра св. подає нам способи, як маємо добивати ся щастя вічного, вказує нам дорогу до неба, — одним словом, віра то ключ до скарбниці Христової; без того ключа не добудеш ся до божого скарбу, не будеш знав, як уживати ті обильні дари, які Христос зложив в своїй св. Церкві для свого стада.

Віра так єсть кождому чоловікови до спасеня потрібна, що без неї безусловно чоловік не годен добити ся вічної щасливости; навіть кожде діло добре набирає стійности тільки через св. віру. Возьмім язичника, поганина, він нераз здобуде ся на діло милосерне, нераз здивавши голодного або одертого, заратує Єго, запоможе, але та милостиня походить з розуму і єсть річию природною, єсть побудкою чисто людского серця, але не має тої висшої стійности. Дперва віра надає кождому ділу надприродну вартість, немов робить єго святим. Християнин, як запомагає бідного, то запомагає для того, бо хоче придобати ся Богу, за свій учинок не жадає вдячности від людей, ані чести, але тим ділом милосердия намагає ся здобути собі ласку і любов у Бога, дає бо хоче, аби за сей учинок заслужити собі милосердие у Бога, аби се діло заважило на вазі добрих діл, за котрі Господь обіщує небо.

Чи годен поганин без віри жити житем духовим, чи годен умом взнести ся до чогось висшого, благородного, чи годна душа єго подумати о Бозі, чи відважить ся він дати жите своє в жертву за вічне спасене, за Христа і Єго науку? Як годен, коли бо він о Бозі нічого не знає, о Христі нич не чував, небо перед єго умом тайною покрите. Правда, він жиє, росте, — але жиє так, як кожда звірина без душі, без розуму. Він ніби чоловік, але сили єго людські, душевні, стоять притуплені, приспані, — бо віра їх не освітила, бо віра не викликала в них того надприродного жита — сей поганин, то чоловік на скрізь земекий. Зовсім инакше має ся річ з християнином. Нехай се буде чоловік і грішний, коли у него єсть віра, то вона грішника потрафить загріти назад до доброго, може розбудити єго приспану совість, може до серця промовити, може єго опам'ятати, назад до Бога навестити.

Такої то незмірної ваги єсть віра християнська в житю духовім, в житю надироднім: вона то, як бачимо, єсть першим усливем до вічного щастя, вона промощує путь до неба, бо: иже не и меть вѣры, осуждєнь будеть⁴.

Та не лише до осягненя вічної щасливости єсть потрібна віра, але навіть в житю туземнім св. віра відграє велику ролю: навіть до осягненя щастя дочасного в тім житю єсть конечно потрібна.

Нехай кождий з вас призадумає ся над собою.

Приходиш немовлятем на сьвіт, а приходиш з родичів християнських, котрі освічені сьвітлом Христової науки, знають і розуміють, що колись мають за тебе, за твоє вихованє, зложити рахунок перед Богом. Єще ти в пеленах, а вже св. Церков промишляє, аби через св. Хрещєне впровадити тебе до числа наслідників небесного царства. Перші слова, котрі дістаєш від родичів, котрі відбивають ся о твої уши, то слова: Бог, Ісус Христос, Пречиста Діва... Приходиш до розуму, то вже поучують тебе, що там в небі перемешкує твій Отець небесний, твій Бог, в котрого руках спочиває твоє жите, твоя доля. Коли походиш з бідної родини, то чуєш солодку потїху, що Христос, Спаситель твій, був єще біднійший, бо немав де голову склонити і потїшаєш ся, що убожество не єсть нещастєм, але противно, дорогою до більшої, вічної щасливости. Скріплений такою наукою, ти своє убожество спокійно зносиш і чуєш ся веселим, щасливим; щасливішим, як не один, що в палатах мешкає, що убирає ся в кармазин та золото.

Найде на тебе смуток, нещастє, хвороба — то віра каже тобі глядіти помочи у Ісуса, каже покладати надїю на Того, що сам на своїх раменах тяжкий хрест двигав, що терпів далеко більше від тебе. Попадеш в гріх, в покусу, то віра учить, що Христос милосердить ся і над грішником, не хоче єго загибєли, жадає лиш поправи і покути. Скріплений вірою спішиш до церкви, клякаєш перед божим слугою, визнаєш усї свої провини, щиро каєш ся і вже ти спокійний, вже твоє серце не тревожить ся, бо чуєш слова небесної потїхи: розрїшаю тебе від всїх твоїх гріхів, — іди в мирі і більше не гріши.

Зближає ся година смерти; вже слабїсть кинула тебе на постелю болїзни, вже рїдня і знакомі і сусїди зачинають тратити надїю на твоє виздоровленє, вже тебе всї опускають, — а Христос такої не покидає своєї дитини. Устами свого слуги, святиченка, дарує тобі всї провини, очистить душу від гріхів, а коли стане як снїг біленька, тоді вступає сам Христос до твого серця, скріпляє віру, надїю і любов і готовить ся запровадити тебе до небесної країни.

Сходиш уже зі сьвіта, вже покидаєш на вічні часи усю свою рїдню, вже розпрощав ся з крєвними і сусїдами, — уже віддав душу в руки свого Ангєла Хранителя — а церков св. і тепер не забуває на свою дитину, тої лучности любовної навіть могила не розірве, бо єще і по смерти творить за твою душу молитви, жертви, щоби умолити милосердия у найвисшого Судїї.

Таким то добром, такою то ласкою, єсть св. наша віра. Тим то зовсім справедливо виражає ся св. Августин, що св. віра то найдорожший скарб, то потіха і осолода в житю і смерти, а щасливістю нашою по смерти.

II.

Ми одержали — люб. бр. і сестри — св. віру нашу від Бога без жадних заслуг тої години, коли прийшли на сьвіт. Крім вас могло прийти сто тисяч людей, а прецінь кілько то з них родило ся в ідолопоклонстві, з поганьських родичів. Тисячі умирає без св. Хрещеня, а друге тільки жиє не зазнавши Бога. З нами діє ся зовсім инакше: ми виховані в вірі батьків наших, в вірі правдивій, Христовій; а скажіть щиро, чи ми собі на то заслужили, чи ми собі самі тую св. віру добули? — Ні, — мої дорогі, — се ласка Божя, се незаслужений дар Божий. Отже від нас належить ся Богу дяка за тоє добро: і то щирійше повинен християнин дякувати Богу за дар св. віри, як за незнати які добродійства дочасні, щирійше, як за маєтки, за здоровле, за погоду; дякуйте в церкві, дякуйте в дома, дякуйте кілько разів прийде вам на гадку св. віра божя. Та не досить єсть дякувати, треба також заносити просьби, горячі просьби до Бога, аби нас веїх заховав при св. вірі християнській, аби вітчизна наша, св. Русь, кріпко держала ся віри предків своїх, аби хоронив наш край від ворогів, котрі хотілиби ослабити тую тверду, кріпку руску віру. Щоби між руским родом не появляли ся такі, котрі вирікалиби ся своєї віри, встидали би ся свого прадідного руского обрядя, просити мусимо небесного Отця, аби в рускім краю не остигав той давний запал до побожности, щоби руский нарід любив і почитав своїх пастирів — сьвящеників, котрі стоять на сторожи Христової науки, одним словом, аби ціла Русь з'єднала ся в одно велике братство, під прапором Христа і Єго божественн і науки.

Але на тім не досить — мої дорогі.

Лишає ся нам еще одна, найважнійша річ, потреба, аби жите наше ішло в парі з вірою, належить ся так жити, як св. віра наказує, потреба до віри і діл, бо без діл віра єсть мертва. Важна се, дуже важна річ. Така віра, за котрою не сліднують діла, не то що до спасеня не причинає ся, але навпаки мусить чоловіка погубити. Велика се провина перед Богом, коли ми одержавши сьвітло Христової науки, за тим сьвітлом не ступаємо, але противно, сходимо на манівці і в пітьмі блукаємо.

Коли Господь відкинув поган від небесного царства, поган, котрі о вірі може нічого не знали, то не мав же би нас, котрі маємо св. віру, але п'сля неї не жиємо, прийати до вічного щастя? Чиж ті язичники не малиби права кликати: Господи! за що втрунув еси нас в той невольний огонь, коли ми не знали, як маємо жити, аби уникнути Твого гніву? Пане! Коли ми тебе ображали, то ображали тебе несвідомо. Як би нам були голосили так, як християнам, Твою науку, коли би нам були представили Твою любов до людського рода, то ми булиби Тебе ніколи не ображали.

То християн, котрі розуміли твою науку, приймаєш, то їм провину їх даруєш. а нас караєш пеклом? І здає ся мені, — що Христос не стерпів би того справедливого наріканя, Христос за добрий, аби не змилював ся над нещасними. А коли би їх погубив, то тих християн, що жили вірою без діл, мусівби далеко острійше карати. Горе такому християнинови, котрий не зважаючи на божі закони, своєю вірою причиняє ся хиба до більшої зневаги божої, горе єму, що помимо того, що поучений в вірі, провадить жите мало що не поганьске. Тяжше прийде ся єму стати на суд божий, як Содомі і Гоморі. Віра сама без діл не забезпечить нікого перед гнівом, не той бо — каже Христос — ввійде до царства, що каже Господи, Господи, що визнає Бога, вірує в Бога, але той, що і вірує і творить діла Богом приказані.

Так то — любі братя і сестри — така поверховна віра без діл єсть мов та лямпя без свѣтла. бо що значить мати віру на устах, а в житю практичнім ступати дорогою гріхів і беззаконній; в щоденних молитвах повтаряти „не кради“, а де лише удасть ся, витягати руку за чужим добром; перед людьми осуджати кривду заподіяну через другого, а самому крадькома побільшати своє майно кривдою вдів та сиріт. Така віра то жадна віра.

Зважайте — мої дорогі, — що не самою вірою чоловік заскарблює собі милість божу, але ділами, бо так як тіло без духа єсть трупом „тако и віра без діл мертва єсть.“ Амінь.

о. М. Кінаш.

НАУКА

на Неділю 5. по Сош. св. Духа.

„Пришедшу Ісусу вь страну Гергесиньскую, срѣтоста его два бѣсна...“

(Слова ниніш. Єванг.).

Велика була сила диявола над людьми перед приходом Ісуса. Не досить, що шкодили на душі, покусали та приманами до злого, але бувало і так, що сатана замешкав в чоловіці, опановав всіми єго зміслами, а чоловік мусів робити те, що захотів єго комірник — диявол. Нераз так мучив чоловіка, так лютив ся, що ті нещасливі бісноваті скорше подобали на звірят, як на людей. З людьми не жили, а крили ся далеко за селом по ямах, яругах та печерах; по правді були се дияволи в людскім тілі. Такий нещасливець, дияволом опутаний, мусів робити не то, що сам захотів, але то, що хотів диявол; і ногами і руками і язиком заволодів сатана, а чоловік не мав сили позбути ся лютого ворога. Аж подумати лячно.

Доперва з приходом Ісуса упадає власть і сила пекла, бо Спаситель ломить сатанину силу і визволює людскість з кайдан, а дияволу полишає

можливість з-єднувати собі нових членів, але не впрост, тільки посередно, чи приманами сьвітowymi, чи товариствами, чи підшептом, чи розбуджованєм тілесних пристрастий. Щасливі ми — скаже не один — що не зазнали тої давної диявольскої сили ма собі, щасливі, що межи нинішніми людьми нема опутаних дияволом — бісноватих, Та хочай — мої дорогі — справедливо бісноватих нині не здібати, то такої густо часто побачити мож чоловіка, котрого опутала якась така переверотна сила, що ноги, бачать ся єму, не єго ноги, руки, не єго руки, язиком не годен володіти, коротко кажучи, тратить волю і подобає радше на звірину, як на розумного чоловіка.

Ви розумієте — о кім тут мова, догадаєте ся, що я маю на гадці п'яка.

І жаден з п'яків не може мати жалю до мене, що я єго на рівні ставлю з бісноватим, бо самі нераз були сьвідками, що запитий чоловік не має в собі нич людского, стає ся таким поганим, обридливим потвором, що найліпший приятель, сусід, в загалі усякий чоловік оминає п'яка, боїть ся здібати, полу — каже — врїж, а від п'яка втїкай.

А того п'яцкокого насіння досить знайде ся між нашим народом, не трудно побачити новомодного бісноватого — навіть і між вами — так мені бодай доповіли . . . , а що п'яченє приносить шкоду не лише самому п'якови, але наслідки п'яньства сягають далеко, для того хочу нині виказати вам що :

П'яньство чоловіка понижає, бо ставить на рівні з худобою ;

П'яньство підкопує здоровля ;

П'яньство убиває душу чоловіка ;

П'яньство понижає народну честь нашу і славу, та нищить народне майно.

1.

В св. Письмі стоїть, що лінивого чоловіка належалоби післати до муравлів, нехай від них научить ся трудолюбивости і пильности та постійности в праці, а п'яка треба би хиба вислати до худоби, аби від неї научив ся мірности в їдженю і питю.

Кожному иншому грішникови, — коли єго хочеш від гріха відтягнути ставити-меш за примір Ісуса або сьвятих божих, одному лише п'якови за примір мусиш покласти нерозумне звіря. Страх } погано! П'яньство само собою єсть так осоружне, що навіть язичники бридили ся ціяньством.

Кожний п'як стоїть низше скотини. Скотина має ноги і їде куда єї треба, або куда єї ведуть ; у п'яка ніг як би не було. Лежить в рові, чи на дорозі, мов тая звірина, що єї усі чотири ноги відтяли. Хочеш змилувати ся і підносиш єго, хочеш єго поставити на ноги, а він на ново падає; або в болоті лишай, а ні то бери на плечі. Звірина має очи, пізнає дорогу, графляє на обору, зайде до стайні, а п'як очей не має, він не втєропає

куда на право, а куда на ліво, здибле сусіда, то єго не пізнає. Питай єго, чи се день, чи ніч, він не розізнає, бо у него все ніч.

Звірина має уха і чує голос господаря, крик фірмана, пастуха вправді відповісти не вміє, — бо се німина, — але дивить ся на господаря, неначе дає до пізнання, що розказ зрозуміла. Крикнеш на корову, що пустила ся в шкоду, вона стане або і верне ся; крикнеш на коня, на пса, він зрозуміє і послухає, а подиблеш на дорозі піяка, то говори до него цілу годину, він не зрозуміє, не відповість, бо єго слух притуплений, очи притьмила сивуха, пам'ять запоморочена, а язик на силу повертає ся, белькоче щось таке, що годі зрозуміти.

Піяк на все відважить ся, у него ні чести, ні сорому, иноді возьме ся до такого діла, що дикун, як би се бачив, то мусів би паленіти зі стиду. Отсе образ чоловіка-піака. Сатана в людськім тілі, а як би не то, що має людску душу, що справді найпоганійша звірина.

2.

Піанство кворочує жите чоловіка, затроюючи кров, всі жизненні соки і ціле тіло. Щоби о тім переконати ся, не потреба навіть розпитувати лікарів, досить поглянути на піяка налогового, на єго набреніле, виблідле лице, на єго очи почервонілі. Горівка спричинює передчасну смерть спроваджує сухоти, пухлину, дихавицю, ослаблення нервів і Бог вість, які різні слабости. Руки, ноги від неї мліють, трясуть ся, кров синіє і гусне, а піяк ходить по світі мов труп який! Часто лучає ся, що не один по піяному зійшов марно зі світа, чи то утопив ся, чи руки зломив, чи голову розчерепив.

Піанство крім того буває причиною родинних сварів, незгод, а де міг би бути рай в хаті, там повстає через батька-піяка пекло.

Абож се не пекло, як ти господароньку через піанство не обробиш належито поля свого і воно тобі вмiсто зерна, вродить осет і молочий. То не пекло, як ти і тую одробину зерна несеш до коршми і видираєш дітям хліб із рота; то не пекло, як жена твоя ходить заплакана, бліда, з підпухлими з нужди та журби та побоїв очима?

Або то не пекло, як твоя дитина не має в висохлих матерних грудях покарму і весь день кричить і ночами плаче і бідну жену мучить, добиває, а ти пересиджуєш в шунку і заливаєш ся пекольным трунком?

То-ж не самий чорт в тобі сидить; не той чорт, що бісноватих мучив, що Богу противить ся? Не ліпше то жити без горівки в достатку, в чести, в здоровлю, як в піанстві свій вік коротати?

3.

Та коби на тілі кінчило ся — а то ні, бо піанство убиває душу чоловіка. Піяк переступає усі заповіді божі і нема на світі такого гріха, на котрий би піяк не відважив ся. А звісна річ, що душа лиш тоді прав-

иво жие, коли єсть в ласці божій, а всякий гріх то смерть для душі. Яких што гріхів не допускає ся піяк? І гордість і лакомство і нечистота і гнів і зависть і неробство і злодійство і богохульство і чужолоство, одни м словом, цілий легіон гріхів. Піяк не зважає на совість, єго не порушить просьба ані слово боже, ані нап'їмнене, бо церкви він боїть ся, сьв ященика встидає ся, оминає, молитву опускає, св. Тайни занедбує. Такий то оплаканий стан кожного піяка, не дай Боже, аби і між моїми парохіянами такі появляли ся.

4.

Через велике число піяків в народі, терпить народна честь наша, терпить слава цілого народу і убожіє Русь, бо маєтки, земля прадідна переходить в чужі, ворожі руки. Чужі народи висьмівають нас по часописях, усліджують цілу суспільність і витворюють собі о рускім народі лихе понятє.

А вже найбільше болить серце тождого п'ямуцго Русина, що той скарб наш одіичений по славних дідах і прадідах, тая земля сьвята, тая матір наша, котра живила предків наших, а тепер нас живить, переходить за безцін в чужі руки. Наші прадіди за ту земленску грудь свою наставляли, від ворога боронили, кожду пядь рускої земниці кровю зросили, кістями своїми засіяли, трупами застелили а не дали ні Туркам ні Татарам так єї полюбили; — прадіди наші в турецкій неволи, в кайданах муки терпіли, а Бога молили, благали, аби руска земля перейшла в вільні руки їх внуків і правнуків. Серце пукає з жалю, коли поглянути, як нині нехрести, вороги наші, ріжуть плугом і оборують ті кургани, та могили, де спочивають кости руских героїв, борців за віру і волю. Плакати треба, — як неедин продає, марнує тую батківску кервавицю і то, за що? За той скверний трунок, що нищить душу і тіло, жите і здоров'є, що позбавляє себе розуму і чести, а веде до ганьби, до гріха, до жебрачої торби.

За довго може мучу вас — люб. братя і сестри — нинішною наукою о піяньстві, але я хотів той порок представити в правдивім сьвітлі, я хотів виказати усі згубні наслідки піяньства, я хотів представити, що піяньство, то смерть для душі і тіла, то погибель народа, — я нинішною наукою хотів, аби ви обридиди тобі піяньство, а цілим серцем полюбили тверезість.

Вас, батьки і матери, прошу, зачніть перші, горніть ся до тверезости і покладіть добрий примір дітам вашим; вкладаю на серця начальству, старшині громадській, обовязок сьвятий перестерігати тверезість, бо колись треба буде здати рахунок перед Богом. Молодіж нехай громадно горне ся до братства, вмисто пересиджувати в коршмі, нехай вдома, або в читальни хосенну книжку і собі і другим прочитає; усі горніть ся до просьвіти, бо де просьвіта, там нема темноти, де нема темноти, нема і піяньства, де нема піяньства, там супокій і мир в громаді і родинях, а де мир, там Боже благословене. — Амінь.

Спір Франції з Ватиканом.

„Приїзд до Риму в офіційній формі М. Любе, Президента французкої республіки, щоби віддати візити Вікторови Емануїлові III, було випадком так виїмкової ваги, що Святий Престол не може на него не звернути як найповажнійше уваги правительства, яке Ваша Ексцеленція представляє.

Не треба пригадувати, що начальники католицьких держав звязані яко такі спеціальними узами з найвисшим Пастирем Церкви, обовязані мати супротив него більше зглядів, чим пануючі держав не католицьких в тім, що відносить ся до его гідности, его незалежності і прав, які не можуть бути задавнені. Сей обовязок узнаваний доси і заховуваний всіми мимо найповажнійших причин політичних союза чи споріднення, лежав о стільки більше на першій уряднику французкої республіки, що він не маючи жадної з тих спеціальних причин, стоїть на чолі народности, яка єсть злучена найтіснійшими зглядами традиціональними з римським понтифікатом, тішить ся силою взаємної умови з Святійшим Престолом визначними привілеями, має широку репрезентацію в Святій Колегії Кардиналів, а в слід за тим в управі загальної Церкви і посідає з причини надзвичайної прихильности протекторат інтересів католицьких на сході. В наслідок сего, коли всякий начальник народа (chef de nation) католицького тяжко обидив би найвисшого Папського осідку і в тій самій палаті алостольській, тому, що против всякого права задержує свою світську власть і тамує конавчу свободу і незалежність, то о скількиж більша єсть обида зі сторони М. Любе; і коли мимо сего, папський пунцій зістав в Парижі, се належить завдячити одинокі дуже важним причинам спеціальним порядку і природи. Пояснене зділане через п. Делькассе в французькій парламенті не може змінити характеру ні значення освідчення, після котрого чин віддана сеї візити не містив в собі ніякого неприязного наміреня зглядом Святого Престола; обида в тім чині містить ся тим більше, що Святий Престол не занедбав упередити тогож правительства.

Також публична оцінка, так у Франції як в Італії, сиречь стерегла ображаючий характер сеї візити, о котру старало ся нарочно італійське правительство в тій цілі, щоби досягнути через се ослабленє прав Святого Престола, а обида зді-

лана его гідности, правам і достоїнству, котрі він уважає за свій головний обовязок попірати і боронити в самім інтересі католиків цілого сьвіта Щоби сей факт так болесний не міг становити якого небудь прецеденсу, Сьвятий Престол видів ся змушеним заложити против него протест як найбільше формальвий і як найбільше ясний, а підписаний кардинал-секретар Стану по порученю Его Сьвятости повідомляє Вашу Ексцеленцію сим письмом з просьбою, щоби зволіла подати зміст сеї ноти до відомости правительства в... Користає рівночасно з сеї нагоди, щоби заявити Вашій Ексцеленції запевненя і т. д. Кардинал Мерри дель Валь“.

Сею нотою почуло ся французке правительство дуже ображеним. Тож чекало лише зачіпки, аби відкликати св го заступника при Ватикані. Нагоду до того мала подати ріжниця тексту між нотами висланими до інших держав, а нотою висланою до правительства французкого. В тій цілі у-дав ся французкій заступник Нізар (Nizard) до секретаря Стану Мерри дель Валь і спитав его, чи дійсно ноти вислані до інших держав ріжнять ся що до тексту від ноти переслані до правительства французкого. Коли дістав відповідь потверджаючу, а рівночасно пояснене, що се стало ся для того, що так само вистосована нота до иншої держави, як до правительства французкого, не мала би змисла і що се стало ся не в злім наміреню, тоді зателеграфував до свого правительства, що має робити? Відповідь наспіла зараз, що має опустити своє становиско. Так прийшло до зірвання зносин з Ватиканом зі сторони французкого правительства. Чи справедливо, о тім би можна багато сказати. Бо Франція тішила ся завсїгди симпатіями Сьвятійшого Престола. Узнана яко *par excellence* католицька, мала привилей яких не посідала жадна инша держава. Вона була протекторкою католиків на Сході, о що убігає ся дуже Німеччина в послїдних часах, щоби заняти місце Франції. Очевидно що крім чести яку мають інші держави для покровительки християн на Сході, єсть се получене також і з користями реальними, політичними Коли би так не було, булоби невиясненим, длячого Німеччина робить такі стараня, щоби то покровительство переняти на себе. Однак правительство французке, що вже давно перестало носити марку католицьку і скинувши маску з лица, виступило явно против католицької Церкви, старало ся спровокувати Сьвятійший Престол в Римі, щоби довести до цілковитого зірвання зносин помежи державою а Ватиканом. В тій цілі ділало все, що лише

було можливо на шкоду католиків. Цивільні супружества, безконфесійні школи, переслідване монахів і сьвящеників, відбиране шкіл з рук монахів, процеси і видлюваня з границь Франції, се все мусіло відбити ся відгомоном о мури Ватикану. Правительство прецінь на перед могло знати, що Сьвятійший Отець мусить упімнути ся, яко пастир, о своє стадо. Правительство французке бажаючи викликати роздор, ішло консеквентно в тім самім напрямі наперед. Воно знало, що ділаючи все на некористь католиків, мусить вкінци викликати протест зі сторони Вселеньского Архієрея. Бі п. Лев XIII старав ся все напруження помежи Ватиканом а Францією полагодити в мирний спосіб. Алеж тепер поступоване правительства нельояльне супротив католиків, так обиджаюче католицкі чувства, що тут не було иншого виходу, як або піддати ся цілковито під самоволю французкого правительства, або против тої самоволї запротестувати. Секретар Стану вибрав той другий спосіб. Правительство доглянуло в тім образі для себе і як вже звісно, відкликало свого заступника при Ватикані. Чи справедливо? Най наші читачі осудять. Бо кождий з цілого змісту протесту видить, що правительство поступаючи несправедливо з католиками, бажало собі такого протесту, ділаючи на шкоду Сьвятого Престола і католиків. Правительство мало дві міри. Одну для себе, другу для Ватикану. Після міри для себе, ему було вільно робити всьо, що ему подобає ся, після міри для католиків, їм не було вільно нічого, як тільки то, що їм накидає правительство. Тож кождий видить, як не лише нельояльне було поступоване правительства, але також, як несправедливе. Кождий проте неупереджений, хотяй би навіть і не був католиком, мусить стати по стороні Сьвятійшого Престола, щоби не солідаризувати ся з кривдителями.

о. Ф. Щ.

Спіритизм.

реферат о. Томи Дуткевича

з духовної конференції деканату Олеського.

Під спіритизмом розуміємо науковий систем, що приймає за підставу відносини материяльного сьвіта до духів, або істот сьвіта невидимого. В найновіших часах став спіритизм майже віроіповідним системом так, що можна его назвати релігійною сектою.

Гене́за спі́ритизму така: В грудні 1847 р. в однім селі північної Америки (Hydesville — Ст. Ньюйорський) дали ся чути в стінах легкі пуканя, зняряди в кімнаті перемяняли свої м'єця і три молоді дівчини почули дотики якоюь невидимої руки. 31. марта 1848. р. вечером одна дівчина почула знова галаси та незалякана стала плескати в руки і закликала: роби так, як я. Плесканє відозвало ся і з таємничого боку. Дівчина стала плескати в певнім числі. Так само повторяли ся і таємничі плесканя. В сей спосіб ставлено питання і діставано відповіди. Вкінци таємниче пуканє сказало, що походить від Кароля Ряна, замордованого і закопаного в підземлю хати. Розкопано вказане м'єце і знайдено людські кости. Тоді дух Ряна заявив, що єго післанництвом єсть поучити людей о позагробовім житю. При тім примічено, що заяви духа були зависимі від деяких присутних лиць, які названо медіями.

Пізнійше давало ся чути пуканє в столах, а коли кілька осіб тримаючи ся за руки утворило звязаний ланцух, то під їх впливом, а навіть під впливом одної особи, що була добрим медіум, столи і инші зняряди рухали ся і кружили скорше або повільнійше. Столи давали відповіди через пуканє, або писали оловцем привязаним до ноги на підложенім папері. Вкінци медія брала оловець в руку, а та під впливом чужої для них волі писала о річах, про які медя нічого не знали. Духи стлаии являти ся в ріжний спосіб, через музику, переношенє ріжних предметів, через появу рук, якісь сьвітлі тіла, а навіть в людскім виді, позволяли фотографуватись і приносили цьвіти.

Експерименти розширили ся скоро, а з часом дійшло до того, що спіритизм числить тепер своїх ісповідників на міліони і має близько 50 своїх часописий.

Що межі спіритистами знаходять ся в більшій части шарлятани і ошуканці, які визискують легковірність і тягнуть з того зиски, не треба доказувати. От що-йно недавно вилапано спіритистичну шахерку з цьвітами. Подібно було і з фотографіями, а може в памяти буде компромітація дра Охоровича, що дав ся в добрій вірі златати славній Сапці в Варшаві на вї експерименти, що оказали ся одним великим ошуканьством.

Межі прихильниками спіритизму знаходимо також славних корифеїв науки, як В. Крокес, Кокс, Валляс, Ка-

міль Флямарион, Віктор Сарду, Льомон, Годен, Цольнер, Вагнер і ин.

Цілий філософічний систем, або що так скажу, ціле віроісповданє спиритизму, уложив Аллян Карде, на підставі, як каже, обявлень самих духів славних людий старого і нового сьвіта, а то св. Івана Ев., св. Августина, св. Вінцентого а Павльо, св. Людвика, якогось духа правди, Сократа, Плятона, Фенельона, Франкліна, Сведенборга і инших.

Головні точки науки спиритизму є такі:

Бог є вічний, незмінний, безтілесний, єдиний, всемогучий, справедливий, добрий.

Бог сотворив цілий сьвіт, а в нїм знаходять ся всі єства жиючі й нежиючі, тілесні і безтілесні.

Єства тілесні становлять сьвіт видимий, змисловий, а з безтілесних єств складає ся сьвіт невидимий, духовий, приналежний духам.

Сьвіт духовий є первісним, совершеним, вічним.

Сьвіт тілесний слїдує по духовім; може перестати єствувати, міг цілком не бути, а через те духовий сьвіт не стратив би, не утерпів би нічого.}

З помежи инших єств тілесних вибрав собі Бог людський рід для воплочення духів, що дійшли до певного степня розвою і звідси то походить та висшість, яку має людський рід, як під зглядом моральним, так і фізичним над иншими родами.

Душа се воплочений дух, якому тіло служить лише як поволока.

Чоловік складає ся з трох частий: а) з тіла, т. є. єства материяльного, спільного також звірятам, оживленого тим самим житєвим первнем; б) з душі, або єства безтілесного, значить, духа воплоченого в тіло; в) зі звязи або узрочи (*perisprit*), що лучить душу з тілом і єсть первнем посередним.

Через те чоловік має дві природи: природу звірят, отже і їх інстинкти і природу духів. Зв'яз або узроча є родом півтілесної поволоки. Грубшу поволоку, т. є. тіло, нищить смерть, а дух лишає собі ту тоншу, етеричну поволоку, в стані звиклім невидиму, яку однак жожна в виїмкових випадках видіти, а навіть дотикати ся, як пр. в випадках візийних.

Дух не є абстракційним єством, понятним лише мислями, але єством річевим, яке можна означити, а навіть поняти зміслами, пр. зором, слухом або й дотиком.

Межи духами є ріжн степені не рівні собі ані силою, ані відомостями, ані моральними прикметами. Духи першого степеня се духи висші, що визначають ся совершенством, відомостию, зближенєм до Бога, чистотою чувств і замилованєм до доброго; є се ангели або чисті духи. Чим низший ступень, тим менше совершености, а найнижший ступень підлягає більший части наших наметностей, як зависти, ненависти, користолюбства, гордості і т. д. Сей найнижший ступень має взагалі замиловане до злого.

До него належать також духи ні то добрі, ні то цілком лихі, більше неспокійні і сварливі, пакостні і розсіянні, як злі. Се духи легкі і збиточні.

Духи не належать заєдно до тої самої категорії; вони виробляють ся, образують ся і переходять через ріжні степені, а усовершенє їх відбуває ся дорогою воплочення, що одних очищає, другим єсть покутою, а для інших апостольством. Тілесне жите то проба, яку духи переходять кілька разів, так довго, доки не осягнуть абсолютної, цілковитої совершености; воно служить їм як средство очищення. Душа, що виходить з тіла, вертає в сьвіт духовий, звідки виийшла, а по певнім часі блуканини приймає на ново тілесне жите. З того виходить, що всі люди мали попередне єствовање і в будучности будуть єго мати знова менше-більше совершене, чи то на землі, чи на якім иншим сьвіті.

Дух може воплотити ся лише в людский рід, а не також в зврячий, як то вірили Египтяне, або єще й нинішні Брамни.

Єствовање, хоч як єсть ріжнородне, поступає до совершености, а поступ залежить від зусиль, які в тії цілі докладаємо.

Прикмети душі, се прикмети воплоченого духа — тому добрий чоловік є воплоченим добрим духом, а злий воплоченєм злого духа. Душа перед воплоченєм має свою индивидуальність і затримує єї також по опуценю тіла.

Душа, що вертає в сьвіт духів, знаходить всіх знакомих, яких знала на землі, а всі попередні єствовања приходять їй в память зі всім добрим, або лихим, що поповнила.

Дух воплощений остає під впливом тіла, а чоловік, що поборює сей вплив взнеслостію і чистотою душі, зближає ся тим самим до добрих духів, з якими колись буде приставати. Хто противно дозволяє панувати над собою пожаданям, той зближає ся до злбних духів, даючи перевагу природі звірят.

Духи воплощен замешкують ріжнородні небесні тіла в вселеннім просторі.

Духи не воплощені не замешкують ніякого означеного простору, знаходять ся всюди, навіть коло нас, видять нас, стикають ся з нами, становлять рід невидимої людности, що кружить наоколо нас.

Як в сьвітї моральнім, так і фізичнім, мають духи неустанный вплив; вони ділають на тіло, на думки, становлять силу природи і є причиною великого числа явищ, цілком, або по більшій часті нам не знаних. Слідити сї явища має як-раз наука спіритизму.

Відношенє духів до людей є неустанне. Добрі духи намовляють до доброго, підтримують в пробах житя, помагають зносити їх відважно і з резигнацією; противно, злі духи знаходять приємність в упадку чоловіка і роблять соб з того порівнанє в відношеню до себе.

Духи уділяють ся людям тайно або явно. Тайно удіряють ся посредством злих або добрих впливів на нас, без нашої сьвідомости, а нам самим полишений є суд, щоби лозріжнити добрі вітхненя від злих. Явно уділяють ся духи посредством письма, слова або інших материяльних явищ, а найчастійше посредством людей, званих медіями.

Духи можуть уділяти ся з власного мпульсу, або і на наше зав званє. Викликати всіх духів, так тих, що оживляли найзвичайніших людей, як і тих, що одушевляли найвизначнійші особи, без згляду на час, в якім вони жили. Можемо викликати наших свояків, приятелів і неприятелів і можемо діставати від них комунікати, що містять ради, поясненя що до загробового житя, відношеня їх до нас і т. д. Відповідно до морального средства, яким їх покликуює ся, єсть більша або менша сила до їх притягненя. Духи висші люблять поважнійші зібраня в цілях благородних, наукових і т. п.

Низші духи мають вільний приступ до людей пустих, що руководять ся самою цікавостію. Злі духи не лише не подають добрих і пожиточних пояснень і відомостей, але

протівно, уділяють людям сам дурниці, брехні, строять жарти та містифікують, підшивають ся під найблагороднійші імена, щоби лекше впровадити в блуд.

Розрзнити злих духів від добрих єсть легко. Бєсїда і стиль висших духів відзначають ся повагою, найвисшою моральністю, благородністю, без всяких можливих низших інстинктів і наметностей; їх ради відзначають ся мудростію і мають на ціли нашу поправу та загальне добро. Бєсїда низших духів звичайно нельогчна, часто тривьяльна, жартують з легловірности.

Засади висших духів мстят ся в євангельськїм принцип : Чини ближньому, що хочеш, аби тобі чинили. Вони учать, що самолюбство, гординя, змисловість зближають нас до звїрячої природи, яка привязує нас до матерії. Чоловк, що зумє за житя побороти матерію, що погордить суетою сєго сьвіта і взнесе ся до чистої любови ближнього, тим самим зближає ся до своєї духової природи. Далі учать нас висші духи, що ми повинні бути учинними для других в міру наших средств і здібностей, які нам є уділені для нашого випробованя; сильний і могучий має спомагати й боронити слабших, а хто своєї сили і фізичної переваги уживає на угнетєнє ближнього, тим самим нарушає право Боже. Наконєць вчать вони нас, що в сьвітї духів нічо укрити ся не може, тому виявить ся всяка облуда і все, що ми зділали. (Флямарион доказує сю тезу на підставі міри часу, в якім доходить сьвітло до певного часу, а дух може в одній хвили перебути мільони миль в просторі. Отже хто хоче видіти те, що було, має віддалити ся в простір аж до того віддалєня, до якого може дійти сьвітло від хвилі події. Тим чином кожде діло остає вчно як сценічний образ в просторі, а лише заходить та ріжниця, що в мру віддалєня видить ся події не від початку, але з кінця.

На пр. коли би ми віддалили ся духом, щоби побачити чєсь жите, то побачимо насамперед єго смерть, а так дальше назад аж до уродженя, бо сьвітло образу смерти дійде до нас скорше, як сьвітло образу уродженя. Присутність тих, що ми їх скривдили, єсть нам призначена як кара на тамтїм сьвітї. — До стєпеня висшости або низшости духа є призначені нагороді або кари, о яких ми тут на землі не можемо мати навіть понятя.

Заразом учать вони нас, що ми можемо відпокутовати кождий грїх через ріжні єствованя, ходить лише о

те, аби ми докладали охоти і зусилля до поступу на дорозі до совершености, яка єсть нашою послідною цілію.

* * *

Так представляє ся в короткости систем спиритистичний. Не входжу в оцінку його вродостойности і не буду старати ся збивати пункта, які суперечать нашим догмам. Піднести однак мушу, що дійсно, при так званих сесиях спиритистичних, діють ся незвичайні річи і хотяй припустимо також можливість ошущства, то таки остане ся дещо, що не легко собі вияснити. Так пр. рухи, письмо і зміст відповідей на поставлені питання, не дають ся вияснити ніяким природним способом.

Нераз відповіді переходили границі відомостей всіх присутних при сесії. З того треба заключити, що авторами відповідей є таки якісь розумні сотворія, т. є духи. Але якіж се духи? Вакан на те відповідає: то є духи ложи і облуди, або іншими словами, дияволи.

Якіж бо докази маємо на їх правдомовність? Чи духи ложи не може підшити ся в побожного і доброго? Чи не може він послугувати ся іменем найсвятійших і наймудрійших людей, без ніякого з їх сторони протесту? Вжеж і самі їх науки є суперечні. Кажуть вони, що їх наука є продовженєм християнізму, а з другої сторони старають ся усунути найбільші таємниці християнізму, ба самому І. Христу, якого ставлять за взр совершености, відмовляють божества, а найголовнійші християнські принципи поясняють в напрямі рационалістичнім, згіднім з намітностями нинішних часів.

Вкнці, коли спиритизм хоче усовершити християнізм, то повинен за так довгий період свого єствованя виказати ся якимсь додатним успіхом та витворити визначних і позиточних для людства людей, якими відзначає ся християнізм, хотяйби і з новійших часів, як пр. Іван Боско.

Додати належить, що і спосіб спиритистичних обявленень не дуже то відповідний і не конче достойний. Чи столики, що пишуть і медия стягані з цілого світа, медия підозрілого поведеня, не вираховані більше на викликанє ефекту й цікавости, як на релігійне та моральне збудованє?

Все воно лише доказом, що диявол уживає різних способів до поборювання правди.

Я однак виджу і деякий хосен зі спиритизму, а то виджу в нім поборника материялізму. Хотяй спиритизм цілком не годить ся з правдивою наукою християнською, то бодай своїми експериментами доказує єствованє душі і сяку таку нагороду або кару за земске житє.

В теперішних часах невірства добре і то.

Не потребую на конєць додавати, бо се кождому відомо, що Церква все осуджувала і осуджує всі чинности, що мають спиритистичну закруску.

Хроніка і Бібліографія.

Не роби другому, що тобі не миле. Gazeta kościelna в 22 ч. з 26 мая с. р. обговорюючи історію руху Los von Rom в Чехах, каже між иншим таке: Вже і старі протестанти, яко чеснійші і розважнійші, стали негодовати на „wareholskie“ затії апостолів сего руху, бо видять, до яких спорів і ворожнечі допровадили ті імпортовані німецькі проповідники через свої підлі агітації... Що не багато там зважають на те, чи дійсна потреба вимагає будованя кірх і ораторій і спроваджуваня проповідників, вистарчить згадати, що в Sebusein і в Lindenaу запроваджено публичні богослужєня євангелицкі, хоч в одній і другій місцевости мешкає заледви одна євангелицка родина. Протестантский сотрудиик, Негеманн, один з найрухливійших агітаторів, приїжджає майже кождого тижня до Lindenaу, а замість голосити Євангелиє, вивчає своїм вірним питання національні і инші, які не мають жадного звязку з Євангелиєм... Поведєне пасторів стоїть прямо в суперечности до їх покликаня як душпастирів і проповідників мира.

Отсі цілком оправдані і справедливі уваги, як чудно дадуть ся вони примінити і до наших відносин у східній галичині...

Гальма поступу. Слово „поступ“ — се чародійний винахід найновіших часів. Що давнійше значила наука, те нині заступає „поступ“. Чоловік науки нині мало-що значить, але за те чоловік „поступовий“ — се ідеал людскости. Що таке сей „поступ“, у чім лежить ся „поступовість“ — на се вдоволяючи відповідь дасть хибна один на сто „поступових“. Инші або над сим не застаналяють ся цілком, або мають зовсім фалшиве понятє о „поступі“. Вистарчить згадати, що для многих „поступ“ значить одно, що й социалізм.

Подібне понятє о „поступі“ має здасть ся також шановний хронікар „Літературно - науковою Вістника“, що підписуєть ся ініціалом „Кр.“

В рубриці: Нові часописи згадує Кр. про „Католицкий Вєхід“: а навівши декільки виімків зі „Вступного слова“ редакції „Кат Вєходу“, каже так: Критика в нас взагалі не зашкодить, навіть зі становища католицкої ортодоксії однак критика розумна. Та ми боїмо ся, щоб отака критика не стала в нас гальмою поступу і свободи слова взагалі, що піднялоб нову боротьбу й роздор. А „передне сково“ вже її заповідає.

Так привитала редакція „Л. Н. Вістника“ іменем свого хронікара новий орган богословів „Кат. Вєхід“.

Нам цікаво лише знати, у чім як раз, в яких словах бачить Кр. нерозумну критику „Кат. Вєходу“? Чи ж би сконстатованє факту, відомого ученикови низшої гімназії, що колишню гармонію“ в сфері думки, значить, гармонію між наукою а релігією, „розстроїв дух модернізму“ (цілком природно і очевидно, що тут „модернізм“ не береть ся в властивім, тіснім значіню сего слова); далі, чи ж би сконстатованє факту, що геній чоловіка не знаходить ніколи правди (розумієть ся правди абсолютної), коли не верне ся до Христа; чи ж би вкінци зазначенє факту, дійсного, чи тільки бажаного, що наше духовенство стає виступати ворожо проти демонів невірства, чи ж би се все свідчило про нерозум критика редакції „Кат. Вєходу“? Кождому неупередженому видасть ся ота „критика“ аж надто розумною, але той, хто не розуміє, що значить „тиранія вільного слова“, не диво, що назве для других розумне — нерозумним.

Але причина отсего нещирого привитаня органу богословів хронікарем п. Кр. лежить деінде. „Кат. Вєхід“, як вже каже сама назва, є органом католицким нашої молодіжи. А католицизм вже з самої природи є чимсь „нерозумним“, і „непоступовим“. Будь „Кат. Вєхід“ і без „нерозумного“ вступного слова, то й так охрещено би его „нерозумним“, „гальмою поступу“, бо ж вистарчить те, що він є католицким....

Одно наше щастє що правдивий розум, правдивий поступ і правдива наука з такими „науковими“ увагами п. Кр. не мають нічо спільного.

Католицко-суспільна акція у Поляків. З кінцем мая с. р. о-сновано у Львові нове польске товариство — „звязок католицко-народний суспільний“. Товариство повстало заходами архієпископа о. Більчевського, а метою его — суспільна праця серед польскої суспільности на засадах Христових. Отсій відновленій польскої акції ми бажаємо якнайліпших успіхів, але тоді, коли вона не піде слідами завмерлої своєї попереднички „католицко - народної партії“, коли ogranicить свою діяльність лише на польску суспільність і схоче придержуватись в практиці християнської етики.

Про **обурюючий факт** доносять часописи. Дня 2. червня с.р відбувалось в Копичинцях посвячене угольного каменя під „Народний Дім“. В поході, який ішов на місце посвячення, взяло участь кілька тисяч людей під проводом 14 священників. Коли похід був вже в половині дороги, ненадійно заступив ему дорогу ц. к. комісар гусятинського старства Строка з жандармами і в варварський спосіб став „урядувати“ в часі релігійної процесії. Настала велика метушня, бо нарід не знав, о що ходить. Серед вимахувань жандармскими кольбами і культурних криків: „Ustap się psia krew, bo cię aresztuję“, зближив ся похід до місця посвячення. Але нан „ц. к.“ урядник стримує дальше процесию, стримує і священників.... Під напором людей пануть хрести і хоругви на землю. З трудом лише удалось забезпечити їх перед подптанєм ногами товпи, пертої наперед. Вкінці комісар „позволив“ священникам спітнілим і в помнятих ризах, увійти на місце посвячення. В часі стиску витручено одному священникови хрест з руки, який упав під ноги. По евангелию говорить один священник проповідь. Ему перебиває криками пан комісар і жид фіякер, який на силу уряджує собі фіякром спацер через товпу, кілька разів там і назад. Так викрикували п. комісар з жидом і возили ся підчас цілої проповіді і до кінця водосв'ятя. Що йно по водосв'ятю зник п. Строка ураз з жандармами.

Так відбулась релігійна процесія і церемонія в тім краю якого пани їздили перед кількома тижнями до Риму, аби пригадатись, що належать до найвірнійших синів католицької Церкви... Таке варварство процвітає у суспільности з „висшою культурою“. Старство, яке має дбати о супокій і лад і добро населеня, бавить ся в „гайдамацтво“ (але не руске), жандарми, які мають пильнувати злодіїв і злочинців, стають льокаями комісарів і жидівських фіякрів...

Такої свободи заживає під нинішню добу наша Церква в галичині.

Загальні збори Товариства „Пр сьвіти“, що були дня 10. мая с. р. випали дуже поважно. Збори попередило богослуженє відправлене в семинарській церкві. З промови голови товариства п. Романчука довідали ся збори, що бл. п. о. С. Повегад записав на цілі товариства суму 120 тисяч корон. Між иншим підніє також п. голова потребу інтензивнійшої праці над нашим селянством і застеріг ся проти напастий деяких ворожих нам часописий неначеби в товариство „Просьвіту“ вводжувано політику.

Зі звіту виділу бачимо, що товариство клало велику вагу на економічну діяльність і в тій цілі вислало за границю на студії одного учителя господарства. До такої діяльності й загрівали виділи в дискусії деякі бесідники, як пр. о. Пеленьський.

З радостю кожний мусить признати, що наша „Просьвіта“ розвиває ся гарно і дав би Бог, аби не було такого Русина, що не належавби до сего так великої для нас ваги товариства.

3 Тов-а св. Ап. Петра. На річ Тов-а св. Петра в місяці маю зложили :

на руки о. П. Шанковського з Дулиб, криос дяківський, громада і читальня в Дулибах, громада і читальня в Грабівці, брацтва мушин, жен, молодців і дівчат в Дулибах і Грабівці і церкви: в Дашаві і Дулибах по 6 кор., а в Покрівцях 5, о. А. Желеховський з Підгорець 3, о. Ф. Ковальський з Покровець і его жена Константина, о. П. Шанковський з Дулиб і его жена Марія, Матей Кулешник, Михайло Лисейко, Алексій Остап парохіяни з Дулиб по 2, Панталеймон Волошин з Покровець 1, а парохіяни з Юсиптич складку 2:45, о. М. Клюк катехит в Долинні 3; о. А. Данилович з Нестанич дек. Холовського від себе 2, а від церкви в Нестаничах 6; о. прлат І. Кобилянський 5, оо: прлат А. Бачинський, Т. Бобикевич, М. Кінаш, Др. Гр. Хомишин, Др. Ф. Щепкович, Др. Й. Мільницький, префект о. К. Єрми і І. Тисовський по 2, а о. Т. Ярема 1; оо. крил. Лепкий, крил. Й. Комарницький, Ю. Стеткевич катехит по 2, а капелян війскової о. Згарський і Ломницький по 1 К.; о. Е. Кloseвич з Пійла дек. калуського від себе 2, а від церкви в Пійлі і Сівці по 6; на руки дек. ярчівського о. Пачовського: о. Брилінський з Гряди 3, церква матерна в Гряді і дочерна в Сетихові по 6; парох Чанижа дек. олеского о. Й. Шанковський від себе 1, а від церкви 5; парох Берлина дек. брідського о. А. Гриб від громади Берлина 6; о. К. Сенік з Бережницької королівської з акафісту 5 К. 50 с.; на руки дек. зборовського о. Чумака: церкви в Нущу, Грабківцях, Метенові по 6, в Олєві, Білокерниць, Сервирах, Перепельниках, Гукалівцях, Озерянци, Циговій, Орославичах і Мшані по 5 К., оо. Е. Гарасимович з Присовець і І. Пелехатий з Нуща по 2. оо. Жуковский з Олєва, Вс. Молчко з Сервир, І. Кіндрат з Грабовець, З. Тарнавський з Мшани, Д. Бахталовський в Перепельниках, І. Аліськевич з Ярославич, Гр. Аліськевич з Осташовець, Ю. Ілевич з Грабовець, Е. Мизь зі Зборова, Гр. Вацик з Підгайчик, М. Баран з Бзовиць, В. Пилипчук з Гарбузова, М. Бобовник з Кудиновець і П. Чумак з Озірянки по 1; о. Е. Качмарський зі Славска 16 К., на котрі зложили: церков в Либогорій 6, цевков в Славску 5, о. Ст. Крижановський з Либогорі і п. Ст. Качмарска жена пароха в Славску по 2, а о. Е. Качмарський зі Славска 1; на руки о. І. Чировського з Корсова: церков в Корсові 6, о. І. Чировський з Корсова, его жена Н. Чировска і парохіянин Сонець по 2, а парохіяни Демчук і Фещук з Коморівки по 1; о. П. Білинський з Зарваниці 10 К., о. П. Глодзинський з Руди від церкви матерної в Руді і дочерної в Язеници рускій по 5; парох Струтина нижнього дек. Перегиньського о. П. Гоцький від себе 2, а від церкви 11; о. Д. Коцюба з Зарваниці 20 К., замість вінця на домовину бл. П. Пані В. Винницької, а парох з Чернева о. Гарасевич від там. церкви 6 К. — Складаючи нашу подяку просим о дальші вкладки особливо тих Веч. оо. деканів, котрі доси не доставили нам ніяких членів. Апелюємо також до патріотичних

сердець нашої інтелігенції, доси на жаль в переважній частині рівнодушною для сего так патріотичного і так актуального діла: „Григо, люде добрі ратуйте“ — инакше пропалисено. оми не буде церкви — не буде і Руси!

Виділ

Руский посол про духовенство. В „Ділі“ і „Свободі“ (ч. 23) поміщена допись Дра Коса, як звіт з подорожи по Гуцульщині. Сей посол **обидливо** виражаєсь о священниках, бо між иншим пише: „ані жидови ані попови (sic!) ані ляхови ані панови нич не ставось і пр.“

Вираз „ніп“, хотяй загально уживаний між простим народом, є будь-що-будь згїрдливий, бо чейже пан „меценас“ і посол не відзиває ся до священника, прийшовшого до его канцеларії за правною порадою, „чого собі жєлаєте „попе“.“ Суть погїрдлив назвиска на инші стани, на учителя „бельфер“ на адвоката подає словар Желехівскою назву „брехунець“ „крутий“ і т. д., але ніхто добре вихований не уживає того згїрдливого назвиска загально о всіх адвокатах ні в слові ні в письмі!

Як думає і дуже ладно представляє собі пан посол руских священників, видно із слів „ані жидови ані попови і пр.“

Яке зіставленє!

А що до поданя до правительства о війскову асистенцію, на котрім між 51 підписами польськими і жидівськими, мав бути підпис одного руского священника, се річ не доказана, бо п. Кос сам сего не каже певно і рішучо.

О. Попель перетерпів соромне увязненє за народну справу, на священників гавкають польські гакатиєсти, жиди і всі сильні міра сего, а тут „свій чоловік“ та ще „свій посол“ виступає з **інвективою**, якби рускі священники в „справі єїчовій“ держали з жидами і ляхами і були авторами денунциаций до правительства! Дуже сумно!

Священик - виборець.

Нові книжки. Проповѣди похоронні. Написавъ Дрѣ. Іоаннъ Бартошевскій, поч. крилошанинъ грк. Мит. р. Кай., публ. звич. Професоръ пастырского болословія въ ц. к. Львѣв. университетѣ і т. д. Львѣвъ. Накладомъ автора. Изъ печатнѣ В. А. Шийковского 1904. ст. 383. Дістати можна в Ставропігійській книгарни у Львові (ул. Руска ч. 3.) або у автора, (Львів, ул. Домса, 5.), котрий відступає їх також на інтенції богослужебні. Ціна одного примірника 5 кор.

Похоронні проповіді обіймають дві частини. В першій частині подані науки на звичайні випадки смерти, а в другій частині на надзвичайні, і то з огляду на рід смерти, вік, стан, час і т. д. Всіх наук єсть 120.

Просимо справити друкарську помилку на ст. 89. (ч. 4.) стих 9-го *pondentia pastoralis* на *prudentia pastoralis*.

При тім просимо також тих Вп. предплатників, що дістали 4. ч. „Ниви“ не в своїм часі, дарувати нам сим разом ту неточність, яка зайшла лише з недогляду адміністрації нашої часописи.

